

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Japonská menšina v České republice

Japanese Minority in the Czech Republic

OLOMOUC 2013 Denis Biryukov

vedoucí diplomové práce: Mgr. Ivona Barešová, Ph.D.

Kopie zadání diplomové práce

Prohlášení o samostatnosti

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl veškeré použité prameny a literaturu.

Olomouc, 25. 4. 2013

Denis Biryukov

Anotace

Práce si klade za cíl prostřednictvím dotazníkového šetření a osobních rozhovorů s Japonci popsat japonskou menšinu a život Japonců v České republice, interpretovat zjištěné skutečnosti a přiblížit způsob života japonské menšiny českému obyvatelstvu. Zároveň identifikovat potřeby a starosti Japonců a napomoci předcházet potenciálním problémům, na které zde Japonci mohou narážet.

Průzkumu se zúčastnilo 120 osob. Japonci v ČR pobývají v průměru 4 až 5 let; značnou část tvoří zaměstnanci japonských firem. Oceňují klidnější život a snadnost cestování. Kritizují sektor služeb a fungování „cizinecké policie“. Se životem v ČR jsou poměrně spokojeni.

Klíčová slova: cizinci, menšiny, japonská menšina, Japonci, japonské firmy, jazyková bariéra, cizinecká policie, rasová diskriminace, Česká republika, Japonsko

Poděkování

Děkuji Mgr. Ivoně Barešové, Ph.D. za odborné vedení při zpracovávání této diplomové práce.

Dále děkuji Rui Itó, Kóšimu Hirajamovi, Harumi Yamadě, Josefu Léblvi a mnoha dalším za jejich nenahraditelnou pomoc a užitečné informace.

Obsah

Kopie zadání diplomové práce	2
Prohlášení o samostatnosti	3
Anotace	4
Poděkování	5
Obsah	6
Seznam grafů a tabulek	8
Ediční poznámka	9
1. Úvod	10
2. Základní pojmy a legislativa	11
2.1. Cizinec a vymezení pobytu cizince v České republice	11
2.2. Národnostní menšiny	11
2.3. Mínění Čechů o cizincích, jiných národech a národnostech	13
3. Vztahy mezi Českou republikou a Japonskem	16
3.1. Historie diplomatických vztahů	16
3.2. Japonské investice v České republice	16
4. Japonci v České republice – úvodní informace	17
4.1. První Japonka na území České republiky	17
4.2. Počet a složení Japonců v České republice	18
4.3. Česká města s největším počtem Japonců	20
4.4. Vývoj počtu Japonců v České republice a vliv japonských investic	20
4.5. Japonské organizace v České republice	21
4.5.1. Česko-japonská společnost (チェコ・日本友好協会)	21
4.5.2. Asociace Japonců v České republice (チェコ日本人会)	21
4.5.3. Japonská komora průmyslu a obchodu v České republice (チェコ日本商工会)	22
4.5.4. Japonské centrum Brno	22
4.6. Japonci na českých školách	22
5. Dotazníkové šetření - metodika	24
6. Výsledky dotazníkového šetření – japonská menšina v ČR	25
6.1. Věk a vzdělání	25
6.2. Místo bydliště partnerů, bydlení s rodinou a <i>tanšín funin</i>	26
6.3. Děti	26
6.4. Zaměstnání Japonců v České republice	27
6.5. Důvody migrace	28
6.5.1. Důvody pro odjezd z Japonska	28

6.5.2.	Důvody pro příjezd právě do České republiky	29
6.6.	Délka pobytu v České republice	29
6.7.	Úroveň češtiny a komunikační bariéry	31
6.7.1.	Čeština	31
6.7.2.	Jazyková bariéra a nedorozumění	33
6.8.	Pocit bezpečí, jistoty	36
6.9.	Pozitiva a negativa na životě v České republice; překvapení a změny v životním stylu	37
6.9.1.	Co se Japoncům líbí na životě v České republice	37
6.9.2.	Co se Japoncům nelíbí na životě v České republice.....	39
6.9.3.	Ostatní překvapení v České republice	41
6.10.	Problémy na českých úřadech.....	41
6.11.	Problémy u lékaře, v nemocnicích.....	47
6.12.	Názory Japonců na Čechy, jejich zvyky a charakter	50
6.13.	Služby v České republice z pohledu Japonců.....	52
6.13.1.	Spokojenost se službami v České republice.....	52
6.13.2.	Důvody nespokojenosti s uvedenými službami a jaké služby Japonci postrádají.....	53
6.13.3.	Nejužitečnější služby v České republice	55
6.14.	Rasová diskriminace a xenofobie	56
6.15.	Porovnání pracovního prostředí.....	59
6.16.	Socializace a trávení volného času	61
6.16.1.	Kontakt s jinými Japonci.....	61
6.16.2.	Čeští přátelé.....	62
6.16.3.	Trávení volného času	63
6.16.4.	Pocit osamění či bezmoci po příjezdu do České republiky	64
6.17.	Zájem o českou kulturu.....	65
6.18.	Změna životní úrovně.....	66
6.19.	Míra spokojenosti se životními podmínkami a celková spokojenost se životem v České republice.....	66
7.	Závěr	69
	Resumé v anglickém jazyce	73
	Seznam pramenů	74
	Seznam literatury	76
	Seznam příloh.....	77
	Přílohy	78

Seznam grafů a tabulek

Graf 1: Počet japonských státních příslušníků ve státech Evropy.....	19
Grafy 2: Věk.....	25
Graf 3: Vzdělání.....	25
Grafy 4: Průměrná délka pobytu.....	31
Graf 5: Úroveň češtiny.....	31
Graf 6: Úroveň češtiny dle délky pobytu.....	33
Graf 7: Pocit bezpečí, jistoty.....	37
Graf 8: Pozitiva na České republice.....	38
Graf 9: Negativa na České republice.....	40
Graf 10: Spokojenost se službami v České republice.....	53
Grafy 11: Porovnání pracovního prostředí – všichni/potvrzeně pracující.....	60
Grafy 12: Porovnání pracovního prostředí – dle pohlaví.....	60
Graf 13: Kontakt s jinými Japonci.....	61
Graf 14: Čeští přátelé.....	62
Graf 15: Trávení volného času.....	63
Graf 16: Pocit osamění.....	64
Graf 17: Zájem o českou kulturu.....	65
Graf 18: Změna životní úrovně.....	66
Grafy 19: Spokojenost se životními podmínkami a životem v ČR.....	68
Tabulka 1: Vztah Čechů k národnostem obecně a k národnostním skupinám žijícím v ČR v letech 2003 až 2010 (vážený průměr).....	13

Ediční poznámka

V práci je použita česká transkripce japonštiny s výjimkou bibliografické citace dokumentů psaných v anglickém jazyce, u nichž je zachována transkripce anglická. U japonských místních jmen či podstatných jmen obecných, u kterých je český přepis již pevně určen pravidly českého pravopisu, se v textu uvádí tento do češtiny přejatý tvar.

Japonská příjmení žen jsou uvedena v nepřechýleném tvaru.

Cizojazyčné citace textů, výpovědi respondentů aj. byly do češtiny přeloženy autorem diplomové práce.

Jména respondentů, citovaných ve výsledcích dotazníkového šetření, byla z důvodu ochrany soukromí pozměněna.

V roce 2009 došlo k převedení některých pravomocí ze služby cizinecké policie na odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky. Mnozí respondenti však tyto dvě složky ve svých odpovědích příliš nerozlišovali a mohli mít na mysli oba tyto útvary. Proto jsou v této práci pracoviště odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra, a zároveň cizinecká policie, z praktických důvodů uváděny shodně jako „cizinecká policie“ v uvozovkách, není-li uvedeno jinak.

1. Úvod

V poslední době lze u nás pozorovat zvyšující se zájem o Japonsko a japonskou kulturu. Přibývá jazykových škol vyučujících japonský jazyk, různorodých kulturních akcí přibližujících nám japonskou kulturu a v současné době lze japanologii studovat oborově na třech univerzitách v České republice. Zájem českého obyvatelstva o Japonsko je evidentní, avšak o samotných Japoncích žijících v České republice toho veřejnost ví poměrně málo a přítomnost Japonců v této zemi si ani příliš neuvědomuje.

Japonsko však má na Českou republiku přímý kulturní i ekonomický dopad. Objem japonských investic v České republice je mimořádně vysoký a japonské firmy zde vytvořily desítky tisíc pracovních pozic. Vzhledem k tomu, že japonská menšina se v mnoha ohledech odlišuje od ostatních asijských menšin v České republice, avšak toto téma doposud nebylo zpracováno ve větším rozsahu (tj. včetně Japonců nepracujících v japonských společnostech v ČR), rozhodl jsem se touto problematikou zabývat v rámci své diplomové práce.

Na podobné téma byl v roce 2010 zpracován příspěvek „Sociokulturní specifika japonské komunity v České republice“,¹ zabývající se převážně životem zaměstnanců japonských společností a jejich manželek v České republice. V rámci diplomové práce na Masarykově univerzitě byly v roce 2011 rovněž zpracovány faktory ovlivňující integraci Japonců v České republice.² Doposud však chyběl podrobnější výzkum zabývající se všemi skupinami Japonců z celé České republiky, sbírající kvantitativní i kvalitativní data o jejich životě v ČR.

Tato práce si klade za cíl prostřednictvím dotazníkového šetření a osobních rozhovorů s Japonci popsat japonskou menšinu a život Japonců v České republice za účelem vytvoření odrazového můstku k případnému pozdějšímu podrobnějšímu zkoumání specifických aspektů života japonské menšiny v ČR a přiblížení způsobu života japonské menšiny českému obyvatelstvu. Vzhledem k aktuálnosti tématu, poměrně velkému objemu získaných dat a nedostatku odborné literatury na toto téma se snažím v rámci možností analyzovat a interpretovat možné příčiny výsledků tohoto průzkumu pro snažší pochopení zjištěných skutečností.

Doufám, že výsledky práce napomohou k porozumění životních podmínek Japonců v této zemi, jejich potřeb a starostí, a k identifikaci, řešení či předcházení potenciálních problémů, na které zde Japonci mohou narážet.

---

¹ *Současná problematika východoasijských menšin v České republice*. 1. vyd. Editor Ivona Barešová. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 126 s. ISBN 978-802-4426-457.

² ŠINDLÁŘ, Pavel. *Faktory ovlivňující integraci Japonců v České republice*. 2011. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/103249/fss_m/. Masarykova univerzita v Brně.

2. Základní pojmy a legislativa

2.1. Cizinec a vymezení pobytu cizince v České republice

„Dle ustanovení zákona o pobytu cizinců se cizincem rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie. (§1, zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR.) Jinak řečeno, za cizince jsou v České republice považovány osoby s jiným než českým státním občanstvím, osoby bez státního občanství a rovněž osoby s více občanstvími, z nichž žádné není státním občanstvím ČR.

Vstup, pobyt a vycestování z území České republiky je v kompetenci Policie ČR, Ministerstva vnitra ČR a Ministerstva zahraničních věcí ČR. Cizinec smí na území ČR pobývat přechodně nebo trvale. Ministerstvo vnitra (dříve cizinecká policie) může z důvodů stanovených zákonem nevydat cizinci vízum nebo povolení k pobytu (přechodnému i trvalému). Důvody pro neudělení víza nebo jiného povolení k pobytu (přechodnému i trvalému) jsou vymezeny zákonem. (Pobyt cizinců v ČR se řídí zákonem č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců, a zčásti také zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších úprav.)

Od 1. 1. 2011 vstoupila v platnost novela zákona č. 326/199 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Na základě této změny došlo k přenesení působnosti v některých základních oblastech z policie na Ministerstvo vnitra, zejména jde o udělování dlouhodobého víza nad 90 dnů a dlouhodobých pobytů u občanů třetích zemí a o agendu přechodných pobytů u občanů EU a jejich rodinných příslušníků. Agenda trvalých pobytů byla na Ministerstvo vnitra převedena již od 1. 1. 2009.“ (www 1)

2.2. Národnostní menšiny

„Vymezení pojmu *národnostní menšina a příslušník národnostní menšiny* stanoví zákon 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně § 2 zní:

1. Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.

2. Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.“ (www 2)

„Národnostní menšiny však lze definovat ze dvou hledisek: Jednak z hlediska státní legislativy (uvedené výše) a jednak z hlediska kulturních souvislostí koexistence dvou početně nerovnocenných národních/etnických subjektů, které žijí na určitém teritoriu, v moderní době vymezeném hranicemi státu. V *kulturních* souvislostech je národnostní/etnickou menšinou každá skupina lidí, která se odlišuje významnými etnickými znaky od většinové společnosti (jazykem, kulturními tradicemi, mentalitou, aj.), která nepřijímá národní identitu většinové společnosti, disponuje etnickým/národním vědomím a projevuje kolektivní vůli se deklarovat ve své osobitosti. V kulturních souvislostech může národnostní/etnická menšina odvozovat svou identitu ze základu etnického, jazykového, náboženského nebo kulturního ve smyslu kulturní tradice.

Česká republika se otázkou národnostních menšin v souvislosti státní legislativy začala zabývat ihned po svém ustavení 1. 1. 1993. Za základ své národnostní menšinové politiky, formulované v roce 1993, přejala Listinu základních práv a svobod, jež byla uzákoněna 9. 1. 1991 (č.23/1991 Sb.). Listina byla sepsána v době, kdy imigrační příliv cizinců do tehdejší ČR (ČSFR) byl teprve v počátcích. Hovořila ještě o „národnostních a etnických menšinách“ (rozlišovala tedy právní postavení národnostní a etnické menšiny), zakotvovala právo jednotlivce rozhodovat o své národnosti (princip platný v Československu od roku 1948), zakazovala odnárodňování, národnostní diskriminaci aj.

Zákon o právech příslušníků národnostních menšin, tzv. menšinový zákon, začal v ČR platit od 2. 8. 2001 (č. 273/2001 Sb.). Jeho právní rámec ovlivnily *Listina základních práv a svobod*, *Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin*, a také *Doporučení Rady Evropy č. 1201* z roku 1993 (definice národnostní menšiny). Menšinový zákon citlivě reagoval na změnu intenzity imigrace a změnu národnostní skladby imigrantů. Začal odlišovat příslušníky národnostních menšin a cizince. Proto položil důraz na právní definování pojmů *národnostní menšina* a *příslušník národnosti menšiny*.

Občanům ČR, kteří se hlásí k jiné než české národnosti, tedy menšinový zákon zaručuje specifická „národnostní práva“. Zvláštní předpisy pak stanoví práva cizinců, tj. osob s povolením k dlouhodobému či trvalému pobytu v ČR.

Statut národnostní menšiny má zásadní význam pro postavení příslušníků národnostních menšin – jak po stránce legislativní, tak po stránce kulturní a společenské. Statut národnostní menšiny byl prozatím přiznán 12 menšinám: bulharské, chorvatské, maďarské, německé, polské, romské, rusínské, ruské, řecké, slovenské, srbské a ukrajinské. Některé národnostní menšiny v ČR ovšem ochranu požívají také na základě mezistátních bilaterálních smluv a dohod. Jsou to menšina polská, německá, slovenská a chorvatská.“ (www 3)

V současné době o oficiální přiznání statutu národnostní menšiny usiluje např. velice početná menšina vietnamská.³

Japonců je v České republice stále poměrně málo a oficiální statut menšiny jim přiznán nebyl. V této práci je tedy pojem *japonská menšina* myšlen z hlediska *kulturního* (etnického).

2.3. Mínění Čechů o cizincích, jiných národech a národnostech

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., každoročně zveřejňuje výsledky průzkumu veřejného mínění Čechů o cizincích a jiných národech a národnostech. Data zahrnující mínění o Japoncích jsou dostupná jen do roku 2010.

Pokud se odhlédne od metodologických a interpretačních problémů tohoto průzkumu (*www 5*), vyplývá z něj, že Češi dlouhodobě zaujímají k Japoncům mírně pozitivní postoj, ačkoliv od roku 2003 došlo k výraznému negativnímu posunu (z váženého průměru 2,93 v roce 2003 na 3,52 v roce 2010 na škále 1 – *velmi sympatičtí* až 7 – *velmi nesympatičtí*). Vietnamci byli od roku 2005 do roku 2009 vnímáni více méně stejně (4,16). O něco negativněji jsou v České republice vnímáni Číňané, kteří se umístili mírně pod středovou hodnotou škály a u kterých rovněž došlo k negativnímu posunu z dlouhodobého hlediska (ze 3,96 na 4,61).

Tabulka 1: Vztah Čechů k národnostem obecně a k národnostním skupinám žijícím v ČR v letech 2003 až 2010 (vážený průměr)⁴

	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Češi	1,64	1,66	1,71	1,64	1,8	1,88	1,92
Slováci	2,1	2,03	2,15	1,98	2,06	2,08	2,09
Francouzi	2,22	2,3	2,62	2,37	2,34	2,48	2,41
Angličané	2,56	2,59	2,65	2,69	2,64	2,76	2,63
Rakušané	2,92	2,8	2,82	2,98	2,93	2,93	2,8
Poláci	2,74	2,69	3,07	3,11	3,06	3,08	3,09
Američané	3,08	3,35	3,51	3,58	3,45	3,23	3,36
Japonci	2,93	3,11	3,34	3,48	3,28	3,53	3,56
Němci	3,43	3,55	3,54	3,68	3,52	3,57	3,57
Indové	3,35	3,41	3,8	3,94	3,75	4,01	3,83
Vietnamci	–	4,16	4,16	4,28	4,19	4,16	–
Rusové	4,08	4,06	4,14	4,01	4,06	4,25	4,18
Ukrajinci	4,48	4,26	4,42	4,31	4,31	4,48	4,56
Číňané	3,96	4,1	4,51	4,54	4,44	4,63	4,61
Afghánci	4,74	4,6	5,19	5,17	5,08	5,37	5,39
Iráčané	–	4,64	5,32	5,28	5,13	5,49	5,5
Romové	–	5,38	5,67	5,62	5,52	5,69	–

³ K 31. 10. 2012 čítající 57587 osob. Zdroj: *www 4* v seznamu pramenů.

⁴ Zdroj: *www 7* v seznamu pramenů. Data pro Vietnamce a Romy byla převzata z tabulky vyhodnocující vztah k národnostním skupinám přímo žijícím na území ČR z důvodu jejich absence v tabulkách s národnostními skupinami obecně. Mírně se od těchto dat odlišují a nejsou tedy objektivně porovnatelná, pro přehled je však přesto uvádím v rámci obecné tabulky.

Umístění Japonců, Vietnamců a Číňanů na žebříčku sympatií v rámci českého obyvatelstva koresponduje s postřehy některých japonských respondentů o tom, že postoj Čechů se mírně mění směrem k lepšímu v okamžiku, kdy zjistí, že jednají právě s Japonci. (viz 6.14. *Rasová diskriminace a xenofobie*)

„Podrobnější analýza ukázala, že z hlediska deklarované životní úrovně lidé, kteří ji hodnotí jako špatnou, mají poněkud větší odstup ve vztahu k Polákům, Němcům, Ukrajincům, Maďarům, Bulharům, **Vietnamcům**, Rumunům, Řekům, Židům, Srbům, Albáncům a **Číňanům**. Naopak dotázaní s dobrou životní úrovní pociťují ve větší míře sympatie k Němcům, **Vietnamcům**, Rumunům, Řekům, Židům a **Číňanům**.“ (www 6)

Z průzkumu z března 2012 vyplývá, že „mezi obyvateli České republiky převažuje názor, že občané jiných národností, kteří se sem v posledních letech přistěhovali, představují v měřítku celé republiky problém; k tomu se přiklání zhruba polovina (54 %) dotázaných. Zajímavé je proto srovnání s otázkou, zda cizinci představují problém i v místě bydliště respondentů, kde naopak mírně převažuje odpověď, že problém nepředstavují (54 %). V případě celé republiky se vnímání situace od posledního měření nezměnilo, čímž se potvrdil trend poměrně zásadní proměny, když mínění o problematičnosti cizinců oslabilo od roku 2009 o 14 procentních bodů. Tato úroveň mínění o problematičnosti cizinců v posledních dvou šetřeních je tak nejnižší od začátku měření v roce 2003. Podobný trend oslabení mínění o problematičnosti cizinců, i když ne tak silný, lze pozorovat i v případě hodnocení situace v místě bydliště. Od minulého šetření nenastala zásadnější změna, nicméně od roku 2009 došlo k poklesu o 7 procentních bodů, tedy na v zásadě stejnou úroveň jako v roce 2003 na začátku měření.

Co se týče rozdílů v názorech z hlediska sociodemografických charakteristik, v případě hodnocení celé České republiky lidé s vysokoškolským vzděláním, dobrou životní úrovní a ti, kteří mají přátele nebo známé mezi cizinci žijícími dlouhodobě v České republice, o něco častěji deklarují, že cizinci problém nepředstavují. V případě místa bydliště lidé s vysokoškolským vzděláním o něco častěji uvádí, že cizinci problém nepředstavují, lidé s nižším vzděláním zase častěji zmiňují, že cizinci v daném místě nežijí. Ti, kteří mají přátele nebo známé mezi cizinci žijícími dlouhodobě v České republice, rovněž častěji uvádí, že cizinci problém nepředstavují, občané, kteří takové přátele nemají, sice o něco častěji uvádí, že cizinci problém představují, také však ve větší míře deklarují, že v místě jejich bydliště cizinci nebydlí. Jako problém vnímají přistěhovalce lidé z větších měst (obyvatelé menších sídel častěji uvádí, že u nich cizinci nežijí) a občané v severních regionech jako jsou Ústecký a Liberecký kraj. Podobně, jako převažovalo problematické, negativní vidění přistěhovalců jiných národností při

hodnocení České republiky jako celku, i z odpovědí u jednotlivých výroků lze usuzovat spíše na převažující negativní náhled obyvatel na cizince dlouhodobě zde žijící.

Baterie otázek byla složena z argumentů, které běžně zaznívají ve veřejné diskusi ohledně cizinců stěhujících se do České republiky a respondenti měli projevit souhlas, nesouhlas, či neutrální postoj u různě formulovaných výroků. Převažující souhlas je patrný u třech výroků s negativním obsahem, kde je zároveň viditelná velmi malá míra nesouhlasu. Jedná se o zvyšování celkové nezaměstnanosti (64 % souhlasných odpovědí), nárůst kriminality (62 %) a zdravotní riziko (54 %). Poměrně rezervovaný postoj k cizincům je viditelný i u příznivě formulovaných výroků, tedy v případech vnímání cizinců jako příspěvku k rozvoji hospodářství, řešení problému stárnutí populace nebo obohacování zdejší kultury, kde je zase viditelnější podíl nesouhlasných a neutrálních odpovědí a menší podíl souhlasných (přibližně čtvrtinový). S tím, že by cizinci dlouhodobě zde žijící ohrožovali „naš způsob života“ souhlasí přibližně třetina populace, další třetina s tím nesouhlasí a podobný podíl zastává nevyhraněný názor. Cizinci jsou tedy vnímáni spíše jako hrozba ekonomická, bezpečnostní, případně zdravotní, ne však již tolik jako hrozba kulturní v nejširším slova smyslu.

Rozdíly v souhlasu s jednotlivými výroky z hlediska sociodemografických charakteristik se projevují především podle životní úrovně respondentů a částečně podle vzdělání. Obecně lze říci, že lidé s dobrou životní úrovní mají na cizince vstřícnější názor. Naopak občané deklarující špatnou životní úroveň jsou ve větší míře naladěni negativně, tedy častěji souhlasí s argumenty, že cizinci zvyšují celkovou míru nezaměstnanosti, jsou příčinou nárůstu kriminality, jsou zdravotním rizikem a jsou ohrožením našeho způsobu života, a zase ve větší míře nesouhlasí, že by přistěhovalci obohacovali zdejší kulturu nebo přispívali k rozvoji hospodářství. Z hlediska vzdělání, lidé vysokoškolsky vzdělaní častěji souhlasí, že cizinci obohacují naši kulturu či přispívají k rozvoji hospodářství. Negativní náhled na cizince mírní osobní zkušenost s nimi. Lidé, kteří uvádějí, že mezi cizinci zde žijícími mají přátele či známé, zastávají k přistěhovalcům příznivější postoj. Vyjadřují o něco vyšší míru souhlasu s tím, že obohacují kulturu nebo přispívají k rozvoji hospodářství. Naopak občané, kteří mezi cizinci dlouhodobě zde žijícími přátele nebo známé nemají, ve větší míře souhlasí, že přistěhovalci zvyšují celkovou nezaměstnanost, jsou bezpečnostním či zdravotním rizikem, nebo ohrožují zdejší způsob života.“ (www 8)

3. Vztahy mezi Českou republikou a Japonskem

3.1. Historie diplomatických vztahů

Japonsko a Československo započaly své oficiální diplomatické vztahy v roce 1919 po osamostatnění Československa od Rakousko-Uherska. Po dočasném, avšak poměrně dlouhém přerušení vztahů v roce 1939 byly diplomatické vztahy znovu navázány v roce 1957. Poté, co se v roce 1993 Československo rozdělilo na Českou a Slovenskou republiku, bylo Japonsko jednou z prvních zemí, která uznala nezávislost České republiky. Oba státy pak v roce 2007 oslavily 50leté výročí obnovených bilaterálních diplomatických vztahů. Vzájemné vztahy mezi Japonskem a Českou republikou, resp. Československem, byly tradičně velmi dobré navzdory rozdílným politickým a ekonomickým systémům a po roce 1989 se vztahy obou zemí ještě výrazněji vylepšily. (*www 9, 10*)

3.2. Japonské investice v České republice

Až do druhé poloviny 90. let 20. století neměly japonské firmy moc zkušeností s Českou republikou i okolními státy střední a východní Evropy.⁵ První významný pokus o propagaci regionu střední a východní Evropy a upoutání pozornosti japonských investorů se realizoval v roce 1997 v podobě konference konané pro japonské firmy, na kterou byli pozváni ministři evropských států a představitelé velkého množství japonských firem, kteří byli oproti běžné praxi kontaktováni přímo telefonicky kvůli obavě, že se jinak této konference skoro nikdo nezúčastní. Dopad konference však byl zřejmě pro obě strany příznivý a počet japonských investic v České republice stoupal. Od té doby se konference konala každoročně po dobu 10 let. Není bez zajímavosti, že některé firmy, které původně o účast nejevily zájem, později přeci jen v České republice začaly investovat. (Araki 2012)

Až do roku 1989 nepůsobily v České republice japonské firmy skoro žádné, a tedy i počet zde žijících Japonců byl velice nízký. V roce 1990 byly na území České republiky pouze 4 japonské nevýrobní firmy a první 4 japonské výrobní závody se otevřely až roku 1991. (*www 11*) Od té doby začal jejich počet výrazně stoupat, přičemž k 1. 4. 2013 zde působilo již 237 japonských firem (z toho nejméně 94 výrobních, což je nejvyšší počet ve střední a východní Evropě a 4. nejvyšší počet v rámci celé Evropy vč. Turecka, a 11 firem zabývajících se výzkumem a vývojem). (*www 12*)

Od roku 1990 až do roku 2000 počet japonských firem na území České republiky pozvolna stoupal až k počtu 81 subjektů v roce 2000. Poté začalo Japonsko ve větší míře investovat do

---

⁵ Tj. např. se Slovenskem, Polskem a Maďarskem.

výrobního průmyslu (z významných např. automobilového),⁶ čímž došlo k prudkému nárůstu japonských firem, a to nepřetržitě až do počátku světové ekonomické krize v roce 2008. Od roku 2000 do roku 2003 se jejich počet zvýšil z 81 na 138, což představuje bezmála 60% nárůst za pouhé 3 roky. Po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004 a dalším výrazným navýšení počtu japonských investic pak došlo k zatím největšímu přírůstku počtu japonských firem. Od roku 2004 do roku 2008 se jejich počet zvýšil na 238 (další 58% nárůst). Po propuknutí světové ekonomické krize počet japonských firem působících v České republice víceméně stagnuje. (Araki 2012)

BusinessInfo.cz k 30. 5. 2010 uvádělo, že v České republice působilo 252 japonských firem, a k 18. 11. 2012 pak dokonce 263. Do dubna 2013 však patrně došlo k úbytku a jejich počet se snížil na 237. V České republice japonské firmy zaměstnávají přes 45 tisíc zaměstnanců. Počet japonských výrobních firem na území ČR je čtvrtý nejvyšší ze všech zemí EU.⁷

Česká republika je pro japonské investory zajímavá hlavně ze dvou důvodů. Tím prvním je dobrá geografická poloha. Česká republika leží mezi západní a východní Evropou a některé firmy, např. firmy vyrábějící automobilové součástky, tak mohou snadno dodávat zboží např. i do Německa aj. Blízkost cílového trhu představuje dobrý důvod pro investování v České republice. Druhým důvodem je pak relativně levná, avšak dle Japonců vysoce kvalitní, pracovní síla. (Araki 2012)

4. Japonci v České republice – úvodní informace

4.1. První Japonka na území České republiky

Pravděpodobně první Japonkou trvale žijící na území dnešní České republiky byla Micuko Coudenhove-Kalergi, rozená Aojama. V roce 1892 se v 17 letech v Tokiu provdala za významného rakousko-uherského diplomata, legačního radu, vyslance v Japonsku, hraběte Heinricha Coudenhove-Kalergi. Na jaře roku 1896 se přistěhovala do zámku v Poběžovicích na Horšovskotýnsku v západních Čechách. Sňatek byl považován za nerovný a hrabě se musel stáhnout ze státních služeb. Ani otec Micuko, tokijský obchodník se starožitnostmi, nebyl nadšen z dceřina sňatku. Vyčítal jí, že přestupem na křesťanství, což bylo nutnou podmínkou k

---

⁶ Převážně mezi lety 2000 a 2004.

⁷ ČR usiluje, aby nové japonské investice směřovaly především do oblastí moderních technologií, tj. do oblastí s vysokým ekonomickým potenciálem. Z uvedeného celkového počtu se 94 japonských společností v ČR zabývá výrobou a 11 výzkumem a vývojem (z toho 6 společností se zabývá oběma činnostmi - jsou zahrnuty v obou číslech). Největší japonskou investicí v ČR je společný projekt automobilůk Toyota Motor Corporation a PSA Peugeot Citroën – kolínská TPCA. Závod TPCA na výrobu osobních automobilů, který byl oficiálně otevřen 31. 5. 2005, je výší investice přes 1 mld. eur jedním z největších investičních projektů ve střední Evropě a ČR přináší kromě cca 3000 přímých pracovních míst i dalších cca 7000 pracovních míst v návazných službách a u subdodavatelů. Na jaře roku 2006 otevřel v Praze svoji pobočku jeden z největších světových bankovních ústavů Bank of Tokyo Mitsubishi UFJ. Hlavními klienty banky jsou japonské společnosti v ČR a ve středoevropském regionu. Zdroj: *www I2* v seznamu pramenů.

uskutečnění sňatku, zradila své předky, a tudíž i rodinnou náboženskou tradici. Po manželově smrti v roce 1902 Micuko Coudenhove-Kalergi spravovala poběžovické panství a zajišťovala výchovu svých dětí. Jelikož během první světové války bylo Japonsko vůči Rakousko-Uhersku nepřátelskou mocností, nebyla to jednoduchá situace. Zemřela v Rakousku na mozkovou mrtvici roku 1941 ve věku 67 let. Přestože za sebou nezanechala žádné významné dílo ani filosofický či teologický systém, je v Japonsku stále poměrně populární osobností. (*www 13*)

4.2. Počet a složení Japonců v České republice

Pro lepší srovnání a představu o počtu Japonců v České republice nejprve uvedu obecná data o cizincích a počty jiných osob z Asie žijících v České republice.

Dle Ministerstva vnitra ČR (*www 4*) žilo na území České republiky k 31. 10. 2012 celkem 439223 cizinců, což představuje 4,2 % obyvatelstva.⁸ Více než 19 % (85133 osob) z toho tvoří občané Slovenské republiky, kteří jsou na druhém místě co do počtu cizinců v ČR; všech ostatních cizinců je 3,4 %, resp. 354090 osob. Naprosto dominantní menšinou v České republice jsou Ukrajinci (114481 osob, tj. 26 % cizinců). Na třetím místě v počtu cizinců žijících na území České republiky jsou Vietnamci s počtem 57587 osob, resp. 13 % cizinců, kteří zároveň představují nejpočetnější (jiho)východoasijskou menšinu u nás.⁹ Pro srovnání: Číňanů a Mongolů v České republice žije pouze 5632, resp. 5318 osob (1,3 %, resp. 1,2 %).

Japonců je u nás nepatrně více než Jihokorejců (jichž je 1439), avšak jejich počet je stále velice nízký. Dle informací MV ČR žilo k 31. říjnu 2012 na území České republiky pouze 1516 Japonců.¹⁰ Z toho jen 234 Japonců mělo v České republice trvalý pobyt. To tvoří pouhých 0,35 % všech cizích státních příslušníků.

Od roku 2001 do roku 2010 nenabyl žádný Japonec českého státního občanství¹¹ a současně v České republice nepobývá (minimálně od roku 1994) žádný Japonec na základě uděleného azylu (ani o něj nezažádal).¹²

V porovnání s celou Evropou je Česká republika v počtu pobývajících Japonců na 13. místě.

Pro přehled uvádím graf s počty Japonců žijících v jednotlivých evropských státech (20 států s nejpočetnější japonskou menšinou):

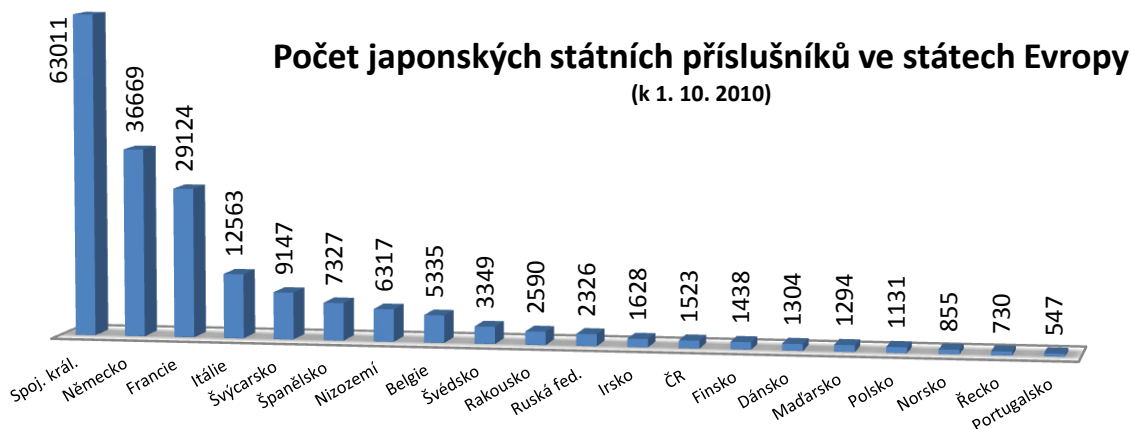
8 Vlastní výpočet. Zdroj: *www 14* v seznamu pramenů.

9 Následují Rusové s počtem 33515 osob (7,6 %), Poláci (19181 osob; 4,4 %) a Němci (16963 osob; 3,9 %).

10 Pro srovnání: V roce 2011 žilo naopak v Japonsku pouze 263 českých občanů. Zdroj: *www 10* v seznamu pramenů.

11 Dítě však nabývá státního občanství České republiky narozením, je-li alespoň jeden rodič v době narození dítěte státním občanem České republiky. (Viz *www 15* v seznamu zdrojů.)

12 Údaje ČSÚ. Pro srovnání: K 31. 12. 2011 pobývalo v ČR na základě udělené mezinárodní ochrany 12 Vietnamců, 7 Číňanů, 2 Mongolové a 0 Korejců.

Graf 1: Počet japonských státních příslušníků ve státech Evropy

Každým rokem do České republiky přijíždí velké množství japonských turistů. Např. v roce 2012 k nám přicestovalo 136664 osob. Je tudíž snadné na ulici, převážně v Praze, potkávat skupinky Japonců a nabýt tak dojmu, že Japonců pobývá v České republice poměrně mnoho. Navíc je časté, že Češi jen stěží rozeznají Japonce např. od Vietnamců (se kterými si Češi Japonce nejčastěji pletou), Číňanů nebo Korejců. V naprosté většině případů se však jedná o turisty, kteří se zde zdrží pouze po velice krátkou dobu a posléze pokračují v cestě do dalších států Evropy.¹³

Složení japonské menšiny v ČR podle pohlaví je velice vyrovnané, a to 743 mužů a 773 žen (poměr 1:1,04). Již mnohem zajímavější je fakt, že z 234 Japonců majících v České republice trvalý pobyt více než dvojnásobně převládají ženy (65 mužů a 169 žen, tedy v poměru 1:2,6). Ve všech 27 různých menšinách žijících v České republice, které čítají více než 1000 osob, lze pozorovat podobně vyrovnaný poměr pohlaví v celkovém počtu osob, avšak k výrazně převažujícímu zastoupení žen v případě povolení k trvalému pobytu dochází pouze u Poláků (1:2,2). U Mongolů, a v menší míře také u Bělorusů, rovněž výrazně převažují ženy s povolením k trvalému pobytu, avšak v těchto dvou menšinách převažují ženy i v celkovém počtu osob. Je však obtížné určit, kolik Japonců zde doopravdy žije trvale, tj. včetně těch, kteří dosud neobdrželi průkaz o povolení k trvalému pobytu.

Jednou z příčin velkého zastoupení žen s povolením k trvalému pobytu může být poměrně vysoký počet Japonek, které mají českého partnera. Zdá se, že mužů Japonců s českou partnerkou je výrazně méně, což dokládají i data z dotazníku, kde v tomto ohledu naprosto převažují ženy. Pro lepší ilustraci této neobvyklé situace v případě Japonců lze zmínit, že celkový poměr počtu mužů a žen mezi cizinci v České republice činí 1,32:1, a poměr mezi cizinci s povolením k trvalému pobytu je 1,12:1.

¹³ Nejvíce příjezdů Japonců do ČR bylo zaznamenáno v roce 2005, a to 153980 osob. V průměru zde Japonci stráví pouhé 1,86 noci. Statistika se zakládá na počtu registrací v českých ubytovacích zařízeních. (Viz *www.16* v seznamu zdrojů.)

4.3. Česká města s největším počtem Japonců

K 31. 12. 2011 bezmála dvě třetiny Japonců v České republice žily v Praze (953 osob). V žádném jiném městě České republiky již počet Japonců nepřekračoval ani 100 osob. Na druhém místě se umístilo Brno (92 osob), dále následovala Plzeň (78),¹⁴ Louny (46), Pardubice (45), Olomouc (39), Chomutov (24), Liberec (23) aj. (*www 17*)

V blízkosti všech těchto měst jsou soustředěny pobočky a výrobní závody japonských společností působících v České republice.

4.4. Vývoj počtu Japonců v České republice a vliv japonských investic

Jak je patrné z kap. 3.2., příliv Japonců do České republiky úzce souvisí s japonskými investicemi v České republice.

Zatímco k 31. 12. 1994 žilo v České republice jen 171 japonských státních příslušníků, za posledních 18 let jejich počet vzrostl skoro devítinásobně.

Od roku 1994 do roku 2000 lze sledovat jen velice pozvolný přírůstek japonských imigrantů v České republice, a to v průměru 13 osob ročně. Od roku 2000 do roku 2008 se však počet zde žijících Japonců ztrojnásobil z počtu 558 na 1661 osob s průměrným ročním přírůstkem 177 osob. Velice pravděpodobná příčina může spočívat právě ve velkém množství japonských investic do výrobního průmyslu od roku 2000, mimo jiné také v založení joint-venture společnosti Toyota Peugeot Citroën Automobile Czech (TPCA) v roce 2002 v Kolíně. Jelikož se jedná o jednu z největších japonských investic (nejen) v rámci automobilového průmyslu v České republice, po TPCA do České republiky přišlo velké množství dalších společností vyrábějících automobilové součástky (Araki 2012), a společně s nimi i mnoho Japonců. Přílivu Japonců do České republiky napomohl také vstup ČR do Evropské unie, který rovněž zapříčinil nebývalý příliv japonských investic, a to z velké části i do nevýrobního průmyslu. Největšího počtu osob japonská menšina dosáhla v roce 2008, kdy činila 1661 Japonců s dlouhodobým pobytem.¹⁵ Světová finanční krize však následně způsobila útlum japonských investic do České republiky, a pravděpodobně s tím souvisí i následný mírný odliv Japonců ze země, kdy se počet japonských státních příslušníků v České republice ustálil na zhruba 1500 osobách, na kterém setrvává již 3 roky v řadě.

¹⁴ V tomto případě uvedeno včetně přilehlých regionů Plzeň-jih a Plzeň-sever. Ke konci roku 2010 žilo 90 Japonců v Plzni a dalších 6 v Plzni-sever. Ke konci roku 2011 však v Plzni nežil jediný Japonec. Oproti tomu 76 Japonců se přemístilo do Plzně-jih a další 2 žili v Plzni-sever.

¹⁵ Údaje Českého statistického úřadu a Ministerstva zahraničních věcí Japonska se mírně rozcházejí. Toto je nižší údaj ČSÚ. Dle MZVJ byla japonská menšina v ČR nejpočetnější k 1. 10. 2007, kdy čítala 1719 osob. Odchylna může být zapříčiněna rozdílnými daty nebo odlišnou metodikou měření. (Viz *www 17*, resp. *www 18* v seznamu zdrojů.)

4.5. Japonské organizace v České republice

4.5.1. Česko-japonská společnost (チェコ・日本友好協会)¹⁶

První Česko-japonská (resp. Československo-japonská) společnost byla založena v roce 1946, ale hned v roce 1948 byla rozpuštěna. V roce 1969 byla její činnost obnovena – a po několika měsících znovu pozastavena. Dnešní ČJS se znovuzrodila v roce 1990 a funguje dodnes.

Jak ČJS sama uvádí, cílem její činnosti je napomáhat rozvoji vzájemného poznání, porozumění, respektu a inspirace mezi obyvateli České republiky a Japonska. Především napomáhat uvedení japonské kultury do obecného povědomí české veřejnosti, stimulovat zájem české veřejnosti o studium japonštiny a tradičních i soudobých japonských disciplín.¹⁷

Ve spolupráci s partnerskými organizacemi v Japonsku a České republice podporuje zároveň i zájem Japonců o kulturu českou a napomáhá integraci japonské komunity v České republice do místního prostředí.

Významnost činnosti Česko-japonské společnosti dokládá fakt, že práce členů ČJS byla 28. 7. 2011 ohodnocena udělením uznání ministra zahraničních věcí Japonska Macumotem Takeakim „za aktivní podíl na vzájemném porozumění mezi ČR a Japonskem a přispívání k vytváření přátelských vztahů mezi Japonskem a ostatními zeměmi“. Při slavnostní řeči vyzdvihl Jeho excelence velvyslanec Kunikata spolupráci společnosti s japonskou ambasádou, zacílení Česko-japonské společnosti na českou veřejnost a aktivity ČJS v souvislosti s katastrofou, která postihla Japonsko 11. března 2011.¹⁸

4.5.2. Asociace Japonců v České republice (チェコ日本人会)

Asociace Japonců v České republice byla založena v roce 1973 a pořádá různorodé aktivity napomáhající k tomu, aby mohli Japonci v České republice žít bezpečně a pohodlně. S podporou aktivity více než 1000 členů a mnoha firem si Asociace Japonců v České republice vytyčila tři stěžejní aktivity:

1. Podpora vzájemné komunikace a přátelství mezi členy asociace
2. Podpora vzdělávacích a kulturních aktivit
3. Komunikace mezi českým a japonským lidem (*www 20*)

¹⁶ <http://www.japan.cz>

¹⁷ ČJS mimojiné pořádá různorodé vzdělávací kurzy, kulturní akce, festivaly a výstavy. Např. pravidelné kurzy japonštiny, kurzy kaligrafie či kurzy *ikebany* (tradiční umění aranžování květin) a *ošibany* (tvorba obrazů ze sušených květin), festivaly Česko-japonská inspirace, Japonské dny v jednotlivých regionech ČR, dílny tradičního divadla (frašky *kjógen*), výstava Nihontó – japonský meč a spolupřádá každoroční celostátní Soutěž v japonském přednesu *Nihongo benron taikai* (日本語弁論大会), aj.

¹⁸ 11. 3. 2011 postihlo japonský region Tóhoku nejrozsáhlejší zemětřesení v novodobých japonských dějinách doprovázené ničivou vlnou tsunami. ČJS se podílela na humanitárních aktivitách zmírňujících následky katastrofy včetně veřejné finanční sbírky a dobročinných akcí na podporu obětí zemětřesení. V rámci pomoci se např. ve spolupráci s Japonsko-českou společností v Tokiu zorganizoval pobyt 27 dětí z postižené oblasti v České republice. Zdroj: *www 19* v seznamu pramenů.

4.5.3. Japonská komora průmyslu a obchodu v České republice (チェコ日本商工会)

„Členy Japonské komory obchodu a průmyslu v ČR jsou japonské firmy působící v ČR. Komora se věnuje mnohostranné podpoře hladkého fungování aktivit svých členů. Povzbuzuje ekonomickou spolupráci mezi Japonskem a ČR a rozvíjí oboustranné přátelské vztahy.

V současné době má komora 131 členů, kterým poskytuje pomoc v jejich profesní činnosti. Mimo jiné svolává během kalendářního roku osm pravidelných schůzí, organizuje exkurze do českých firem a věnuje se podpoře vzájemného pochopení a spolupráce mezi Japonskem a Českou republikou.“ (www 21)

4.5.4. Japonské centrum Brno¹⁹

Japonské centrum Brno pořádá výuku japonštiny, kurzy kaligrafie, organizuje mezinárodní certifikovanou zkoušku z japonštiny – JLPT²⁰ a zároveň je spoluorganizátorem Soutěže v japonském přednesu každoročně konané v Praze. Mimoto pořádá různé přednášky a další kulturní akce a snaží se přiblížit japonskou kulturu lidem v České republice.

Kromě zde uvedených působí v České republice i další japonské i české organizace pořádající přednášky a workshopy pro veřejnost, kulturní akce a různé další činnosti napomáhající rozšiřování povědomí o japonské kultuře mezi českým obyvatelstvem.²¹

4.6. Japonci na českých školách

Ve školním roce 2012/13 navštěvovalo české mateřské školky 17 japonských dětí a základní školy pouhých 7 japonských žáků. Na českých středních školách je s počtem 8 studentů situace obdobná. Takto výrazně nízké počty japonských školáků na českých školách jsou způsobeny především tím, že se ve většině případů jedná o děti Japonců, kteří do České republiky přijeli pouze na několik let, a po uplynutí určité doby opět plánují Českou republiku opustit.

Barešová uvádí, že „japonské děti v předškolním věku obvykle navštěvují mezinárodní mateřskou školku, aby se od malička seznamovaly s angličtinou, na jejíž studium je v Japonsku kladen velký důraz. Je to jednodušší i pro rodiče, protože mohou snadněji komunikovat s učitelkami. Rodičům není líto zaplatit i 30 tisíc Kč měsíčně za školku, která zajišťuje rozvoz dětí školním autobusem. V případě dětí, které navštěvují základní nebo nižší střední školu,

---

¹⁹ <http://www.japancenter.cz>

²⁰ Japanese Language Proficiency Test (日本語能力試験). Viz <http://www.jlpt.jp/e/>

²¹ Úplnější seznam dalších organizací je přístupný např. na internetové adrese <http://jpn.cz/jcdir01.html>

Japonci nejčastěji volí mezi Japonskou školou v Praze a mezinárodními školami s výukou v angličtině.

Japonská škola v Praze je jednou z 86 japonských škol, tzv. *Nihondžin gakkó*, které jsou určeny pro vzdělávání dětí japonských diplomatů, pedagogů a pracovníků firem žijících v zahraničí, kteří se po skončení pracovního úkolu plánují natrvalo vrátit do Japonska. Tyto školy jsou akreditovány japonským Ministerstvem školství a jsou financovány japonskou vládou. Do škol jsou na 2 až 3 roky posíláni japonští učitelé. V Praze tato škola funguje od roku 1980. Výuka probíhá v japonštině podle japonských osnov a školní rok začíná stejně jako v Japonsku, tedy 1. dubna. Vše je tedy přizpůsobeno tomu, aby japonské děti mohly pokračovat ve školní docházce bez vážnějšího narušení i po přestěhování do České republiky a zejména po návratu zpět do Japonska.“ (Současná problematika východoasijských menšin v ČR 2010: 47)

V roce 2012 nastoupilo do Japonské školy v Praze 105 žáků (85 na prvním a 20 na druhém stupni ekvivalentu české základní školy). (*www* 22)

„Počet dětí v Japonské škole během roku kolísá, jak se rodiny vracejí zpět do Japonska a naopak přijíždějí nové. Školné a další náklady jsou poměrně vysoké, nicméně pro některé japonské rodiny představuje tato škola jedinou volbu, a to i v případě, že firma, do které byl Japonec vyslán, není v okolí Prahy, ale třeba až v Brně či Karvině. Obecně, v souvislosti s globalizací, se hovoří o rostoucí tendenci Japonců upřednostňovat před japonskou školou místní školu nebo mezinárodní školu s výukou v angličtině, aby děti měly možnost seznámit se s místní kulturou a komunikovat i s jinými než japonskými vrstevníky. V případě České republiky Japonci své děti do místních škol až na několik výjimek neposílají, protože zastávají názor, že pokud dítě nechodí do japonské školy, mělo by se vrátit do Japonska alespoň s dobrou znalostí angličtiny. Proto rodiny žijící v oblastech vzdálených od Prahy, ale i mnohé rodiny v Praze, upřednostňují mezinárodní školu.“ (Současná problematika východoasijských menšin 2010: 47)

Co se týče terciálního vzdělávání, k 22. 1. 2013 bylo na českých vysokých školách zapsáno 48 japonských studentů (z toho 46 na veřejných a 2 na soukromé vysoké škole). (*www* 23) Na vyšší odborné škole byl zapsán pouze jediný japonský student. (*www* 24)

Japonští vysokoškoláci často uvádějí, že v České republice je poměrně dobré studijní prostředí, a zároveň je zde ve srovnání s Japonskem levnější školné. Relativně velké oblibě se zde těší např. studium hudby nebo lékařství. Mnoho studentů pobývá v České republice také v rámci výměnného stipendijního pobytu.

5. Dotazníkové šetření - metodika

Pro účely sběru dat, která následně posloužila jako hlavní zdroj informací o Japoncích v České republice, byl vytvořen dotazník, který umožnil získat poměrně velký objem informací v relativně krátkém čase. Při tvorbě dotazníku byly zohledněny instrukce týkající se sociologického výzkumu od Miroslava Dismana.²² Při následné analýze zaznamenaných odpovědí pak byly rovněž využity informace o analýze kvantitativního výzkumu od Keitha Punche,²³ a kvalitativního výzkumu od Jana Hendla.²⁴

Dotazník pro sběr dat (viz přílohu 3.) byl vytvořen jak v tisknutelné podobě pomocí textových editorů, tak i v elektronické online podobě pomocí bezplatné služby Google Docs. Dotazník byl poměrně rozsáhlý a obsahoval 48 otázek uzavřeného, polootevřeného i otevřeného typu. Veškerý obsah dotazníku byl pro usnadnění komunikace a zvýšení návratnosti přeložen do japonštiny a posléze konzultován s několika rodilými mluvčími. Před zahájením rozesílání dotazníku bylo uskutečněno pilotní přezkoušení na 7 osobách pro zjištění špatně formulovaných otázek a odpovědí, a také míry celkové srozumitelnosti a náročnosti dotazníku.

Dotazník byl šířen převážně elektronicky, a to prostřednictvím e-mailové komunikace a v malé míře rovněž prostřednictvím sociální sítě Facebook. Možnosti vyplnění dotazníku online využilo celkem 58 respondentů (48 %). Za hlavní přínos elektronického šíření dotazníku lze považovat fakt, že data vyplňovaná na počítači byla úplnější a s podrobnějšími informacemi než data pracněji vyplňovaná ručně. Zároveň tak bylo usnadněno i šíření dotazníku mezi japonskou komunitou.

Postup sběru dat byl následující: Nejprve byl využit seznam 182 japonských společností působících v České republice, zpracovaný japonskou vládní agenturou JETRO, z databáze Velvyslanectví České republiky v Tokiu. (*www* 25) Všem byl zaslán e-mail s podrobným průvodním dopisem v češtině, japonštině a angličtině a s japonskou a anglickou jazykovou verzí dotazníku.

Dále byly kontaktovány další organizace nebo osoby mající vliv na japonskou komunitu v ČR, včetně ČJS, CzechInvestu, Velvyslanectví Japonska v ČR aj. Tito zároveň přislíbili pomoc v šíření dotazníku a kontaktování uzavřenějších komunit jako jsou např. Asociace Japonců v ČR, Japonská komora obchodu a průmyslu v ČR nebo Asociace učitelů japonštiny aj.

Rovněž byli kontaktováni Japonci, na které se ještě podařilo dohledat kontakt a existovala pravděpodobnost, že v současné době žijí v České republice.

---

22 DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele. Praha: Univerzita Karlova, vydavatelství Karolinum, 1993.

23 PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 152 s. ISBN 978-80-7367-381-9.

24 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

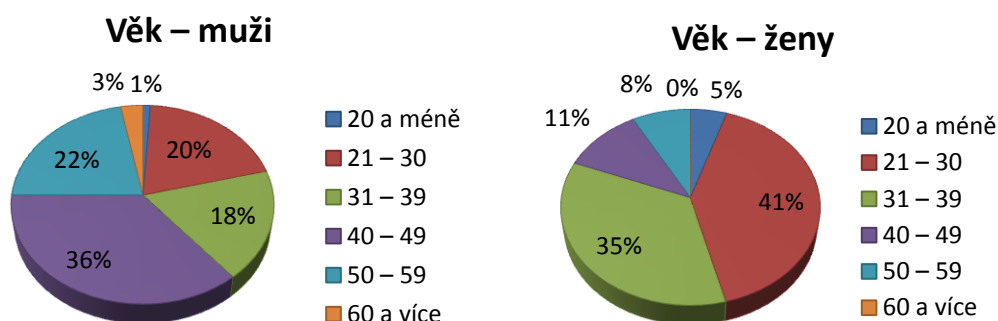
6. Výsledky dotazníkového šetření – japonská menšina v ČR

Dotazníkového šetření, jež probíhalo od ledna do března 2013, se zúčastnilo celkem 120 respondentů, z nichž 64 % tvořili muži (77 osob) a 36 % ženy (43 osob). Celkem to dle údajů Ministerstva vnitra ČR (k 31. 10. 2012) představuje zhruba 8 % všech Japonců žijících na území České republiky.

100 respondentů uvedlo, že v České republice pobývá již alespoň 6 měsíců nebo déle.

6.1. Věk a vzdělání

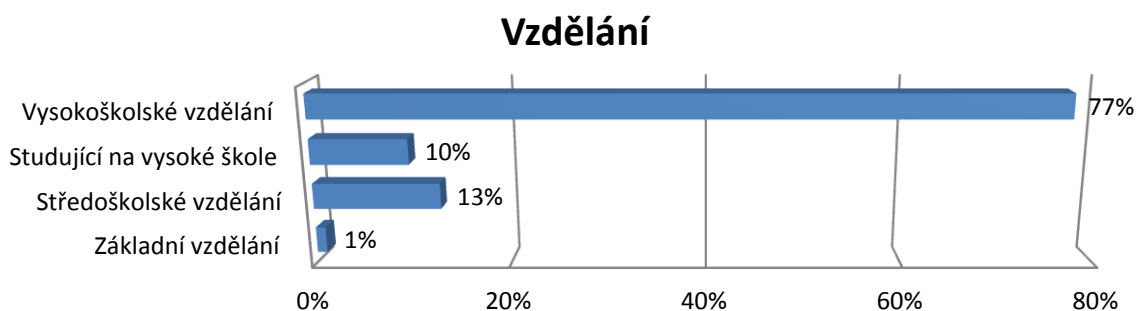
Průměrný věk respondentů byl mírně nad 38 let (muži 41 let, ženy 32 let). Nejmladšímu respondentovi bylo v době průzkumu 18 let, nejstaršímu 64 let věku.

Grafy 2: Věk

Respondenti byli v průměru vysoce vzděláni. Více než tři čtvrtiny dotázaných uvedly vysokoškolské vzdělání. Zhruba polovina Japonců uvedla bakalářský, jedna čtvrtina magisterský a 1 osoba doktorský nebo vyšší titul. Dalších 10 % respondentů nyní studuje (příp. studovalo, ale nedokončilo) vysokou školu a pouhých 13 % osob uvedlo jako nejvyšší dosažené vzdělání střední školu. 1 osoba uvedla školu základní. Poměr žen a mužů s vysokoškolským vzděláním je velice vyrovnaný (54 % muži, 46 % ženy).

Z toho vyplývá, že Japonci, kteří se z určitých důvodů rozhodnou žít v České republice, jsou ve většině případů lidé vzděláni.

Graf 3: Vzdělání

6.2. Místo bydliště partnerů, bydlení s rodinou a *tanšin funin*

Respondenti byli požádáni o odpověď na otázku, zda jejich partner či partnerka přijel(a) do České republiky s nimi, dorazil(a) do ČR později, zůstal(a) v Japonsku, příp. zda se poznali až zde v České republice. Odpovědělo 80 respondentů.

Pouze necelá pětina Japonců uvedla, že do České republiky přijela společně s partnerem/partnerkou. Další pětina respondentů uvedla, že partner(ka) dorazil(a) za nimi do ČR později.

Dvě pětiny respondentů odpověděly, že partner(ka) zůstal(a) v zahraničí, resp. v Japonsku (83 % těchto respondentů jsou zaměstnanci japonské společnosti či zastupitelství v ČR). Poměrně častým důvodem tohoto jevu je péče o dítě v Japonsku, není to však důvod jediný.²⁵

6 % respondentů uvedlo, že jejich partner(ka) přijel(a) za nimi do České republiky, ale poté se opět vrátil(a) zpět do Japonska. Poslední jedna pětina pak uvedla, že s partnerem/partnerkou se seznámili až v České republice (z těchto Japonců má většina jako partnera/partnerku občana České republiky).

Respondenti, kteří v České republice žijí spolu se svojí rodinou, byli také dotázáni, zda běžně bydlí spolu, nebo bydlí odděleně a shledávají se pouze o víkendech nebo o svátcích.

Odpovědělo 39 respondentů, většinou z Prahy a dalších velkých měst, a pouze jeden respondent (zaměstnanec japonské společnosti) uvedl, že spolu s rodinou nebydlí a setkávají se poměrně zřídka. (Polovina těchto respondentů byli zaměstnanci japonských společností v ČR.)

Z toho vyplývá, že pokud Japonci přijedou do České republiky se svou rodinou, v drtivé většině případů žijí spolu a koncept *tanšin funin* se již v rámci ČR ani u zaměstnanců japonských firem zpravidla neuplatňuje.

6.3. Děti

Na otázku ohledně počtu dětí odpovědělo 115 osob. Z nich polovina uvedla, že nemají ani jediné dítě (z těchto respondentů je 52 % starších 30 let). Třetina respondentů oproti tomu má děti hned dvě a 12 % pak dítě jedno. Větší počet dětí měl jen zlomek respondentů. V průměru měli respondenti pouze 0,84 dětí (respondenti nad 30 let pak 1,11 dětí).²⁶

---

²⁵ Lze se domnívat, že v případě velkého počtu zaměstnanců japonských společností v České republice se jedná o tzv. *tanšin funin* (単身赴任), tj. zaměstnance, které jejich mateřská společnost vyslala na určitý čas (obvykle několik let) do jiné své pobočky v Japonsku nebo v zahraničí, a kteří se po uplynutí této doby velmi pravděpodobně opět vrátí do svého původního pracoviště či místa bydliště. Tito zaměstnanci si často s sebou neberou svoji rodinu, mimo jiné proto, že považují takovou službu jen za přechodnou, nechtějí narušit vzdělávací proces svých dětí aj. Mimoto tyto lidé častěji trpí zdravotními problémy a zvýšeným stresem, obzvláště v neznámém zahraničním prostředí. Viz např. www 26 nebo www 27 v seznamu pramenů.

²⁶ U těchto dat mohlo dojít ke zkreslení, pokud dotazník vyplnili nezávisle na sobě partneři mající děti spolu.

Respondenti byli rovněž dotázáni, zda jejich děti přijely spolu s nimi do České republiky (případně se zde narodily), nebo zda zůstaly v Japonsku. Až dvě třetiny respondentů s dětmi uvedly, že jejich děti zůstaly v Japonsku. Mnohdy se jednalo o respondenty, kteří pracovali v japonské firmě nebo byli v ČR jako učitelé japonštiny na omezenou dobu.

V případě, že děti mladší 18 let zůstaly v Japonsku, ve všech případech byly spolu s matkou, která rovněž zůstala v Japonsku.

Japonci, kteří zde mají děti, na které se vztahuje povinná školní docházka, byli dotázáni, jakou školu jejich děti navštěvují. Na tuto otázku odpovědělo pouze 17 respondentů. 7 z nich posílá své děti do Japonské školy v Praze, 6 respondentů do mezinárodní školy, 3 respondenti do běžné české školy s českými studenty a 1 respondentka do běžné české školky.²⁷

Respondenti byli rovněž dotázáni, jaký jazyk užívají při komunikaci s vlastními dětmi páry, v nichž jeden z partnerů je Japonec, ale druhý je jiné národnosti. Celkem na tuto otázku odpovědělo pouze 8 respondentů, což je zdůvodněno malým počtem smíšených párů s dětmi žijících v České republice. 2 respondenti uvedli, že pro komunikaci s dětmi užívají jen jeden jazyk (pouze češtinu). 4 respondenti užívají jazyky dva. 2 respondenti uvedli jazyky tři.

Přestože je vzorek respondentů velice malý, naznačuje, že tyto děti ze smíšených párů jsou nebo budou pravděpodobně vychovány ve víceméně bilingvním prostředí.²⁸

6.4. Zaměstnání Japonců v České republice

Dle ČSÚ bylo k 31. prosinci 2011 v České republice 679 zaměstnaných Japonců (517 mužů, 162 žen), z nich 49 živnostníků (23 mužů, 26 žen).²⁹

Velkou část japonských zaměstnanců v České republice tvoří zaměstnanci japonských společností, ve většině případů vyslaných z Japonska na dobu několika let (viz 6.2. *Místo bydliště partnerů*, bydlení s rodinou a *tanšin funin*). Neusazují se tedy v České republice natrvalo a po několika letech opět zemi opouštějí. Často se jedná o zaměstnance na vyšších nebo výkonných pozicích v rámci „své“ pobočky v České republice.

Další specifickou skupinou jsou učitelé japonštiny. Tito rovněž bývají v České republice často jen dočasně (např. mnozí učitelé na vysokých školách nebo v jazykových kurzech), avšak značná část z nich zde žije i trvale.

---

27 Viz také kap. 4.6. *Japonci na českých školách*.

28 Je však obtížné posoudit, zda se jedná o cílený záměr rodičů umožnit dětem naučit se více jazyků přirozeně a od útlého dětství, nebo jde jen o pozitivní důsledek toho, že partneři se *navzájem* dostatečně nedorozumí jazykem toho druhého nebo nedokáží na dostatečné úrovni komunikovat nemateřským jazykem s dítětem.

29 Největší počet zaměstnaných Japonců v ČR byl zaznamenán v roce 2008, a to 870 osob. To odpovídá i historicky největšímu počtu Japonců pobývajících na území ČR v témže roce.

Ostatní Japonci, kromě studentů, v České republice mnohdy žijí trvale, nebo zde v průměru pobývají déle než zaměstnanci japonských společností. Mnozí sem přijeli z vlastní iniciativy, mají českého partnera a rodinu, nebo zde zůstali po vysokoškolském studiu v České republice. Jejich zaměstnání je překvapivě často spojeno s různými formami umění, v mnoha případech s vážnou hudbou.

Rozhodně se nedá tvrdit, že by zde Japonci běžně zastávali nízko placené dělnické a jiné manuální pozice nebo byli zaměstnáváni jako nekvalifikovaná pracovní síla.

Respondenti *tohoto dotazníku* uváděli jako své zaměstnání v České republice následující:

Polovina respondentů pracuje v japonské společnosti s pobočkou či továrnou v České republice. Celých 85 % z nich tvoří muži. Naprostá většina těchto zaměstnanců opravdu zaujímá manažerské a vyšší pozice ve svých společnostech.³⁰

Dalšími v pořadí jsou studenti, kterých bylo 20 %. Rovná polovina z nich uvedla, že v České republice studuje na vysoké škole nebo konzervatoři hudbu, ostatní pak medicínu, češtinu či bohemistiku a na různých dalších univerzitách bez upřesnění oboru.

Učitelé japonštiny tvoří 7 % respondentů.

Ke kategoriím živnostníků a ostatních se přihlásilo celkem 17 % dotazovaných osob. Patří mezi ně různorodé profese jako umělci, překladatel, dirigent komorní filharmonie, učitelka hudby na základní škole, zaměstnanci japonského velvyslanectví, IT poradce, pracovník v turistickém ruchu, tanečníci baletu nebo *žena v domácnosti*.³¹

V jiné než japonské nebo ve vlastní firmě pracuje jen 4 % respondentů (opět však byly zastoupeny pozice jako *manažer* či *odborník*), a v současné době bez zaměstnání, a zároveň nestudující, jsou 3 % všech respondentů.

Po příjezdu do České republiky, nebo během svého pobytu, své zaměstnání nebo pracovní pozici změnila jedna třetina respondentů. Někteří se také v České republice (znovu) stali studenty.

6.5. Důvody migrace

6.5.1. Důvody pro odjezd z Japonska

Na otázku „*Jaký byl důvod Vašeho odjezdu z Japonska?*“ odpověděli všichni respondenti.

---

³⁰ Dokonce je mezi nimi více pracovníků v nejvyšším managementu a na ředitelských postech než je součet respondentů na všech zbývajících zaznamenaných pozicích v japonských firmách dohromady.

³¹ Tato respondentka uvedla místo možnosti „*v současnosti nezaměstnaná ani nestudující*“ jako své zaměstnání termín *senjō šufu* (専業主婦), znamenající „*žena v domácnosti*“. V Japonsku tradičně rodinu finančně zajišťoval muž, kdežto žena zůstávala doma a starala se o domácnost a o děti. V současnosti sice přibývá žen, které již také docházejí do zaměstnání, značná část z nich však stále neopouští po porodu své zaměstnání opouští a nadále „oficiálně“ zůstává doma.

Více než polovina odpovědí na tuto otázku připadla na *práci/službu v zahraničí*. Toto číslo se téměř shoduje s počtem zaměstnanců v japonských firmách v České republice, přičemž z 82 % se opravdu jedná o stejné osoby. Je tedy pravděpodobné, že většina japonských zaměstnanců v japonských firmách v České republice sem byla opravdu vyslána na několik let mateřskou společností, a po uplynutí této lhůty plánuje opět Českou republiku opustit.

Čtvrtina respondentů původně opustila Japonsko z důvodu studia v zahraničí. Toto číslo jen mírně převyšuje počet v současnosti studujících respondentů; někteří dřívější studenti zde později získali zaměstnání a v České republice setrvali.

Jednou z dalších častých příčin Japonců pro opuštění Japonska je emigrace z rodinných důvodů (např. jelikož manžel je český občan nebo kvůli pracovní relokaci manžela do České republiky) a zaměstnání (nalezení práce ve svém oboru v ČR, přání pracovat v zahraničí apod.). Někteří Japonci zmínili touhu po životě v zahraničí a rozšíření obzorů či prostě jen přání Japonsko opustit.

6.5.2. Důvody pro příjezd právě do České republiky

Na otázku, proč přijeli zrovna do ČR, a ne do jiné země, odpověděly dvě třetiny Japonců, že je důvod stejný jako důvod pro odjezd z Japonska, a tedy převážně pracovní (na určitou dobu), kvůli studiu, nebo rodině.

Část Japonců, kteří sem přijeli z jiného důvodu, uvedla, že zde našli zaměstnání, nebo zde měla jejich společnost továrnu a přijeli sem sami. Dalším častějším důvodem je dřívější oborové studium češtiny a osobní pouta na Českou republiku či obecně zájem o českou kulturu, jazyk aj. Celkem 6 Japonců z řad studentů uvedlo jako hlavní důvod příjezdu právě do České republiky studium hudby.

Mezi ostatní důvody patří např. touha vyzkoušet život v nevelké zemi; krása země, nízké ceny a dobrá poloha pro cestování po Evropě; velké množství známých a přátel a zájem o moravskou národní hudbu; cenově dostupné školné nebo rada od Boha.

6.6. Délka pobytu v České republice

Respondenti byli rovněž dotázáni, jak dlouho (ještě) v České republice plánují pobývat. Na otázku odpovědělo 116 osob.

Z uvedených odpovědí je patrné, že hlavní rozdíly v průměrné délce pobytu spočívají v tom, zda Japonci mají již dopředu přibližnou dobu pobytu naplánovanou, zda v České republice chtějí žít narvalo, nebo zda naopak chtějí co nejrychleji Českou republiku opustit. V rámci těchto

kategorií je průměrná délka pobytu Japonců přibližně stejná nezávisle na jejich zaměstnání či důvodu příjezdu do země (s výjimkou studentů na krátkodobém výměnném pobytu).

Celá polovina Japonců odpověděla většinou konkrétním údajem o počtu let či dokonce měsíců předpokládaného dalšího pobytu. Polovina Japonců tedy plánuje návrat do Japonska, a to v poměrně úzce vymezené lhůtě.³²

Samotná čísla o plánovaném pobytu o mnohém nevyovídají, proto bylo zjišťováno i to, jak dlouho již Japonci v České republice dosud pobývali. Pokud se sečte doba dosavadního pobytu a doba předpokládaného dalšího pobytu, v průměru zde Japonci, kteří již nyní mají v plánu v budoucnu Českou republiku opustit, setrvají *necelých 5 let*.³³ Tato doba se poměrně přesně shoduje se zjištěnou průměrnou dobou pobytu zaměstnanců japonských společností (*4 a půl roku*),³⁴ avšak ti tvořili pouze polovinu z celkového počtu respondentů, kteří odpověděli konkrétním údajem na tento dotaz.

Co se týče této skupiny Japonců, 1 z 10 zaměstnanců japonských firem by se rád vrátil zpět do Japonska jakmile to jen bude možné. Tito zde v průměru dosud pobývali jen *2 roky*.³⁵

Naopak přibližně stejný počet zaměstnanců japonských firem vyjádřil přání žít v České republice navždy a již nyní zde pobývá v průměru *7 a půl roku*.³⁶

Dalších pětina zaměstnanců japonských firem uvedla, že neví, jak dlouho ještě zůstane v České republice, a tito zde už v průměru pobývají mírně přes *4 roky*,³⁷ tedy již „završují“ běžnou průměrnou délku pobytu zaměstnanců japonských firem. Lze tedy předpokládat, že celková průměrná délka jejich pobytu mírně překračuje uvedených 4 a půl roku a určitá část z nich by se zde ráda usadila i natrvalo.

Odpovědi ostatních respondentů z celkového vzorku se zcela shodují s odpověďmi platnými pouze pro zaměstnance japonských firem, pokud se bere v úvahu průměrná délka pobytu. To naznačuje, že typ zaměstnání není zcela stěžejním faktorem pro určení délky pobytu Japonců v České republice.³⁸

Čtvrtina všech dotázaných Japonců uvedla, že neví, jak dlouho ještě v České republice setrvá, a v současné době zde žije v průměru již mírně přes *4 roky*.³⁹

---

32 Jelikož je však možné, že mnohdy se jednalo spíše o odhad (např. jim byla japonským zaměstnavatelem sdělena *přibližná* doba pobytu, dostali smlouvu na dobu určitou s možností prodloužení apod.), příp. o předběžné přání setrvat v České republice po uvedené dobu, udané hodnoty nemusí nutně znamenat přesný plán pobytu.

33 Průměr 58 měsíců; medián 48 měsíců.

34 Průměr 54 měsíců; medián 48 měsíců.

35 Průměr 24 měsíců; medián 14 měsíců.

36 Průměr 79 měsíců; medián 56 měsíců.

37 Průměr 52 měsíců; medián 48 měsíců.

38 Z vybraných dat lze předpokládat, že manželek zaměstnanců japonských firem, které do ČR přijely společně s nimi a jejichž odpovědi by mohly zkreslovat číselné údaje, je ve vzorku jen velice málo.

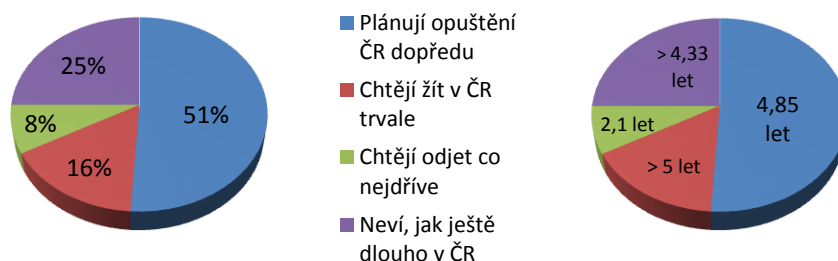
39 Průměr 52 měsíců; medián 30 měsíců.

Každý šestý Japonec uvedl, že by rád v České republice žil trvale. Tito zde v průměru již nyní žijí 5 let (po odečtení studentů 6 a půl roku).⁴⁰

Co nejrychleji by si přálo Českou republiku opustit jen zbývajících 8 % z celkového počtu respondentů (z nichž dvě třetiny jsou zaměstnanci japonských firem), kteří zde v průměru pobývají jen mírně přes 2 roky.⁴¹ Tito respondenti se příliš nestýkají s jinými Japonci a polovina z nich nemá žádné české přátele. Dvě třetiny uvádějí pocity osamělosti. Se samotným životem v České republice jsou na hranici spíše nespokojenosti a relativní spokojenosti. To vše může být příčinami jejich touhy vrátit se co nejdříve zpět do Japonska.

V průběhu jednoho roku se Japonci vrací do Japonska a zpět v průměru 1,18×.

Průměrná délka pobytu

Grafy 4: Průměrná délka pobytu

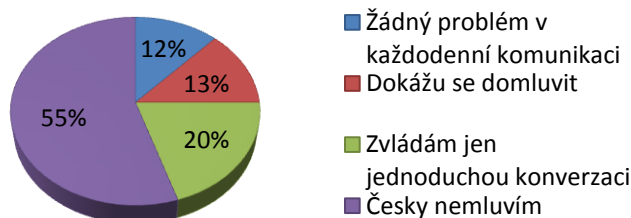
6.7. Úroveň češtiny a komunikační bariéry

6.7.1. Čeština

Na otázku ohledně sebehodnocení úrovně ovládnání českého jazyka odpovědělo 118 osob.

Mírně přes polovinu Japonců uvádí, že česky vůbec nemluví. Dalších 20 % respondentů uvedlo základní znalost češtiny, tj. schopnost vést jednoduchou konverzaci. V průměru každý čtvrtý Japonec pak dle jejich vlastního hodnocení mluví česky poměrně dobře a je obvykle schopen se v českém prostředí dorozumět.

Úroveň češtiny

Graf 5: Úroveň češtiny

⁴⁰ Průměr 59 měsíců, medián 39 měsíců, resp. bez studentů průměr 73 měsíce, medián 43 měsíce.

⁴¹ Průměr 25 měsíců, medián 10 měsíců.

V kategorii respondentů, kteří uvedli, že česky zcela nemluví, je značně vyšší zastoupení zaměstnanců japonských společností.

Naopak mezi respondenty, kteří uvádějí dobrou nebo výbornou znalost češtiny je jejich zastoupení výrazně pod průměrem. V této kategorii je však výrazně vysoký podíl žen⁴² a mimo jiné je zde poměrně mnoho japonských studentů.

Zaměstnanci japonských firem mají většinou k dispozici firemní tlumočnický, kteří jim mnohdy pomáhají i mimo běžnou pracovní náplň se soukromými problémy, když je vyžadována znalost češtiny, a nepociťují tudíž takovou nutnost naučit se česky. Barešová (s. 46) uvádí, že např. v TPCA v Kolíně byla pro japonské zaměstnance dokonce zřízena i 24hodinová telefonní linka, na kterou mohou oni nebo jejich rodinní příslušníci volat o radu a pomoc; využívána je intenzivně.

Mezi ženami je v ČR naopak více osob, které nepracují v žádné japonské firmě s tlumočnický, žijí v České republice trvale (mnohé s českým partnerem) nebo mají jednoduše více volného času. Do bezprostředního styku s češtinou tedy přicházejí častěji.

Pokud se úroveň češtiny posuzuje dle délky pobytu respondentů, vyplývá následující:

Při zahrnutí respondentů, kteří jsou v České republice kratší dobu než 2,5 roku, je podíl česky hovořících Japonců (*žádný problém v komunikaci a dokážu se domluvit*; 118 osob) v průměru 30%. Počet respondentů, kteří ovládají jen základní fráze, nebo nemluví vůbec, je tedy zhruba 70 %.

Po vyřazení respondentů s délkou pobytu kratší než 2 a půl roku (zbývá 54 osob) lze pozorovat první výraznější nárůst v obou kategoriích česky hovořících respondentů, a naopak pokles respondentů v kategorii *základní konverzace*. Podíl respondentů nehovořících česky zůstává stále stejný; celkem v obou kategoriích 63 %.⁴³

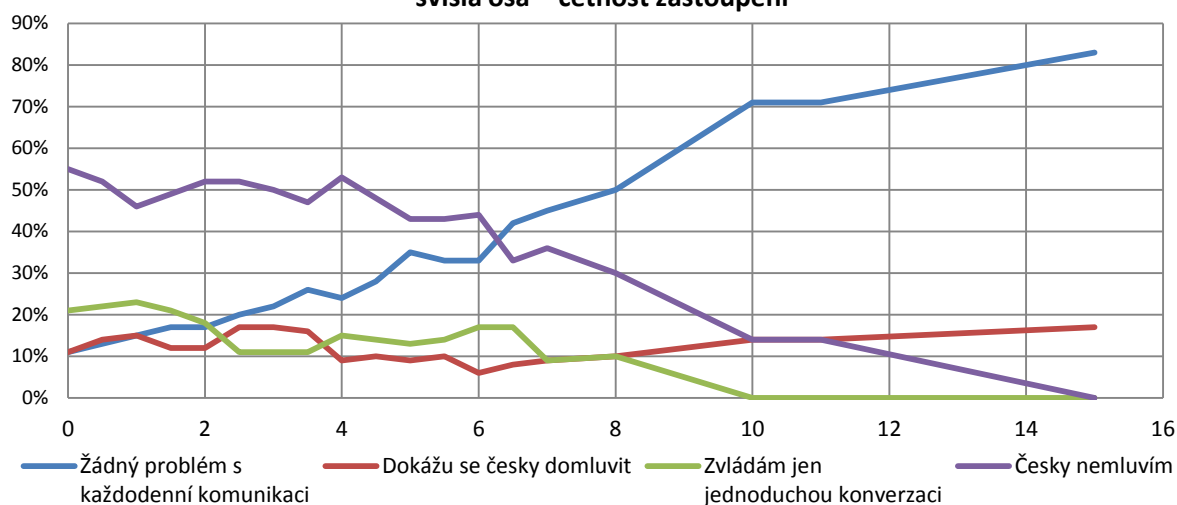
---

⁴² Muži ku ženám – 1:3,3.

⁴³ Z důvodu poměrně nízkého počtu respondentů žijících v České republice delší dobu již další data mohou být zkrácena. Další podobný mezník je mezi 3,5. a 4. rokem pobytu (zbývají 34 respondenti), kde je však tendence opačná. Podíl česky hovořících respondentů klesl z 42 % na 33 %. Třetí výraznější změna se projevila mezi 4,5. a 5. rokem pobytu (zbývá 23 respondentů), kdy podíl česky hovořících opět stoupl z 38 % na 44 %, a to navíc pouze díky kategorii *žádný problém v komunikaci*. Pokles naopak nastal v kategorii *nemluví česky*. Je obtížné činit jednoznačné závěry, proč je tendence právě taková. První nárůst mohl být způsoben tím, že po této době respondenti, kteří přicházeli do styku s češtinou častěji, se jednoduše česky naučili lépe nebo se rozhodli v ČR zůstat delší dobu a měli motivaci naučit se jazyk. Oproti tomu ti, kteří češtinu pro život nepotřebovali (mnozí zaměstnanci s tlumočnický) ji nepotřebovali ani nadále. Druhý nárůst by však mohl být způsoben odjezdem většího počtu právě česky nemluvicích zaměstnanců japonských firem. Mezi 6. a 6,5. rokem (zbývá 12 respondentů) opět došlo k výraznému nárůstu česky hovořících respondentů, přičemž počet v kategorii *žádný problém v komunikaci* se zvýšil ze 33 % na 43 %. V tomto bodě se počet česky dobře mluvících a nedostatečně mluvících Japonců vyrovnal na 50 %. Zde lze předpokládat již vysoký počet Japonců, kteří chtějí v ČR žít trvale. Do kategorie *žádný problém v komunikaci* se 50 % respondentů zařadilo až v 8. roce pobytu v České republice (zbývá 10 respondentů).

Úroveň češtiny dle délky pobytu
 vodorovná osa – počet let
 svislá osa – četnost zastoupení

Graf 6: Úroveň češtiny dle délky pobytu

Více než polovina respondentů zároveň uvedla, že buď v současnosti navštěvuje kurzy češtiny, nebo o tom alespoň uvažuje či uvažovala. Jelikož nebyly zjišťovány další podrobnosti v případě kladné odpovědi, je obtížné určit, jak velká část Japonců se skutečně česky vytrvale učí,⁴⁴ je však patrné, že o češtinu alespoň projevují zájem, a to převážně v rámci jazykových kurzů. Dalších 14 % dotázaných se česky učí samostatně.⁴⁵ Mezi důvody, proč Japonci češtinu naopak nestudují (27 osob, v naprosté většině případů z řad zaměstnanců japonských firem), výrazně převažovaly pouhé dva typy odpovědí, a to *čeština je příliš těžká* a *necítím potřebu učit se česky*. Tito většinou uváděli, že se zde dostatečně domluví anglicky, nebo je pro ně studium angličtiny momentálně prioritnější, příp., že česky se domluví pouze v České republice a nemá to tedy pro ně (na tak krátkou dobu) smysl.

6.7.2. Jazyková bariéra a nedorozumění

Drtivá většina oslovených Japonců přiznává, že se v České republice setkává s jazykovou bariérou, přestože jedna čtvrtina respondentů uvedla poměrně dobrou znalost češtiny a v průměru 4 z 5 Japonců dokonce znalost angličtiny. To však samo o sobě není příliš překvapující zjištění, proto jsem respondenty vyzval k popisu nejčastějších situací nebo míst, ve kterých na jazykovou bariéru narážejí.

44 Manželky japonských manažerů, pobývajících v ČR zpravidla jen dočasně, se pokoušejí zvládnout základy češtiny, které by jim umožnily se lépe orientovat zejména při nákupu a jiných každodenních činnostech. Hodiny češtiny pak často využívají spíše jako zdroj nejrůznějších informací, jak zařídit to či ono, než k systematickému studiu jazyka. (Současná problematika asijských menšin v ČR 2010: 47)

45 Na otázku ohledně trávení volného času (odkaz na kapitolu) však odpovědělo *navštěvují kurzy češtiny* nebo *učím se česky* pouze 6 respondentů. Na druhou stranu je možné, že se mnozí ostatní Japonci učí alespoň základní češtinu např. v zaměstnání, nebo studium češtiny jednoduše u dané otázky opomenuli uvést.

Předně je třeba zmínit, že k většině problémů dochází v případech, kdy Japonec nerozumí češtině, a Čech naopak nerozumí angličtině, tudíž nemají žádný společný komunikační jazyk. Neomezuje se to však pouze na tyto případy.

Polovina všech dotázaných Japonců uvádí jako problém jazykovou bariéru při nakupování, příp. v běžném každodenním životě (bez upřesnění). Mnozí zmiňují, že mají velice často problémy s identifikací jednotlivých potravin či jejich složení, jelikož popisky na obalech jsou mnohdy pouze v češtině a ve slovenštině. Personál obchodů jim však často není schopen, nebo vůbec ochoten, jakkoliv s výběrem potravin pomoci. S tímto problémem se jistě potýkají i mnozí jiní cizinci v České republice.

Rovná jedna třetina Japonců uvádí problémy při běžné komunikaci s Čechy v češtině. Pro ilustraci lze uvést např. nemožnost navázání vztahů (se svými sousedy, získat si nové přátele mimo pracoviště apod.), problémy s komunikací s rodinnými příslušníky českého partnera, nebo když jsou ve společnosti Čechů, kteří se baví jen mezi sebou a Japonci jim nerozumí. Několikrát byla rovněž uvedena frustrace z neschopnosti správně vyjádřit své emoce a složitější pocity. To vše negativně přispívá k pocitu samoty a izolovanosti od české společnosti.

Za zmínku stojí několikrát zaznamenaný problém, že se mnohokrát stává, že ačkoliv Češi jasně chápou, že Japonec má problémy s porozuměním rychlé hovorové češtině, přesto se vůbec nesnaží mluvit pomaleji nebo jednodušeji. Tuto frustraci uvádějí Japonci, kteří se dle jejich vyjádření již dokážou dorozumět jednodušší češtinou, ale mají potíže s příliš rychlou a hovorovou mluvou.⁴⁶

Další významnou složkou jazykové bariéry je komunikace na pracovišti, kterou uvedl zhruba každý třetí pracující Japonec. V japonských firmách v České republice jsou běžně zaměstnání i tlumočníci ovládající přinejmenším japonštinu a češtinu, kteří částečně fungují i jako osobní asistenti japonských manažerů. Právě tyto většinou zajišťují komunikaci mezi Japonci (tj. obvykle vyšším vedením firmy) a českými zaměstnanci, pokud se nelze na dostatečné úrovni dorozumět anglicky. Tlumočnicků je však vzhledem k počtu ostatních zaměstnanců poměrně málo. Jazykovou bariéru poté Japonci pocítují spíše než v kanceláři (kde mají obvykle tlumočnicka k dispozici) kdekoliv jinde ve firmě, např. často při delegování práce ve výrobních halách, kde operátoři nerozumí sdělovaným instrukcím nebo nevědí, co od nich Japonec právě vyžaduje a dochází tak k nedorozuměním. Rovněž byly zmíněny problémy při komunikaci s českým vedením společností, obtíže a nedorozumění při domluvě schůzek aj.

---

⁴⁶ V tomto případě je třeba podotknout, že Čechovi nemusí nutně být zcela jasné, že problém je pouze v jeho rychlé a obtížně srozumitelné mluvě, a dle mého názoru se nemusí *vždy* jednat o záměrnou ignoraci. Podobný problém jsem mnohokrát zažíval v Číně při komunikaci v čínštině, kde i po požádání o pomalejší promluvu jinak příjemní a přátelští lidé po velice krátké době opět začali nevědomky mluvit přirozenou plnou rychlostí. Na druhou stranu však také mnozí Češi mohou rovnou předpokládat, že Japonec jim tak jako tak česky pořádně rozumět nebude, a tudíž se o zjednodušení promluvy ani nesnaží.

Dále respondenti uváděli jazykové problémy na českých úřadech, a to zejména na pracovištích odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra.⁴⁷ Několik respondentů rovněž zmínilo problémy s podpisem smluv sepsaných pouze v češtině. Největší kritiku si odnesla právě „cizinecká policie“, a to jak po jazykové, tak i po administrativní stránce (viz 6.10.

Problémy na českých úřadech). Kritizována byla zejména naprostá neschopnost a neochota *všech* úředníků mluvit alespoň anglicky. Např. několik respondentů shodně uvedlo, že na pracovišti spravující Brno nebyla *jediná* osoba schopná komunikace v angličtině. Rovněž byla kritizována neochota jakýmkoliv způsobem komunikaci usnadnit, a v případě, že cizinec nemluví česky, bývá automaticky odmítnut i po mnohahodinovém čekání ve frontě.⁴⁸ Tento pasivní přístup je jedním z významných důvodů kritiky českých úřadů a přístupu k cizincům, a také jedním z důvodů nejistoty a nervozity ze života v této zemi.

Jazykovou bariéru ve zdravotnických zařízeních uvedlo 10 % respondentů. Zejména se jednalo o absenci recepce nebo informací u vchodu do budovy, chybějící popisky v angličtině nebo personál nemluvící anglicky. Rovněž kvůli nedostatku informací mnoho respondentů nevědělo, jak přesně v České republice funguje systém čekáren,⁴⁹ pohotovost či objednávání k lékaři (příp. se k lékaři objednali, ale později docházelo k nedorozuměním). Mnohé tyto problémy by se v případě Japonců daly vyřešit alespoň anglickými popisky nebo recepcí, která by jim pomohla s orientací, což však v českých zdravotnických zařízeních stále nebývá běžné (viz 6.11. *Problémy u lékaře, v nemocnicích*).

Ostatní jazykové problémy zahrnovaly např. komunikaci na poště; obtížný přístup k důležitým informacím a neschopnost porozumět českým zprávám, novinám a rádiu; komunikační problémy v případě nutnosti jakýchkoliv oprav v domě; personál v bankách nemluvící anglicky; chybějící směrové cedule v angličtině na ulicích a v MHD; nemožnost prosadit svůj názor při komunikaci s Čechy aj.

Následující odpovědi respondentů ilustrují již zmiňované problémy:

Muž, 56 let: „*S vlastními pracovními povinnostmi velké obtíže nemám, ale ve firmě nejsem schopen dostatečně porozumět čemukoli jinému. Také naprosto nedokážu navázat komunikaci v češtině i v běžném životě, a to mě neustále frustruje.*“

Žena, věk neuveden: „*Jazykovou bariéru pociťuji v supermarketech, na nádraží i jinde. Obzvláště „cizinecká policie“ je nesmírně nepraktická. Když měl vyřizování žádostí o vízum na starosti starší úředník nemluvící jinak než česky, měla jsem obavy.*“

---

47 Dále v textu budou pracoviště odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra, a zároveň cizinecká policie, z praktických důvodů uváděny shodně jako „cizinecká policie“ v uvozovkách, nebude-li uvedeno jinak.

48 Např. na pracovišti odboru azylové a migrační politiky v Praze – Michli je vyvěšena cedule informující cizince o tom, že pro komunikaci je vyžadována čeština, a v případě, že komunikace v češtině není možná, je cizinec povinen si sám obstarat tlumočnicka do češtiny.

49 V Japonsku je běžný systém pořadových čísel, v modernějších nemocnicích navíc zasílající textové zprávy o předpokládané době čekání na mobilní telefon.

Muž, 39 let: „*Jazykovou bariéru pociťuji, když nakupuji a nedokážu posoudit výrobek jen na pohled. Popisky jsou pouze v češtině, slovenštině a polštině... Angličtina chybí.*“

Někteří respondenti dále uvedli *nedorozumění* způsobená odlišným způsobem myšlení (tj. nebyli schopni zcela pochopit jednání českých partnerů nebo měli různé pohledy na to, co je běžný „selský“ rozum) a odlišným přístupem k práci a pracovním povinnostem (neustálé výmluvy; nevykonání toho, o co je požádali; načasování začátku jednání o penězích aj.). Také byly jako zdroj nedorozumění zmíněny odlišné stravovací návyky a české zvyky.

Muž, 36 let: „*Nedorozumění jsou na každodenním pořádku. Pro to, aby se vzájemně pochopili Japonci a Češi s rozdílným myšlením a chápáním, je nezbytné snažit se navzájem pochopit způsob myšlení toho druhého. Mnoho Čechů však nepřijímá žádné jiné způsoby chápání než ty své.*“

Z uvedených odpovědí nevyplývá, že by zde Japonci naráželi na přespříliš neobvyklé či snad nebezpečné problémy zapříčiněné prostým nedorozuměním a kulturními rozdíly. Je však zřejmé, že *jazyková bariéra* způsobuje Japoncům určité problémy prakticky ve všech oblastech jejich života v České republice.

Jelikož se jednalo o otevřenou otázku zcela závislou na ochotě respondentů odpovídat podrobně a úplně a vzpomínat na jejich zkušenosti, jistě se nejedná o všechny komunikační problémy, se kterými se zde mohou Japonci nebo jiní cizinci setkat. Tyto výpovědi však mohou fungovat jako obecný indikátor, ve kterých konkrétních oblastech života se zde cizinci nejčastěji setkávají s komunikačními problémy a kde by stálo za zvážení, zda nevylepší stávající nepřříliš uspokojivou situaci, tj. např. v potravinářském sektoru, na českých úřadech (zejména tedy na „cizinecké policii“) nebo v nemocnicích.

I přes množství více či méně negativních reakcí na jazykovou bariéru však Japonci uvádějí, že i v případě, kdy nerozumí dostatečně česky, považují přístup Čechů k nim za vesměs vstřícný a pozitivní.

6.8. Pocit bezpečí, jistoty

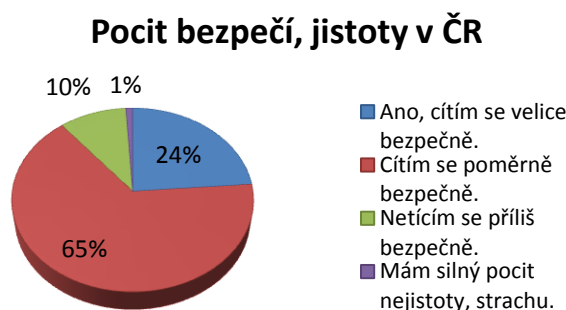
Za poměrně pozitivní výsledek lze považovat míru bezpečí, kterou v České republice Japonci pociťují. Na otázku, zda mají v ČR pocit bezpečí (v širším smyslu), odpověděli všichni respondenti a z výpovědí vyplývá, že až 9 z 10 Japonců se zde cítí bezpečně.

Pokud respondenti uváděli *ne cítím se příliš bezpečně* nebo *mám silný pocit nejistoty, strachu*, byli požádáni o doplnění důvodů pro takovou odpověď.

Nejčastějšími důvody nedostatečného pocitu bezpečí či psychické pohody se staly jazyková bariéra a zloději. Mezi další důvody patřila např. nespokojenost se zdravotnickými službami,

pro cizince velice těžký přístup k důležitým informacím a často se měnící zákony, obavy o další rozvoj země, pocitovaný odstup ze strany Čechů či starost o budoucnost svých dětí v ČR.

Mnohé z důvodů nedostatečného pocitu bezpečí tedy, s výjimkou zlodějů, nespočívají ve vysoké kriminalitě, ale spíše v problémech popisovaných v následujících kapitolách.

Graf 7: Pocit bezpečí, jistoty

Muž, 29 let: „*Za jeden rok (pobytu) jsem měl doma jednu zloděje, a také mi jednou ukradli peněženku.*“

Muž, 50 let: „*Jelikož jsem sám, mám obavy, když pomyslím na to, že by se mi stala náhlá nehoda nebo nemoc.*“

Žena, 38 let: „*Pro cizince je velice obtížné získat informace o vízech, pojištění, důchodu atd. Na druhou stranu je však kladen velký důraz na odpovědnost jednotlivce, a je zde tedy pravděpodobnost, že nevědomky poruším zákon nebo se dostanu do problémů. Z toho jsem velice nejistá a děším se toho.*“

6.9. Pozitiva a negativa na životě v České republice; překvapení a změny v životním stylu

6.9.1. Co se Japoncům líbí na životě v České republice

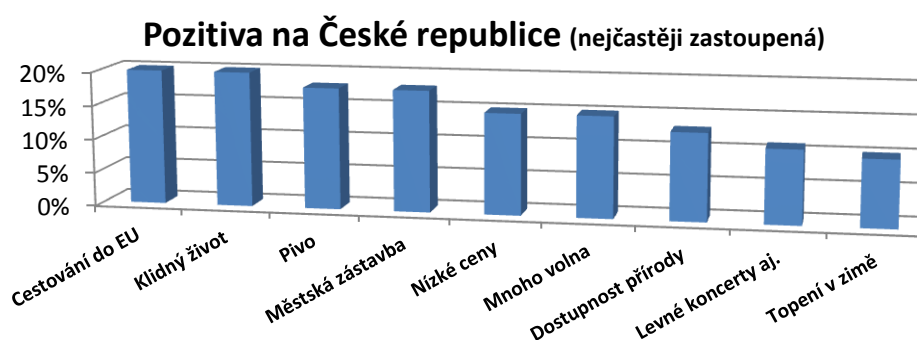
Jednalo se o otevřenou otázku na kterou odpovědělo 114 respondentů. Japonci měli uvést alespoň dva příklady toho, co se jim na životě v České republice líbí.

Zcela nejčastějšími příklady pozitiv na životě v České republice se pro Japonce staly *snadnost cestování do okolních států EU a klidný, neuspěchaný způsob života*. V prvním případě se většinou jednalo o pohodlné a levné mezinárodní železniční spojení s jinými státy nebo možnost vycestovat autem a dobrou polohu České republiky, ve druhém pak kontrast mezi hektickým a uspěchaným životem v Japonsku, kde je vše daleko, a kde je třeba pečlivě sledovat čas. Na třetím místě se shodně umístily *levné a chutné české pivo a historická městská zástavba s krásnou architekturou a dlouhou historií*. Často se rovněž objevoval názor, že v České republice je levno.⁵⁰

⁵⁰ Tento názor však někteří Japonci naopak popírali a nechápali, jak zde může být tak draho v poměru k výši běžných platů. Je tedy velice pravděpodobné, že názor na české ceny se u Japonců liší hlavně v závislosti na tom, zda mají Japonci přehled o běžných českých mzdách,

Japonci oceňují hodně volného času, kdy opravdu nemusejí pracovat během svátků nebo víkendů a relativní snadnost vybrat si dovolenou.⁵¹ Z toho vyplývá i možnost užít si vlastního času vyhrazeného jen pro sebe nebo trávit čas s rodinou a skutečně si odpočinout od práce. Mnozí Japonci začali trávit více času doma a uvádějí klidnější život.⁵² Rovněž ocenili i aktivní přístup Čechů k užívání si svého volného času a stavění rodiny do popředí před zaměstnáním.⁵³

Mnoho Japonců rovněž vítá snadnou dostupnost přírody, a to i v Praze, a možnost provozování outdoorových aktivit, což je v Japonsku vzhledem k husté městské zástavbě a větším vzdálenostem poměrně obtížné. Relativně často byla zastoupena velice nízká cena a široká nabídka hudebních koncertů a jiných uměleckých představení, čehož v ČR mnozí Japonci hojně využívají.⁵⁴ Každý desátý respondent také zmínil jako pozitivum centrální topení a teplo v domě i v zimním období.⁵⁵ Z ostatních častěji uváděných pozitiv života v České republice lze dále vyjmenovat např. pocit relativního společenského pořádku a bezpečí, sušší klima s mírnějším létem a delšími světlými dny, rozvinutost (obzvláště pražské) městské hromadné dopravy a možnost koupě předplacených jízdenek. Z příjemných překvapení byl často zmiňován dobrý postoj společnosti ke starším lidem, obzvláště pak uvolňování míst k sezení v dopravních prostředcích, a rovněž vřelý přístup k malým dětem a psům.⁵⁶ Také ocenili prostornější byty a nízkou hustotu zalidnění umožňující velký osobní prostor bez nutnosti tlačit se v davech, a v neposlední řadě možnost nevšímát si názorů okolí, neboť oproti Japonsku nikoho příliš nezajímá, co právě dělají nebo jak vypadají.

Graf 8: Pozitiva na České republice

příp. zda sami české mzdy pobírají, či nikoliv. (Mnozí jsou během života v ČR finančně zajištěni svou japonskou firmou.)

51 V Japonsku není běžné, aby si firemní zaměstnanci vybírali všechny dny dovolené, na které mají právní nárok. Běžně považují za dovolenou pouze období státních svátků, příp. výjimečně firemního volna, mnohdy si však sami dovolenou nevezmou, mimo jiné také proto, že na to může být špatně nahlíženo, a to i v případě nemoci. Naopak, množství (nežádka neplacených) přesčasů, tzv. *sábisu zangjó* (サービス残業), bývá často velice vysoké navzdory kampaním za jejich omezení.

52 Jedná se zároveň o druhou největší změnu životního stylu Japonců po příjezdu do České republiky (hned po způsobu stravování). Je to způsobeno především relativně dřívějšími návraty domů ze zaměstnání, menším počtem přesčasů (To ovšem neplatí bezvýhradně: Několik málo Japonců uvedlo, že v České republice se jim naopak počet přesčasů zvýšil.) a právě usnadněním možnosti vzít si opravdové volno.

53 Jeden respondent dokonce vysloveně uvedl, že preferování rodiny před prací je v Japonsku skoro nemožné.

54 Toto často uváděli nejen studenti hudby, ale i zaměstnanci japonských firem a další. Ceny v Japonsku jsou oproti ČR údajně až desetinásobné.

55 V Japonsku není běžné, aby v každém domě bylo topení nebo dobrá tepelná izolace.

56 V Japonsku není uvolňování míst starším lidem natolik běžné jako v České republice, proto tato skutečnost Japonce příjemně překvapila. Rovněž převoz zvířat v MHD je v Japonsku zpravidla zakázán.

Muž, 26 let: „Je zde báječná scenérie. Myslím, že je třeba být hrdí na to, že se zde během dlouhé historie dokázala vytvořit takováto kultura. Když lidé potřebují pomoc, pomůžou si. V Japonsku je v současnosti hodně lidí, kteří zanevřeli na dobrotu, a přibývá lidí, kteří pomáhat nechtějí.“

Muž, 28 let: „Doba přesčasů se zkrátila. V Japonsku každý den do 22 hodin, v Česku každý den do 17 hodin. I když zahrnu dobu dojíždění, každý den se mi přesčasy zkrátily o 4 hodiny.“

Žena, 26 let: „Líbí se mi to, že zde není tatema⁵⁷. To, že zde není hierarchický systém vztahů ve společnosti jako je v Japonsku. Lidé jsou milí a hodní. Soukromý čas považují za důležitý. Ceny jsou nízké. Lze zde na rozdíl od Japonska na první místo stavět svou rodinu. Mohu zde hodně cestovat. V Japonsku jsou náklady za dopravu vysoké, takže to nejde tak snadno.“

Muž, 40 let: „To, že si lidé více než čehokoliv jiného cení vlastního času, života a zálib, a okolí to přijímá. Lze si pořádně odpočinout od práce.“

6.9.2. Co se Japoncům nelíbí na životě v České republice

„Co se vám na životě v České republice nelíbí? (Uveďte alespoň 2 příklady.)“

Opět se jednalo o otevřenou otázku, odpovědělo 111 respondentů.⁵⁸

Z odpovědí jasně vyplývá, že naprosto nejvíce Japoncům vadí hrubé chování pokladních či prodavačů v obchodech (přičemž někteří respondenti vysloveně zmiňují, že toto se týká hlavně žen) a jejich nezodpovědný přístup k práci, a dále celkově sektor služeb v České republice.⁵⁹ Zároveň se jednalo i o položku, kterou Japonci zmiňovali jako zcela největší překvapení v České republice. Služby včetně hrubého přístupu k zákazníkům zmínila jedna třetina respondentů.⁶⁰

Na druhém místě negativních aspektů života v ČR se umístily české úřady a „cizinecká policie“ a jejich vysoká neefektivita postupu práce, velice časté změny zákonů a požadavků a celkově špatná informovanost (viz 6.10. *Problémy na českých úřadech*).

Na třetím místě je pak velice studená, dlouhá a temná česká zima, na což Japonci nebyvají zvyklí. Dalším častým problémem se stal malý výběr, dostupnost a kvalita zboží v České

⁵⁷ *Tatema* (建前) a *hon* (本音) jsou zjednodušeně řečeno slova vyjadřující protiklad mezi tím, co na jedné straně člověk říká a jak se prezentuje navenek dle toho, co od něj společnost očekává a vyžaduje (*tatema*), a na straně druhé tím, co člověk sám vnitřně cítí a s čím se osobně ztotožňuje (*hon*). Lze to do jisté míry přirovnat k vynucené společenské přetvářce v kontrastu k vnitřnímu přesvědčení. Na toto téma se však mezi respondenty objevoval i názor opačný.

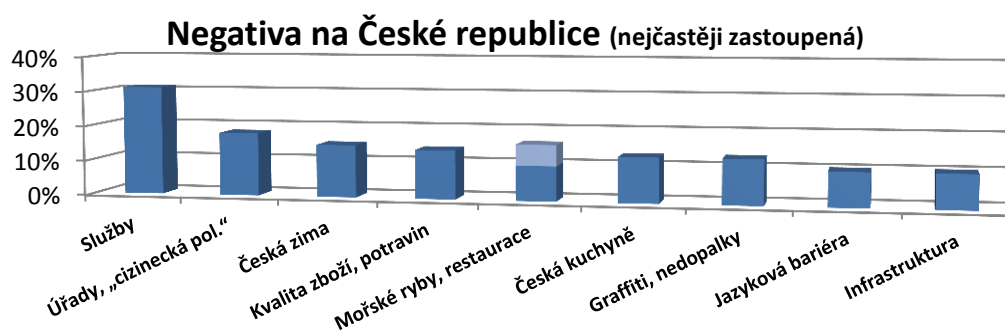
⁵⁸ Tato otázka byla položena dříve než následující otázky o problémech na českých úřadech, ve zdravotnických zařízeních nebo s rasovou diskriminací, aby respondenti nebyli tolik ovlivněni a uváděli i příklady jiné. Ze stejného důvodu je však možné, že zde respondenti uváděli problémy zmíněné v dalších kapitolách v menší míře než kdyby jim nejdříve byly položeny tyto pozdější otázky.

⁵⁹ Konkrétně se jedná o (velice) špatný přístup k zákazníkům, hrubé či povyšné chování pokladních a laxní přístup k práci (např. telefonování a nechávání zákazníka čekat, pojídání svačiny u pokladny aj.). Dále některé Japonce překvapilo, že ani v případě dlouhých front se neotevírají neobsazené pokladny, pokladní se skoro nikdy neusmívají a často ani nezdraví, při nedostatku drobných se mnohdy otevřeně tváří rozzlobeně a vzdychají, pokud se na ně nemluví česky. V Japonsku rovněž není běžné, aby pokladní při práci seděli. Co se týče služeb, nejčastěji se objevoval jednoduchý komentář „(Překvapila mě) velice nízká úroveň služeb“ nebo „Hrozná služba“. Z konkrétních odpovědí lze vyjmenovat např. špatný přístup a servis v restauracích, nemožnost domluvit se anglicky ani na pražském Hlavním nádraží či (okolo roku 2003) dvojití ceny pro Čechy a pro cizince v restauracích. Také některé respondenty zaskočilo, že v restauraci nikdy nedostanou ani vlhčený kapesník (což je v Japonsku běžné) a výběr jídel je všude poměrně jednotvárný a omezený.

⁶⁰ Je třeba podotknout, že v Japonsku je sektor služeb na neobyčejně vysoké úrovni. Tento fakt nicméně neomlouvá uváděnou špatnou situaci v České republice, kterou Japonci hodnotí jako špatnou i ve srovnání s ostatními státy (západní) Evropy. Vzhledem k tomu, že v ČR je stav služeb takový, jaký je, byvají pak Japonci o to více zaskočení.

republiky, a to jak spotřebního (např. oděvů), tak i potravin.⁶¹ U potravin byla nejednou zmiňována špatná kvalita a ve srovnání s Japonskem velice omezený výběr zeleniny, která není dostatečně chutná ani čerstvá a bývá i nahnílá. Zároveň zde Japoncům velice chybí mořské ryby a jiné mořské produkty. Někteří si také postesklí nad nedostupností (nepředražených) *japonských* potravin a restaurací. Poměrně nepřekvapivě byla rovněž jako negativum uváděna česká kuchyně a stravování, které Japonci obvykle příliš nepřicházejí na chuť.⁶² Japonci byli také zaskočeni z obrovského množství ošklivých graffiti i v jinak relativně udržovaných historických částech měst, především tedy v Praze, a zároveň z obrovského množství na ulici pohazovaných cigaretových nedopalků, příp. neodklizení psích exkrementů z chodníků. Časté zastoupení ještě měla komunikační bariéra, tj. neschopnost konverzovat v češtině, ale zároveň také málo Čechů mluvících anglicky, a chybějící anglické popisky ve městech a veřejných institucích, což velice ztěžuje orientaci. Příp. také nemožnost prosadit svůj „cizí“ názor ve společnosti Čechů. Staré, špinavé, hlučné a pomalé vlaky s častým zpožděním a špatnou infrastrukturu a stav silnic a chodníků uvedlo rovněž poměrně mnoho respondentů.

Z méně častých odpovědí stojí za zmínku např. „špatná morálka a charakter Čechů“,⁶³ nespokojenost s poštovními službami,⁶⁴ nedochvilnost při domluvených schůzkách, nedostatečný bezbariérový přístup pro invalidy, nespolehlivost českých obchodních partnerů a horší hygiena.⁶⁵ Několik osob uvedlo, že jim vadí množství předsudků vůči Asiatům, odmítání komunikace dokonce i v češtině či častější nevhodné verbální projevy (např. podrážděné ceknutí jazykem) ze strany Čechů při oslovení.

Graf 9: Negativa na České republice

61 Někteří respondenti uvedli, že upřednostňují nákupy v sousedním Německu nebo ve Vídni.

62 Celá jedna čtvrtina Japonců zároveň uvedla stravu a způsob stravování jako nejvýznamější změnu ve svém stylu života po příjezdu do České republiky. Toto obvykle není překvapivé zjištění při přesunu do vzdálené destinace, avšak, jak vyplývá z výše uvedeného, Japonci zde poměrně často uvádějí změnu negativní. Japonci obvykle špatně snášejí českou kuchyni hojně využívající maso (jiné než rybi), a naopak často postrádající dostatek zeleniny. Také uvádějí příliš vysoký obsah soli a relativně malou chuťovou variabilitu pokrmů. Mnoho respondentů zmínilo jako zcela hlavní změnu svého životního stylu přechod z kulatozrné japonské rýže jako hlavního jídla (resp. v českém prostředí přílohy), již v Japonsku jedli každý den, na brambory a chléb. Někteří si začali vařit japonská jídla sami z dovezených surovin, avšak přístup k japonským potravinám bývá poměrně drahý a obtížný. Někteří Japonci si postěžovali, že po změně jídelníčku přibrali na váze a pociťují obavy o své zdraví. Z pozitivních změn ohledně stravování bylo uvedeno např. více času na jídlo než v Japonsku.

63 Několikrát byla uvedena přímo *špatná morálka* či *špatný český charakter*, dále např. množství kapsářů, podvádějící taxikáři či nulová snaha o jakákoliv zlepšení.

64 Opakovaně ztrácené balíky; neobyčejně nízká míra doručování expresních EMS zásilek; nutnost jet pro zásilku osobně až na celní úřad do Prahy, kde navíc nikdo nemluvil anglicky, aj.

65 Špatné umývání sklenic v restauracích; osahávání chleba holou rukou; špinavé tramvaje a vlaky; špinavé záchody.

Muž, 58 let: „*Anglických popisků je v běžném životě neočekávaně málo. Je to nepohodlné. Také různá pravidla pro vyřizování dokumentů se neustále mění.*“

Žena, 51 let: „*Nedodržují domluvené časy. Přehazují odpovědnost jinam. Když jim něco přestane vyhovovat, zuří.*“

Žena, 47 let: „*Chut' cokoliv zlepšovat (Čechům) celkem chybí.*“

Mnohé z těchto aspektů jsou podrobněji rozebrány v příslušných kapitolách.

6.9.3. Ostatní překvapení v České republice

Na tomto místě jsou uvedeny další výpovědi Japonců, které se nepřekrývaly s odpověďmi v předchozích dvou podkapitolách, o tom, co je v České republice ještě překvapilo.

Pro některé Japonce byl překvapující český způsob myšlení⁶⁶ a odtažitý národní charakter. Z dalších častěji se objevujících odpovědí lze jmenovat např. to, že se i neznámí lidé vzájemně zdraví uvnitř budov a v úzkých prostorách,⁶⁷ relativně hodně lidí zájímavých se o Japonsko nebo mluvících japonsky nebo že Češi dle jejich názoru špatně řídí. V neposlední řadě bylo hojněji zastoupeno smrkání před lidmi a znovupoužívání již použitých kapesníků.⁶⁸ Objevilo se množství dalších zajímavých, ale méně početných názorů, není zde však prostor věnovat se všem. Z kuriozit uvedu např. „*pojídání ještě nezaplaceného zboží při nakupování v obchodech*“ (3 respondenti).

Žena, 31 let: „*Ekonomicky je to sice ve srovnání s jinými státy chudá země, ale lidé jsou duševně bohatí.*“

Muž, 53 let: „*To, že přestože je to země zapsaná v UNESCO, je to zde všude samé graffiti. Také to, že chodníky se utápí v cigaretových nedopalcích.*“

Muž, 45 let: „*Překvapilo mě, že Češi mají děsivé výrazy tváře, ale když se s nimi mluví, jsou hodní. Že Češi strašně hlasitě smrkají. Nebo např., že starším lidem se v tramvaji uvolňuje místo k sezení. Avšak občas jsou také staří lidé, kteří při uvolnění místa nasadí sobecký výraz, jako kdyby to byla naprostá samozřejmost, a ani nepoděkují. Také, že využívání zdravotního pojištění je neobyčejně nesnadné. Pošty nedoručují zásilky opakovaně (je třeba zvlášť chodit vyzvedávat balíky na poštu). Zcela chybí obchody s elegantním použitým oblečením. Když neumím česky, personál v obchodech vzdychá.*“

6.10. Problémy na českých úřadech

„*Setkali jste se někdy s problémy na českých úřadech (imigrační úřad, policie, úřad práce apod.)?*“

Jednalo se o otázku, kde v případě kladné odpovědi měli respondenti uvést podrobnosti a dějiště problému. Na tuto otázku odpovědělo *ano* a popsalo problém necelá třetina respondentů.

⁶⁶ Zřejmě tady pasivita, silně odmítavý postoj ke změnám a všemu novému a hodně stereotypů. Např. se objevil i názor, že „*Ačkoliv všichni vidí, že zde jsou velice špatné služby, Češi si jen řeknou, že je to právě proto, že jsou holt Češi, a nic s tím nedělají. To mě překvapilo.*“ (Viz 6.12. *Názory Japonců na Čechy, jejich zvyky a charakter.*)

⁶⁷ Respondenti uvádějí, že v Japonsku není zdravení cizích lidí běžné, a to mnohdy ani sousedů ze stejného domu.

⁶⁸ Smrkání na veřejnosti nebývá v Japonsku přípustné, tím spíše opakovaně do stejného papírového kapesníku.

Jelikož je bezproblémová funkce úřadů pro cizince dlouhodobě pobývajících na území jiného státu pro život mimořádně důležitá, je této otázce věnováno více prostoru. Navíc byla „cizinecká policie“ velice častým terčem kritiky Japonců, a zároveň bylo japonskou vládní agenturou JETRO „vyřizování víz a pracovního povolení“ vyhodnoceno jako absolutně největší problém pro japonské výrobní společnosti investující v České republice (www 28), což již může výhledově představovat problém i z hlediska české ekonomiky.

Zároveň budou popsány i zkušenosti některých Japonců, se kterými jsem mluvil osobně nebo kteří uvedli dostatečně podrobné výpovědi v samotném dotazníku.

Více než polovina všech Japonců, kteří se setkali s problémy, kritizovala neefektivitu práce na „cizinecké policii“ a velice složitý postup podávání žádostí o (prodloužení) víza, zvláště pak velice dlouhé čekací lhůty pro vyřízení víz,⁶⁹ a to nezávisle na délce nepřetržitého pobytu při zaměstnání. Stejná kritika se snesla i na neschopnost podat sjednocené, ucelené a správné informace.⁷⁰ Rovněž mnoho lidí žaslo nad tím, jak je možné, že na úřadech vyloženě zaměřených na práci s cizinci je striktně vyžadována čeština a naprosto nikdo tam nemluví anglicky, a to ani v Praze nebo v Brně. Naprostá neschopnost či neochota komunikovat alespoň v angličtině byla velice často uváděným problémem. Celkově si respondenti stěžovali také na hrubé zacházení a špatný přístup k cizincům.⁷¹ Problémem je rovněž nezodpovědný (laxní) přístup k práci, neorganizovanost a zmatky v administraci. Kromě již zmíněné neschopnosti podat správné a sjednocené informace si respondenti stěžovali také na to, že často se na předložené dokumenty nikdo ani pořádně nepodívá a úředníci je rovnou odmítnou přijmout, aniž by vysvětlili, kde vůbec vznikl problém („Zeptejte se jinde!“), příp. naopak jsou předložené dokumenty přijaty bez jakékoliv kontroly a po měsíci je žadateli oznámeno, že nějaké dokumenty stále chybí. Jedné respondentce v Praze se *opakovaně* stávalo, že ačkoliv si šla vízum vyzvednout po naznačeném termínu, bylo jí sděleno, že stále není hotové a ať si přijde jindy.

Vše zde uvedené podkreslují následující zkušenosti respondentů, se kterými jsem měl možnost se na toto téma bavit osobně:

---

69 Jeden respondent uvedl v jednom případě procesní dobu přes 1 rok. Jiný respondent uvedl až 9 měsíců, ačkoliv mu bylo původně slíbena vyřízení do 2 měsíců (což je stále dlouhá doba).

70 Jiný respondent uvedl, že kvůli tomu, že „každý úředník říká něco jiného“, musel jít na jejich pracoviště celkem 7×. Další respondentka si stěžovala, že ať vyřizovala jakékoliv dokumenty, ještě nikdy se jí nepodařilo vše vyřídit během jednoho dne. Jednou musela opět kvůli opakovaně chybně sdělovaným informacím podávat žádost o vízum na čtyřikrát, a nakonec stejně obdržela jiné vízum než o které žádala. Jedná se i o jeden z důvodů starostí o sebe a o děti během života v České republice, jelikož Japonci po takových zkušenostech nemají v české úředníky důvěru a pociťují zde nejistotu a nervozitu.

71 Muž, 40 let: „Nesmím nesouhlasit s názorem úředníka.“

I Pan Tanaka si potřeboval prodloužit pracovní vízum. Jelikož mu na (tehdy) cizinecké policii nikdo nebyl schopen říct *přesně*, jaké různé dokumenty po něm budou vyžadovány, musel se na policii dostavit celkem pětkrát. Jedním z vyžadovaných dokumentů byl výpis z rejstříku trestů, který však nebylo možné obdržet na dálku a pan Tanaka se pro něj musel vrátit do Japonska. Výpis z trestního rejstříku má omezenou dobu platnosti, což mělo za následek další problém spočívající ve velice dlouhé procesní lhůtě na české cizinecké policii. Než byla žádost pana Tanaky zpracována, vypršela doba platnosti dokumentu. To samé se opakovalo i s druhým výpisem, pro který se opět musel vrátit do Japonska. Celkem tedy letěl tam a zpět pro totožný dokument třikrát. Nastal však i další problém. Pro přijetí dokumentů byl potřeba jak zapečetěný originál výpisu z trestního rejstříku, tak i jeho ověřená kopie. Po poradě s Velvyslanectvím Japonska v ČR si pan Tanaka nechal otevřít obálku a okopírovat dokument u notáře, který zároveň razítkem stvrdil otevření obálky s originálem i kopií dokumentu (tudiž bylo teoreticky vše v pořádku). Na cizinecké policii však následně úředník odmítl přijmout otevřenou obálku (ačkoliv oni sami vyžadovali kopii tohoto dokumentu, a navíc byl úkon proveden pod dohledem notáře). Po oprávněném namítání ze strany pana Tanaky pak dotyčný úředník zasunul ruku pod stůl a posunkem ruky dal jasně najevo znamení: „*Dej mi peníze.*“

II Rovněž pan Tanaka měl nedávno ještě jinou, na první pohled kuriózní, zkušenost, která však z hlediska přístupu k cizincům svědčí o značné ignoranci a opět potvrzuje slova mnohých respondentů o neorganizovanosti českých úřadů. Po svatbě si pan Tanaka zažádal o povolení k desetiletému trvalému pobytu, které mu bylo následně vyřízeno za 2 týdny (velký kontrast oproti krátkodobějším typům víz). Když však fyzicky obdržel průkaz s povolením k trvalému pobytu, bylo na něm uvedeno, že je vietnamský státní příslušník, ačkoliv samozřejmě spolu s dokumenty podával i svůj pas a pobýval v České republice již mnoho let. Poukázal tedy na tuto chybnou skutečnost a *ukázal svůj japonský pas*. Při následné kontrole v databázi se však zjistilo, že v ní o panu Tanakovi vůbec nejsou záznamy. Daný úředník to posléze odešel řešit s kolegy, po chvíli se vrátil, v průkaze ručně přeškrtl zkratku „Vietnavec“, přepsal ji na zkratku „Číňan“ a oznámil panu Tanakovi, že je u nich veden jako Číňan. V tom okamžiku již pan Tanaka ztratil nervy, znovu ukázal svůj japonský pas a okřikl je: „*Víte, co je tohle za věc?!*“ Poté mu tedy opět ručně přeškrtili zkratku „Číňan“ a přepsali ji, konečně správně, na „Japonec“.⁷²

III Paní Nakamura přiletěla do České republiky bez víza na základě dohody o 3měsíčním bezvízovém styku mezi Českou republikou a Japonskem. V této zemi plánovala svatbu s českým občanem. Nejprve nastal obvyklý problém, že ji na úřadě, kam šla pro razítka kvůli svatbě, všichni říkali něco jiného a nikdo nevěděl, co je potřeba zařídit, ani kde to vůbec lze zjistit a obstarat. Aby vše ostatní ohledně pobytu proběhlo hladce a paní Nakamura mohla okamžitě po svatbě obdržet průkaz o pobytu rodinného příslušníka občana EU⁷³ a nebylo třeba se opět kvůli vízu vracet do Japonska, musela svatba proběhnout do předem stanoveného data. Jelikož však v té době zrovna probíhaly volby a svatbu nešlo ve stanoveném termínu uskutečnit (nad čímž se paní Nakamura podivovala, jelikož v Japonsku lze svatbu uskutečnit ve kterýkoliv den), šla si alespoň zažádat o jednoměsíční vízum, tedy krátkodobé prodloužení stávajícího pobytu. Místo jednoměsíčního víza však nakonec rovnou obdržela dříve vyžádaný průkaz o pobytu rodinného příslušníka občana EU s dvouletou platností, a to ještě před svatbou, a tedy dříve, než měla jakékoliv oficiální potvrzení o sňatku. Tento případ měl naštěstí šťastný konec, opět však svědčí o administrativním chaosu.

⁷² Zde popisovaný průkaz jsem osobně viděl a mohu potvrdit autenticitu této výpovědi.

⁷³ Slouží jako povolení k dlouhodobému pobytu na základě manželství s občanem ČR, resp. EU.

IV Dodám ještě poslední zkušenost, která se stala japonské kamarádce paní Nakamury. Ta dle slov paní Nakamury bydlí ve „velice malé vesnici“,⁷⁴ kde si potřebovala zařídit dokumenty na „cizinecké policii“. Tam ji však okamžitě odmítli přijmout, ale zároveň jí odmítli sdělit důvod. Šla to tedy zkusit do většího města, „že to tam možná bude lepší“. Tam ji však opět hned odmítli a opět nebyli ochotni udat důvod pro takové jednání. Dokumenty se jí nakonec podařilo zařídit až v Praze, a to po 3 měsících „běhání“. Paní Nakamura se domnívá, že to možná bylo proto, že v menších městech nikdo pořádně nevěděl, co s tím mají dělat, a než aby to někdo zjišťoval, raději ji rovnou odmítli přijmout a přehodili tím odpovědnost na někoho jiného. Ať je pravý důvod takového jednání jakýkoliv, nevrhá to, obzvláště v očích cizinců, na české úřady dobré světlo.

Na závěr jen několik dalších citátů, týkajících se popisovaných problémů:

Žena, 33 let: „*(Když neumíte česky), ani se s vámi nechťejí bavit. Žádná pomoc posunky, obrázky, vůbec nic. Prostě se tam musí jít s češtinou. V Japonsku by tohle bylo nepřipustné.*“

Žena, 51 let: „*Na cizinecké policii na Chodově. Ačkoliv jsem čekala s pořadovým lístečkem na vyřízení víza, jakmile bylo půl čtvrté odpoledne, bylo nám řečeno, že dnešní pracovní doba končí a máme přijít jindy. Vůči takovému arogantnímu přístupu jsem vyjádřila nespokojenost. Vízum mi nakonec neprodloužili a musela jsem se na otočku vrátit do Japonska.*“⁷⁵

Muž, 40 let: „*Každopádně, jsou nevlídní. Nesmím nesouhlasit s názorem úředníka. Cizinci však nezbývá, než to snášet.*“

Žena, věk neuveden: „*Na úřadech není nic standardizované. Někam zavolám, od někoho něco zjistím, ale další den tam přijdu a všechno je zase jinak. Nedůvěřuji kvůli tomu lidem na úřadech ani policii a mám tak hodně starostí, hlavně kvůli dítěti.*“

Někteří respondenti rovněž vyjádřili nedůvěru či nespokojenost i vůči české (ostatní) policii. Vadilo jim zejména povýšené chování a neschopnost mluvit anglicky. Pro snažší ilustraci stížností opět uvádím překlady některých citátů:

Muž, 36 let: „*Nevím, jestli jsou policisté opravdoví, nebo ne. I kdyby opravdoví byli, neudávají žádný důkaz ani vysvětlení, proč musím platit pokutu a stanovení výše pokuty je rovněž nejasné. Ve všech městech je to stejné.*“

Žena, 31 let: „*V Praze. Když jsem řídila, zastavil mě policista. Tehdy jsem naprosto nerozuměla česky, ale bylo mi řečeno ‚Tohle je Česko, tak budu mluvit česky‘ a donutil mě zaplatit pokutu, aniž bych vůbec věděla za co.*“

Ostatní popisované problémy již byly soukromější a nelze se zde věnovat všem.

Tato značně alarmující zjištění o nekompetentnosti a neprofesionalitě českých úřadů, resp. „cizinecké policie“, samozřejmě nejsou pouze záležitostí subjektivního vnímání Japonců. Stejně problémy, jaké byly uvedeny zde, popisují např. i Číňané⁷⁶ nebo Rusové, a lze je tedy považovat za objektivně platné.

⁷⁴ Pravděpodobně se však jedná o malé město.

⁷⁵ Zde je pro upřesnění nutné dodat, že čekací doba ve frontě např. v Praze – Michli bez předběžného objednání (obvykle na několik týdnů dopředu) nezřídka dosahuje tří až pěti hodin.

⁷⁶ Viz např. ZÁVODSKÁ, Klára. *Čínská menšina v České republice - sociologický výzkum*. Olomouc, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

Co víc, Ministerstvo práce a sociálních věcí má již skoro 10 let zpracovanou studii o postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR i s návrhy optimalizačních kroků. Ve studii se mimo jiné píše:

„Hlavním cílem studie je návrh změn v postavení cizinců v České republice za účelem odstranění hlavních bariér, které jim brání v bezproblémovém pracovním a soukromém životě v českých zemích.

Příčiny problémů:

Cizinecký zákon má restriktivní charakter, staví cizince do právně nejisté pozice, výrazně *inferiorní vůči cizinecké policii*. Té naopak dává velký prostor pro volnou správní úvahu. *Lhůty pro vyřizování žádostí jsou dlouhé*, proti negativnímu rozhodnutí není možné odvolání. Chybí aktivní integrační prvky.

Agenda je institucionálně zakotvena v represivní složce státní moci – cizinecké policii. Ta *není řádně vybavená po jazykové stránce* a (z definice represivního orgánu) připravená přistupovat k cizincům jako ke *klientům s legitimními potřebami*, policie *neposkytuje vždy ani potřebné informace*.

Integraci cizinců do společnosti oslabuje dlouhodobé udržování v nejistotě – *desetileté každoroční obnovování dlouhodobého pobytu na cestě k trvalému pobytu*. (...)

(...) Klíčovou příčinou současné situace je nastavení cizineckého zákona, jehož celková filosofie i konkrétní ustanovení mají vůči cizincům *restriktivní charakter*. Zákon neřeší otázky integrace cizinců. Místo toho klade *množství formálních požadavků* na cizince, zatímco státním orgánům dává velký prostor pro volnou správní úvahu a rozhodnutí.

Cizinecký zákon staví všechny cizince do právně nejisté pozice. Zejména *rozhodnutí o dlouhodobém pobytu nebo prodloužení povolení k pobytu ponechává na úvaze správního orgánu*, respektive cizinecké policii. Nestanovuje podmínky, za kterých lze legitimně očekávat kladné vyřízení žádosti; na žádné rozhodnutí neexistuje právní nárok. (...)

Dlouhodobé vízum se vydává (a povolení k dlouhodobému pobytu se prodlužuje) pouze *na dobu jednoho roku*. *Každoroční obnovování*, které také znamená shánění všech požadovaných dokumentů, *zatěžuje jak cizince, tak administrativu cizinecké policie* a dalších orgánů státní správy.

Pracovníci cizinecké policie, podle výpovědí cizinců, *vystupují obvykle povýšeně a neochotně*. Podstatné části z nich *chybí schopnost přistupovat k cizincům jako ke klientům s legitimními požadavky*.

Příslušníci cizinecké policie podle častých výpovědí *nekomunikují cizími jazyky*. Dokonce i pokusy ze strany cizinců o komunikaci v jednoduché češtině jsou ze strany pracovníků cizinecké policie obvykle odbývány. *Výkonnost a způsobilost cizinecké policie dlouhodobě stagnuje* vzhledem k dynamicky rostoucím potřebám a nárokům jejich agendy a klientely.

(...) Výpovědi naznačují i *nízkou standardizaci požadavků* na jednotlivých pracovištích.

Cizinecká policie podle výpovědí cizinců *selhává v informování cizinců* o podkladech nutných k vyřízení žádosti. To má za následek *opakované návštěvy na úřadovnách* a vyšší náklady pro cizince i pro úřad. (...)

Návrh změn:

Obecný směr: omezení korupce a nelegálních aktivit, *snížení administrativní náročnosti procedur*, zvýšení *právní jistoty* imigrantů, *podpora imigrace legálně jednajících a ekonomicky přispívajících cizinců*, podpora jejich plné právní a socio-kulturní integrace do české společnosti.

Posílit právní jistotu cizinců při jednání o žádostech o povolení k pobytu – *stanovit jasné podmínky, sdělovat důvody případného zamítnutí*, zavést opravný prostředek, *zkrátit lhůty, prodloužit platnost povolení k pobytu*. (...)

Posilovat prostřednictvím cizinců flexibilitu pracovního trhu. Uvolňovat prostor pro příliv kvalifikovaných sil posilováním nabídkové strany a nikoli administrativním řízením poptávkové. (...)

Rozšiřovat práva cizinců v *závislosti na délce pobytu* a stupni integrace (individuální přístup). (...)

(...) *Zkrátit výrazně lhůty pro vyřizování žádostí o vízum a o prodlužování pobytu z řádu měsíců do řádu dnů až týdnů*.

Po prvním roce platnosti dlouhodobého víza prodlužovat povolení k pobytu na *více než jeden rok*. Jako racionální kompromis mezi nutností sledovat pobyt cizince a potřebou snížit administrativní zátěž procedury pro cizince i pro veřejnou správu se zdají být dva roky. Tomu by měla odpovídat i změna na poli zaměstnávání (*delší platnost pracovního povolení*). (...)

Bez ohledu na konkrétní institucionální řešení důsledně nastavit, instruovat, sledovat a ohodnotit práci úředníků, vyřizujících žádosti cizinců. Civilní přístup vůči cizincům znamená, že *úředníci budou schopni komunikovat cizími jazyky* a přistupovat ke klientům *vstřícným způsobem*. Potřeba školení se přitom týká především řadových kontaktních úředníků, nemůže zůstat jen na úrovni nadřízených. Týká se především instituce, která má *kontakt k cizinci v popisu práce* – dnes cizinecké policie (...). U **dalších** institucí je v zájmu tlaku na integraci legitimní očekávat znalost českého jazyka na straně cizince.

Zajistit *spolehlivé a standardizované informace* o požadavcích a procedurách. (...) Tyto informace poskytovat nejen v češtině, ale především v hlavních světových jazycích, případně dalších jazycích významných imigračních komunit. Informační materiály by měly procházet jazykovou úpravou, aby byly fakticky správné a skutečně srozumitelné.

Veřejnost většinou podporuje zlepšení kvality a zjednodušení administrativy cizinecké agendy, nastavení transparentního rámce. Pozice cizince jako člověka druhé kategorie ve styku s úřady je pro české občany nepřijatelná. (...)

Svou *rezistencí a byrokratickou obstrukcí* systém odrazuje cizince respektující danou legislativu a přitahuje naopak ty, kteří se dokáží pohybovat na hranici nebo za hranicí zákona. Pro kvalifikovanější a profesionálně motivované cizince představují dnešní správní podmínky frustrující zkoušku jejich motivu v ČR pobývat. Při konkurenčním zájmu dalších zemí EU, jejich vyšším všestranným standardem atd., lze hovořit o tom, že stávající systém správy cizinecké agendy v ČR profesionály a vysoce kvalifikovanou část cizinecké komunity odrazuje od dlouhodobých pobytů, natožpak od naturalizace. (...)

Pocit byrokratické obstrukce při získávání pobytových oprávnění, přístupu k zaměstnání, a neprůhledné až korupční fungování systému bylo přitom jasně *dominantním problémem, kritizovaným všemi komunitami cizinců*. (...)

Problémy vyvolává stávající systém nejvíce těm, kteří se snaží vyhovět našim platným legálním normám, správním procedurám a institucionálním praktikám. Tito cizinci dnešní systém cítí jako *obstrukční ne-li šikanující*.

Rizika plynou z toho, že nejprostupnější je dnešní systém pro korupční a nelegální praktiky – obcházení zákona se vyplácí, jeho *dodržování je komplikované a vůči cizincům ne-přátelské*.” (www 29)

Ačkoliv některá jiná opatření zmíněná v této studii (nemající však přímou souvislost s „cizineckou policií“) se byt' jen pomalu, ale přece, začínají realizovat,⁷⁷ je naprosto zřejmé, že výrazná **většina** problémů popisovaných už v roce 2004, spočívajících v samotném přístupu a fungování „cizinecké policie“, přetrvává v naprosto nezměněné podobě **dodnes**. Neschopnost sjednat žádná nápravná opatření však komplikuje život nejen Japoncům, ale i všem ostatním cizincům – obzvláště pak občanům mimo země EU – žijícím, a to v souladu se zákony, v České republice.

---

77 Např. přístup k veřejnému pojištění i pro rodinné příslušníky zaměstnaných cizinců (viz přílohu 1.) nebo v současné době projednávaný nový návrh zákona o občanství umožňující nabytí dvojího občanství.

6.11. Problémy u lékaře, v nemocnicích

„Navštívili jste někdy českého lékaře či nemocnici? Pokud ano, vyskytl se nějaký problém? (Např. jazyková bariéra, přístup nemocničního personálu, způsoby vyšetření, předepsané léky, osobní nedůvěra vůči českému personálu apod.)“

Výskyt problémů přiznává 40 % všech Japonců, kteří v České republice lékaře navštívili.

Nejčastěji zmiňovaným problémem byla nespokojenost s nedůkladností nebo s odbytím vyšetření. Japonci mívají pocit, že vyšetření je věnován příliš krátký čas a mívají pochybnosti, zda bylo dostatečně důkladné:

Muž, 40 let: *„Ačkoliv jsem měl horečku, lékař mi ani nezměřil teplotu, řekl „To nic není“ a nedostalo se mi řádné péče.“*

Žena, 31 let: *„Ani se nezeptali, co mi vlastně přesně je, a dali mi injekci. Už jsem nikdy do nemocnice znovu jít nechtěla.“ (Tato odpověď se objevila dvakrát.)*

Žena, 47 let: *„Na gynekologickém oddělení lékař v průběhu vyšetření kouřil.“*

Žena, 49 let: *„Nejdříve mi bylo řečeno, že bude potřeba vyrobit mi brýle. Když jsem později přišla vyzkoušet si nějaké brýle, nenašly se žádné, které by byly perfektní. Tak mi bylo řečeno, že brýle vlastně nepotřebuju. Tak teda jak? Mám veliké pochyby o kompetentnosti lékařů. Rovněž doba vyšetření je zpravidla velmi krátká. Jsem znepokojena, jestli opravdu vyšetřují důkladně.“*

Dalším často uváděným – avšak možná hlavním – zdrojem problémů je opět všudypřítomná jazyková bariéra znemožňující komunikaci na dostatečné úrovni. Je pravděpodobné, že jazyková bariéra značně umocňuje vnímání problému popsaného výše, příp. bývá naopak i jeho příčinou. Obvykle se projevuje tím, že Japonci nerozumí detailům vyšetření v češtině a neví předem, co a jakým způsobem chce lékař léčit, příp. dochází k nedorozuměním. S tím souvisí také stížnosti na nedostatečné množství popisků v angličtině nebo jejich úplnou absenci uvnitř nemocnic,⁷⁸ a zároveň personál nemluvící anglicky. Japonské nemocnice jsou dle výpovědí Japonců jinak organizovány než nemocnice české, a navíc mívají u vchodu recepci s informacemi, což nebývá v České republice běžné. Pro Japonce je tak velice těžké vyznat se v jiném systému, obzvláště pokud v budově chybí recepce, anglické nebo vizualizační popisky i anglicky mluvící personál. Na druhou stranu jeden respondent poznamenal, že ačkoliv lékař anglicky mluvil, stejně bylo obtížné zcela rozumět odbornějšímu stylu jazyka.

Mnozí respondenti vnímají jako problém také otázku pojištění, přestože nedávno došlo ke změnám systému pojištění (viz přílohu 1.), a neochotu přijímat k vyšetření cizince.

„Ačkoliv jsem měl akutní zánět slepého střeva, nebyla mi poskytnuta vůbec žádná lékařská péče do té doby, než se zcela vyjasnila otázka financí (pojištění).“

---

⁷⁸ Ačkoliv v moderních budovách se již situace údajně zlepšuje.

Žena, 49 let: „Nevím jestli je to tím, že jsem cizinka, ale nemohu použít stejné pojištění, jaké používají všichni ostatní. Dokonce je jedno, že ukazují kartičku stejné pojišťovny jako ostatní, pokaždé platím velké sumy peněz v hotovosti. Možná jsou dva druhy smluv?“

Muž, 53 let: „Bylo mi řečeno, že mě u nich nevyšetří, dokud nebudu mít pojištění u české pojišťovny.“

Nedůkladnost vyšetření a jazyková bariéra byly dva dominantní problémy pro Japonce v českých zdravotnických zařízeních. Ostatní popisované problémy většinou spočívaly v rozdílném způsobu léčby mezi českou a japonskou praxí (např. nemožnost aplikovat „stříbrnou“ (amalgámovou) plombu; rozdílné způsoby vyšetření a předepsané léky, kterým nerozumí; radikálnější stomatologické zákroky aj.). Jako problém byla zmiňována i absence pořadníků v čekárnách a občasně předbíhání pacientů či dokonce hádky o to, kdo přišel první.

Zdá se, že část těchto problémů může být způsobena spíše odlišným celkovým přístupem k vyšetření pacientů mezi českými a japonskými lékaři, a zároveň komunikační bariérou a neznalostí systému českých zdravotnických zařízení, než skutečným *záměrem* zdravotníků odbýt vyšetření. Svou roli jistě hraje i celková osobní (subjektivní) nedůvěra v české lékaře a nervozita v pro Japonce cizím prostředí českých nemocnic.

Studie Institutu zdravotní politiky a ekonomiky uvádí některé typické příklady problémů v oblasti vztahu mezi lékařem a pacientem (cizincem): „Ve vzájemném kontaktu mezi lékařem a pacientem se promítají ze strany pacienta odlišná (kulturně podmíněná) prezentace subjektivních potíží, která je daná odlišným vnímáním tělesných struktur, nemoci a jejího zdroje, stížnostmi na potíže a jejich popisem. Z toho plyne odlišné hledání pomoci, očekávání od lékaře, odlišné očekávání pomoci od lékaře a odlišné chování během choroby. Ze strany lékaře se ve vzájemném kontaktu promítají nedostatečná schopnost (subjektivně vnímaná) ovlivnit pacienta pro potíže v nedorozumění; z nedostatku zkušeností v tomto oboru dochází k problémům v diagnostickém procesu a tím pádem k problémům v adekvátní léčbě choroby. Z toho mohou vyplývat problémy v subjektivním prožívání lékaře při kontaktu s pacientem – cizincem. Na jedné straně může dojít k procesu stereotypizace, na druhé straně k improvizacím nebo k vynuceným rychlým a neuváženým řešením. V konečném důsledku pak buď nedostatečná, nebo přílišná péče o pacienta. Pacient pak obvykle pocítuje strach a nedůvěru, jeho potíže se zhoršují, ovlivňuje to i jeho pocit bezpečí, má to vliv na jeho rodinu, pracovní úspěšnost. Z toho vyplývají i sociální a finanční problémy.“ (www 30)

„V České republice (2010) je poměrně časté (82%) využití doprovodu pacienta jako tlumočnicka, ať už jde o příbuznou osobu (často dítě) nebo známého, který se dohoví.“⁷⁹ Tento

---

79 V případě zaměstnanců japonských firem pak obvykle o firemního tlumočnicka.

způsob tlumočení je však v zahraniční literatuře poměrně často zatracován pro vysoké procento chyb a nevyzrálost dětí pro tlumočení. Zároveň je však většinou nejjednodušší, nejlevnější a nejdostupnější variantou. Jako druhou nejčastěji používanou metodou komunikace s cizinci uváděla zdravotnická zařízení využití jazykových znalostí zdravotnického personálu (79 %). Lze očekávat, že zdravotnický personál si je vědom úskalí komunikace lékař – pacient, přesto zdravotníky nelze považovat za profesionální tlumočníky. Zároveň se na tento systém nelze spoléhat, velkou roli hraje náhoda – souběh pacienta hovořícího jazykem, který někdo z přítomného personálu ovládá. Je otázkou, zda pokládat 43 % kladných odpovědí na využití služby tlumočení po telefonu mezi všemi cizinci za dostatečné, nebo ne. Ze zahraniční literatury se tento způsob jeví vzhledem k dostupnosti jako neefektivnější, nejvíce profesionální a nejspolehlivější. Na druhou stranu tento výsledek není nijak překvapující v porovnání s australským průzkumem, který ukázal, že přestože je tlumočnický po telefonu velmi dobře dostupný (Australian Translating and Interpreting Service je dostupný non-stop, zdarma a ve 120 jazycích), je tato služba velmi málo využívána, protože není jasně dána kompetence, kdo o přivolání tlumočnicka rozhoduje, a obecně tento servis není zdravotníkům příliš znám.⁸⁰

Fakultní nemocnice Motol v Praze má speciální recepci pro cizince, kde je personál jazykově vybaven. Trvalá přítomnost tlumočnicka v nemocnici je však finančně náročná.

K překonání jazykových bariér lze využít laické i profesionální služby. V České republice zatím významně převažuje využití rodinných příslušníků jako tlumočnicků, přestože je tento způsob zatížen velkým množstvím chyb a nedostatků. Lze doufat, že do budoucna bude větší poptávka po tlumočení po telefonu, případně přivolání tlumočnicka do zdravotnického zařízení. Na trhu tato nabídka překladatelských agentur existuje. Chybí ale zatím metodický manuál, který by zdravotnickému personálu usnadnil komunikaci s cizinci a zlepšil tak kvalitu péče.⁸¹ (www 31)

Pro komunikaci lékařů s cizinci byl prozatím vytvořen alespoň jednoduchý manuál (www 32) ve 41 jazycích včetně japonštiny s otázkami na základní informace a problémy – vždy v české a cizojazyčné verzi. Ačkoliv se spíše než o profesionální příručku jedná pouze o dočasné

---

80 V České republice není k dispozici centrální služba, ale z orientačního průzkumu mezi překladatelskými agenturami (osloveno 12 firem/agentur) vyplynulo, že poskytují tlumočnické služby v oblasti zdravotnictví a jsou schopny zprostředkovat tlumočnicka po telefonu i jako doprovod do zdravotnického zařízení. Nejčastěji je požadována angličtina, dále ruština, španělština a mongolština. Je evidentní, že uvedené profesionální služby jsou dobře dostupné, ale pravděpodobně pro neznalost a zbytečnou obavu z vysokých nákladů nejsou příliš využívány. Nejasná zůstává otázka úhrady nákladů za tlumočnicka. V rámci průzkumů se ukázalo, že někdy je hradí pacient, někdy nemocnice. Vzhledem k zákonným povinnostem lze předjímat, že by tyto náklady mělo nést zdravotnické zařízení. Žádná závazná právní úprava však neexistuje a jde tedy o věc dohody.

81 Samotné jazykové bariéry ve zdravotnictví působí na několika úrovních. Často je diskutován jejich vliv na výstupy zdravotní péče, ale bylo prokázáno, že vedou i k pozdnímu vyhledání lékaře, nedostatečnému porozumění ze strany pacienta a tím snížené dodržování správné léčby. Některé práce naznačují, že jazykové bariéry mohou vést k nadbytečnému využívání specialistů a opakovaným vyšetřením. Naopak je mnohem nižší využití preventivních programů, psychiatrické péče a poradenských služeb. Několik studií v zahraničí prokázalo mnohem nižší spokojenost pacientů s poskytnutou péčí, pokud hovořili jiným jazykem než lékař, v porovnání s pacienty, kteří hovořili stejným jazykem. Jazykové bariéry jsou také spojeny s výrazně vyšším rizikem chyby v případě stanovení diagnózy (špatný odběr anamnézy) a léčby.

provizorní řešení, je to jistě krok správným směrem. Této problematice by mělo být věnováno více prostoru.

Je třeba podotknout, že 2 z 5 Japonců, kteří navštívili české zdravotnické zařízení, se dle jejich slov setkali s problémy. Japonci (a jistě i mnozí další cizinci) kvůli nim mohou ztrácet důvěru v český systém zdravotnictví, což zároveň negativně ovlivňuje pocit bezpečí v průběhu života v této zemi. Některé z problémů však nemusí být příliš náročné vyřešit – např. vyvěšení alespoň anglojazyčných popisků uvnitř budov a vícejazyčných stručných (snadno srozumitelných, např. i obrázkových) informací pro cizince o fungování českých nemocnic při vstupu do budovy by mnohým cizincům velice usnadnilo orientaci a snížilo stres z neznámého prostředí a bezradnosti, umocněný nutností rychle vyhledat lékařskou pomoc.

Barešová (s. 46) o specifické skupině zaměstnanců japonských firem v České republice uvádí, že „některým zaměstnancům může zajišťovat základní zdravotní péči firma. V případě nemoci navštíví firemního nebo smluvního lékaře, a to za doprovodu tlumočnicka. Na specializované vyšetření ho doprovodí případně ještě firemní zdravotní sestra. Mnozí však nemají důvěru nechat se vyšetřit běžnými lékaři a dojíždějí raději do Prahy do zdravotnického zařízení Unicare Medical Center, které nabízí komplexní a nadstandardní zdravotní služby pro celé rodiny a kde se dohovory bud' anglicky, nebo opět prostřednictvím tlumočnicka. Některé firmy zajišťují i pravidelné preventivní prohlídky a mnozí Japonci se nechávají pravidelně vyšetřit při návštěvě Japonska. Se závažnějšími zdravotními problémy se raději vrací zpět domů.“

Mnozí ostatní Japonci však přístup k takovým nadstandardním službám nemají a musejí se spolehnout na běžné české nemocnice a lékaře, kde se pak často potýkají s výše popisovanými problémy.

6.12. Názory Japonců na Čechy, jejich zvyky a charakter

„Co si myslíte o Čechách a jejich zvycích či charakteru?“

Na tuto poněkud široce položenou otevřenou otázku odpovědělo celkem 106 respondentů.

Bylo zjišťováno, co se Japoncům vybaví, když se jednoduše řekne „Čech“ nebo „český charakter“ bez dalšího usměrňování jejich myšlenek, ačkoliv rozptýl odpovědí na takto položenou otázku bude nutně poměrně velký.

Japonci nejčastěji uváděnou odpovědí bylo, že je v České republice mnoho hodných a milých lidí. Velice těsně za tímto názorem se však umístilo tvrzení, že Češi jsou velice zachmuření, působí pesimisticky a sklíčeně, jsou uzavření, pasivní a málo se usmívají. Toto

obvykle nebylo uváděno ve smyslu, že lidé jsou „zlí“, ale bylo tím naznačováno, že z Čechů vyzařuje značně pochmurná nálada a působí zasmušile. Někteří Japonci přidávají neambiciózní charakter Čechů, tendenci příliš rychle se vzdávat a pasivní přístup k životu („*Stále si na něco stěžují, ale lidí, kteří by se aktivně snažili něco vyřešit, je málo.*“). Japonci si také často myslí, že jsou Češi značně konzervativní, jsou netolerantní nebo odmítaví vůči veškerým novým věcem a novým myšlenkám, mají tendenci dělat vše pouze tak, jak jsou zvyklí, a jsou velice tvrdohlaví. Češi dle názoru respondentů také nemají rádi, když se jim rozhodí zavedené tempo, velice neradi riskují, nesnaží se jakkoliv předcházet problémům a nejsou příliš otevření vůči cizincům („*Když nerozumím česky, často dělají podrážděné obličejy a chovají se huře.*“).

Poměrně rozporuplné byly názory Japonců na pečlivost a spolehlivost Čechů. Zatímco část Japonců uvádí, že Češi jim připadají poměrně pracovití, pečliví a spolehliví, skoro stejné množství Japonců uvádí zkušenost opačnou („*nechtějí pracovat; neprecizní; velice nedochvilní; plány a sliby mění svévolně na poslední chvíli*“). K tomu některým Japoncům vadí, že Češi velice rádi přehazují vlastní odpovědnost či chybu na jiné lidi, nechtějí přijímat odpovědnost sami na sebe, často se neomlouvají za vlastní chyby a rádi se vymlouvají.

Mnozí Japonci si rovněž myslí, že jsou Češi (v dobrém smyslu) naivní, prostí, vedou poměrně prostý způsob života ve srovnání s Japonskem. Část Japonců poznamenala, že jsou Češi velice obezřetní, uzavření a nevlídní vůči cizím lidem a je obtížné je poznat blíže, ale v případě, že se nakonec podaří se lépe seznámit, bývají Češi naopak neobyčejně přátelští, milí a starostliví, a tedy skvělí přátelé. Bohužel s tím pak souvisely výpovědi několika respondentů, že tuto bariéru se jim překonat nedaří, a cítí se z toho důvodu velice osamoceně a izolovaně. Rovněž část Japonců uvádí, že Češi jim připadají poměrně tiší a klidní a příliš nemluví.

Nakonec se ještě poměrně často vyskytovaly názory, že Češi hodně dbají na svou rodinu, přátele a volný čas, a také, že se v určitých ohledech dokonce podobají Japoncům.⁸²

Z ostatních již méně častých odpovědí stojí za zmínku názory některých respondentů, že Češi nejsou příliš okázalí a moc se nepředvádějí, jsou poměrně stydliví (co se týče komunikace), bezstarostní a pohodoví (občas „*až příliš*“), ale také např. hodně závidí ostatním.

Je třeba podotknout, že, ač ve značně menší míře, objevovaly se i názory protichůdné výše uvedeným. Nedá se tedy říci, že by zde uvedené názory byly zcela jednotné napříč všemi Japonci a jistě mnohdy záleželo na subjektivních pocitech a rozdílných zkušenostech respondentů během života v České republice, a také na pracovním prostředí Japonců; spíše se jen tyto názory a shodné formulace v odpovědích respondentů objevovaly nejčastěji.

---

⁸² Individuální respondenti např. uváděli, že současné české zvyky jako způsob trávení víkendů a osobní záliby jsou podobné jako ve starém Japonsku. Také, že Češi jsou podobně napjatí jako mnozí Japonci, podobně jako Japonci obezřetní než se s člověkem spřátelí nebo že mnozí čeští muži jsou charakterem blízcí Japoncům (ženy však již ne).

Část těchto názorů pravděpodobně do jisté míry pramení jednoduše z kontrastu mezi běžným chováním Čechů a Japonců ve společnosti. Např. vysoká míra překvapených názorů na to, že Češi působí sklíčeně a pesimisticky, může vyplývat z toho, že Japonci mívají úsměv ve společnosti jako jakýsi společenský standard, a to obzvláště v sektoru služeb. Češi oproti tomu mnohdy tuto „potřebu“ usmívat se nemají a častěji dávají najevo své opravdové momentální nálady, nebo se jednoduše tváří neutrálně (a tedy ponuře).

Další častý názor, že Češi jsou silně neambiciózní a nesnaží se nic zlepšovat, může být zčásti způsoben podobně protichůdnými zkušenostmi. Japonské firmy jsou proslulé svými *kaizeny*,⁸³ (na české poměry velice) dlouhodobým plánováním a, značně generalizovaně řečeno, Japonci věnují velkou pozornost uživatelskému komfortu na mnoha úrovních života (a tedy opět zlepšením, plánům). Nedá se říci, že by toto v České republice zcela chybělo, v Japonsku je to však jistě rozvinutější a běžnější, a tudíž v tom Japonci, kteří přijeli do České republiky, spatřují výrazný kontrast.

Některé jiné názory Japonců, např. značná konzervativnost Čechů a odmítání všeho nového, však stojí za zamyšlení i bez dalšího srovnávání s japonskou realitou. (Mimo jiné to může mít vliv na xenofobní postoje české společnosti vůči cizincům (viz 2.3. *Mínění Čechů o cizincích, jiných národech a národnostech* a 6.14. *Rasová diskriminace a xenofobie*) aj.)

V souvislosti s tímto tématem by mohlo být zajímavé podrobněji prozkoumat naopak názory Čechů v ČR i Čechů žijících v Japonsku na Japonce.

6.13. Služby v České republice z pohledu Japonců

6.13.1. Spokojenost se službami v České republice

Do dotazníku byla zahrnuta prosba ohodnotit kvalitu služeb nabízených v České republice. Jednotlivé kategorie služeb byly předem určeny a respondenti měli za úkol označit jednu ze čtyř možností hodnocení každé jednotlivé služby (*velmi nespokojen(a)*; *spíše nespokojen(a)*; *relativně spokojen(a)*; *velmi spokojen(a)*).⁸⁴

Do seznamu služeb byly zahrnuty i úřady a Velvyslanectví Japonska v České republice.

Japonci z dané nabídky služeb v České republice nejlépe ohodnotili městskou hromadnou dopravu, Velvyslanectví Japonska v ČR (ačkoliv se nejedná o české služby v pravém slova

---

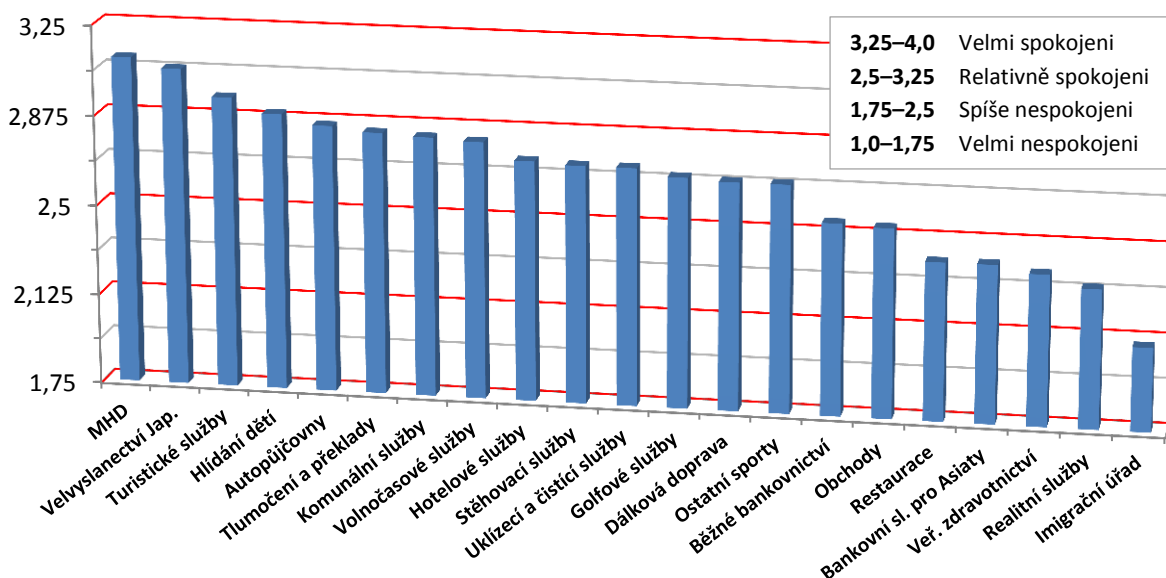
⁸³ *Kaizen* (改善) znamená „zlepšení“; v japonských firmách se pak jedná o doslova všudypřítomný koncept zlepšování, do kterého jsou zapojeni všichni zaměstnanci od nejvyššího vedení po pracovníky na nejnižších pozicích, kdy jsou zaměstnanci motivováni k vytváření jakýchkoliv zlepšujících opatření s využitím co nejmenšího úsilí a nákladů, ať už v rámci samotné efektivitě práce nebo i kdekoli jinde v rámci své firmy či zaměstnání.

⁸⁴ Respondentům byl zároveň dán pokyn, že pokud nedokáží službu ohodnotit, mají zanechat políčko prázdné. Tímto bylo zajištěno menší zkreslení hodnocení, než kdyby byli respondenti nuceni k okamžitému vytvoření názoru na službu, kterou nevyužívají.

smyslu) a turistické služby. Rovněž hlídání dětí se umístilo relativně vysoko, avšak tuto službu ohodnotilo pouze 10 respondentů.

Zcela nejhůře naopak dopadl „imigrační úřad“, následovaný veřejným zdravotnictvím a realitními službami.

Spokojenost se službami v České republice

Graf 10: Spokojenost se službami v České republice

6.13.2. Důvody nespokojenosti s uvedenými službami a jaké služby Japonci postrádají

Jednalo se o otevřenou otázku navazující na hodnocení jednotlivých služeb. Konkrétní služby či důvod nespokojenosti uvedlo 68 respondentů.

Celá jedna třetina z nich jako hlavní důvod nespokojenosti s místními službami uvedla, opět,⁸⁵ velice špatný přístup pokladních v obchodech a restauračního personálu k zákazníkům. Někteří napsali, že „*nejdou schopni nabídnout ani nejzákladnější službu, jako je úsměv*“. V restauracích si stěžují např. na ignoraci číšníky, přestože se je snaží oslovit, pomalou obsluhu a vyžadování spropitného i v případě, že jejich servis byl „*hrozný*“. V obchodech se potom jedná o hrubé chování zaměstnanců, neochotu pomoci („*Místo toho, aby se alespoň pokusili nějakou věc najít, raději rovnou řeknou, že tam není.*“), absenci úsměvu a laxní přístup k práci.

Jeden respondent poznamenal, že kvůli tomuto přístupu byl pro něj zpočátku pobyt v České republice psychicky poměrně náročný. Je možné, že takovou zkušenost sdílejí i jiní cizinci.

Ke zvýšení spokojenosti cizinců (ale i Čechů!) s českými obchody by výrazně pomohlo věnovat více pozornosti tréninku chování personálu – v případě Japonců, zvyklých na

85 Viz 6.9.2.

Co se Japoncům nelíbí na životě v České republice.

neobyčejně vysokou úroveň služeb, toto platí dvojnásob. Je patrné, že tento aspekt je pro Japonce největším kazem na českých obchodech, a to patrně dokonce větším než nedostatečný výběr a kvalita zboží ve srovnání s Japonskem nebo západní Evropou. Jak také vyplývá z kapitoly o jazykové bariéře, mnozí cizinci pocítují nedostatek anglických popisků na obalech potravin. V případě restaurací platí stejné doporučení o tréniku personálu. Konkrétně Japonci by rovněž uvítali širší (chuťově variabilnější) nabídku pokrmů.

Výraznější kritika se dále snesla na „cizineckou policii“ a na neustálé změny zákonů a různých pravidel (viz 6.10. *Problémy na českých úřadech*).

10 % respondentů zmínilo bankovní sektor, se kterým jsou dle hodnocení taktéž *spíše nespokojeni*. Obvykle bylo uváděno, že zdejší bankovní poplatky za služby jsou příliš vysoké, a zároveň banky nejsou příliš pohodlné. Ohledně bankomatů si respondenti stěžovali např. na poplatky i za výběry z vlastní banky nebo že do bankomatů nelze peníze vkládat.⁸⁶ Bohužel se nikdo z respondentů nevyjádřil konkrétněji ohledně běžných bankovních služeb ani bankovních služeb pro cizince, příp. asijské občany.

Rovněž 10 % respondentů vadí, že v České republice skoro neexistují obchody s neomezenou otevírací dobou,⁸⁷ kde by bylo možné si nakoupit i pozdě večer nebo brzo ráno, příp. rovněž využít veřejnou toaletu.

Ohledně zdravotnictví bylo rovněž zmiňováno převážně to, co již bylo popsáno v kapitole 6.11. *Problémy u lékaře, v nemocnicích*, tedy chybějící informace pro cizince, méně precizní přístup k práci a problémy s pojištěním. Některá možná doporučení jsou uvedena v příslušné kapitole.

Nedostatek služeb provozovaných v angličtině pocítují respondenti i v jiných oblastech života. Zmiňují např. to, že je pro ně, jakožto cizince, obtížné získat obecné informace potřebné pro život nebo informace o dění a společenských a zájmových akcích v okolí svého bydliště. Služeb nabízených v angličtině je obecně málo, resp. vše bývá pouze v češtině, obzvláště v menších městech.

Někteří respondenti uvedli i nespokojenost s poštovními službami. Obvykle šlo o velice dlouhou dobu přepravy včetně mezinárodních zásilek, množství ztracených zásilek a častá nutnost kvůli vyzvedávání zásilek chodit na poštu osobně.

Ačkoliv uklízení (a čistící) služby byly dle celkového hodnocení považovány za relativně dobré, několik respondentů uvedlo, že tyto služby jsou v porovnání s ostatními drahé a málo kvalitní (jen povrchní úklid, mizející věci, poškozené oděvy apod.).

---

⁸⁶ Možnost ukládat peníze na účet prostřednictvím bankomatů je v mnoha zemích běžně dostupná služba.

⁸⁷ Tímto byly většinou myšleny tzv. „konbini“, tj. nonstop samoobsluhy s rozšířenou nabídkou různorodých služeb, které jsou v Japonsku velice rozšířené i v odlehlejších regionech.

6.13.3. Nejužitečnější služby v České republice

„Jaká služba je (nebo byla) pro vás v České republice nejužitečnější?“

Na tuto otevřenou otázku uvedlo konkrétní odpověď (kromě 13 odpovědí „Žádná“) 65 osob.

Polovina Japonců považuje za nejužitečnější službu v ČR městskou hromadnou dopravu (především v Praze, ale ne výhradně), což také odpovídá nejlépe hodnocené službě z výčtu. Na české MHD Japonci oceňovali především nepřetržitý noční provoz, který je navíc v Praze bez příplatků, a možnost zakoupení dlouhodobé předplacené jízdenky s neomezeným počtem použití nezávisle na ujeté vzdálenosti. Rovněž ocenili časový systém obyčejných jízdenek s možností přestupů a vyhrazená místa pro kočárky uvnitř vozů.⁸⁸ Co se týče dopravy, jednotliví respondenti také zmínili levné železnice a systém slevových jízdenek nebo rozvinutou síť dálkových autobusů.

Muž, 21 let: *„Systém veřejné hromadné dopravy je skvělý. Když máte předplacenou jízdenku, dostanete se pak skoro kamkoliv zadarmo. Lepší než cokoli jiného je však to, že tramvaje jezdí i přes noc až do rána. A navíc není třeba nic připlácet. To, že se lze bavit s přáteli a není nutné při tom oproti Japonsku mít na paměti čas odjezdu poslední soupravy, je báječné. Japonsko by se z toho mělo poučit.“*

Na druhém místě se s výrazným odstupem jako nejužitečnější služby nejčastěji objevovaly tlumočnické služby a případná jazyková podpora ve veřejných orgánech, a také rozšířená síť bezplatného WiFi připojení na veřejných místech, v kavárnách a v restauracích.

Muž, přes 50 let: *„Jazyková podpora ve veřejných orgánech. Například i na přístrojích vydávajících pořadové lístky do jednotlivých přepážek na poště jsou popisky pouze v češtině. Pro cizince je to těžko srozumitelné.“*

Je patrné, že značná část Japonců (obzvláště ti bez přístupu k firemním tlumočnickům), a pravděpodobně i mnozí další cizinci, by opravdu ocenili snažší komunikaci v jiném než českém jazyce. Místo zavádění specializovaných tlumočnicků do všech institucí by tak jistě pomohly alespoň nepříliš nákladné srozumitelné obrázkové instrukce, zavedení základních popisků v angličtině a větší ochota pracovníků komunikovat přinejmenším v angličtině nebo alespoň neodmítat usnadnění komunikace posunky či obrázky.

Dále někteří respondenti ocenili levné, příp. zcela bezplatné, léčebné výlohy a hospitalizaci v nemocnici; levné dálniční poplatky s možností zakoupení dálniční známky;⁸⁹ vytápění v domě v chladném období; obecně poměrně kvalitní a dostatečně informativní internetové stránky, často umožňující jednoduchou rezervaci a nákup různých lístků a vstupenek či

⁸⁸ V Japonsku obvykle končí vlakový provoz (fungující ve většině měst jako MHD) mezi půlnocí a 1. hodinou ranní, a to i ve velkoměstech.

Jízdné se běžně platí v závislosti na vzdálenosti cílové destinace.

⁸⁹ Není tudíž nutné jako v mnoha jiných zemích zastavovat při každém vjezdu na dálnici a platit mýtné.

možnost koupě jízdenek na MHD a vlaky a objednávání taxi jednoduše prostřednictvím SMS nebo Internetu.

Ohledně „cizinecké policie“ jedna respondentka poznamenala, že oceňuje možnost objednání se na určitý termín předem, což je užitečná služba, která může cizincům ušetřit hodně nepříjemného času stráveného ve frontách, obzvláště při nutnosti opakovaných návštěv.

6.14. Rasová diskriminace a xenofobie

Jednou z nejcitlivějších otázek multikulturního soužití je otázka rasové nesnášenlivosti či diskriminace a xenofobie.

Respondentům byla položena následující otázka: „*Setkali jste se vy osobně během vašeho pobytu v České republice s rasovou diskriminací? Pokud ano, kde a jakým způsobem se projevovala?*“

U této otázky byla použita formulace „*vy osobně*“, aby se zvýšila pravděpodobnost, že respondenti nebudou popisovat zkušenosti svých známých z doslechu, které by mohly být více zkreslené, ale zaměří se jen na zkušenosti vlastní. Zároveň nešlo o prokázání existence rasové diskriminace či xenofobie dle odborných nebo právních definic. Nebyla vymezena žádná kritéria ani definice rasové diskriminace, a tudíž posouzení, co vše spadá pod tento termín, bylo ponecháno čistě na názoru respondentů. Účelem bylo zjistit výskyt jevů, které zde sami Japonci považují dle subjektivního pocitu za rasově motivované negativní projevy chování ze strany českého obyvatelstva, a které jevy to jsou.

Z odpovědí vyplývá, že s projevy rasové diskriminace v České republice se v průměru setkal až 1 ze 3 Japonců.

Třetina z nich vypověděla, že v České republice pocítují obecné opovržení a výsměšné narážky vůči osobám z Asie. Mnozí uvádějí, že se několikrát setkali s nadávkami (buď bez upřesnění, nebo s nadávkami do „*Vietnamců*“ a „*Číňanů*“), s otevřeným výsměchem a urážením. Rovněž byl zmiňován výsměch i za to, že nerozuměli dostatečně dobře česky, nebo např. také obtěžování dítěte v tramvaji (dospělým) aj.

Opět třetina respondentů rovněž uvedla, že opakovaně naráží na zhoršený přístup personálu v obchodech (tj. v tomto případě v porovnání s přístupem k českým zákazníkům obsluhovaným bezprostředně před nimi), včetně naprosté ignorace, dokud je sami neosloví, odmítnutí obslužení, nadávek od zaměstnanců obchodu, házení drobných aj.

Několika respondentům byl zamítnut vstup do otevřeného podniku nebo z něj byli bezdůvodně vyhnáni.

Respondenti uvedli také problémy s dětmi a mládeží. Jednalo se např. o házení kamenů dětmi, úmyslné pohození odpadků přímo před nohy respondentky „skupinou středoškoláků“, pořvávání „Číňanka!“ aj. 3 respondenti rovněž uvedli šikanu vůči svým dětem v české školce, v parku nebo v zábavním parku.

Toto byl výčet nejčastěji a opakovaně se objevujících stížností. Vzhledem k závažnosti tématu následuje větší počet některých zaznamenaných odpovědí přeložených z japonštiny (další výpovědi v příloze 2.). Někteří respondenti mi své zkušenosti popsali osobně.

Muž, 28 let: „*Ze strany taxikáře, když jsem ve všední den večer chytil taxi na letišti v Praze po příletu ze služební cesty. Na běžných cestách jel 120 km/h a nelegálně si naučtoval vyšší poplatek než obvykle. Když jsem ho požádal o doklad, zařval na mě ‚Teď to píšu, tak drž hubu! Jen proto, že jsem taxikář, tak ze mě budeš děláš blbečka, co, ty opičáku!‘ Když jsem pak vystoupil, ještě přistoupil ze strany a hlasitě zařval ‚Fuck you! Naval sprostě!‘ Později se mi něco podobného stalo ještě jednou, opět na letišti. Ridič mi nedovolil nastoupit s tím, že ‚Ty sem nastoupit nemůžeš.‘*“

Muž, 26 let: „*V olomouckém klubu mi bylo řečeno, že Asiaty mají vstup zakázán.*“

Žena, 31 let: „*Na ulici mi nějaký mladý muž plivl do tváře.*“

Žena, 32 let: „*Když jsem se v Praze procházela spolu s Čechem, přistoupil k němu bezdomovec a řekl mi něco ve smyslu: ‚Jseš blbej, nebo co, tahat se s Vietnamkou?‘*

V Českých Budějovicích jsem šla po ulici a muž sedící venku v otevřené kavárně mě polil vodou.“

Žena, 27 let: „*V supermarketu na mě zaměstnanec, který neměl rád Asiaty a cizince, štkal nadávky.*“ (Respondentka rozumí česky.)

Muž, věk neuveden: „*Přístup policie na veřejných místech. Mají velice přísný postoj vůči Asiátům. Když zjistí, že jsem Japonec, postoj se změni (trošku se zlepši).*“

Mezi další popisované problematické zkušenosti patřilo např. předbíhání ve frontách; „*obtěžování skupinou skinheads*“; rasistické poznámky či stížnosti na Asiaty při míjení lidí na ulici či v MHD; utlačování v zaměstnání aj.

Z uváděných zkušeností lze vypožorovat náznaky zajímavé skutečnosti, že postoje vůči některým respondentům se zlepšily, pokud Češi věděli, že se jedná *právě o Japonce* (tj. ne o příslušníka jiného asijského státu), a zároveň jim bylo nadáváno do „*Vietnamců*“ a „*Číňanů*“ s úmyslem *urazit*. Je tedy možné, že mnohé negativní postoje vůči Japoncům ze strany českého obyvatelstva byly způsobeny ne tolik tím, že proti nim stál cizinec, resp. konkrétně Japonec či Japonka, ale spíše tím, že se jednalo *právě o cizince z Asie*, a v očích Čechů, kteří jen obtížně rozlišují mezi příslušníky jednotlivých asijských států, pak převážně generalizovaně o „*Vietnamce*“ či „*Číňany*“, ke kterým často zaujímají horší postoje.

Muž, 43 let: „*Když lidé věděli, že jsem Japonec, ani jednou nebyl žádný rasově motivovaný problém. Když ne, problémy bývaly.*“

Je třeba podotknout, že respondenti, kteří uvedli negativní zkušenosti s rasovou diskriminací, na otázku ohledně spokojenosti se životem v České republice (viz 6.19. *Míra spokojenosti se životními podmínkami a celková spokojenost se životem v České republice*) v průměru odpovídali, že jsou *relativně spokojeni*, a to blízko k hranici *velmi spokojeni*. Je tedy o to větší škoda, že se v České republice musí potýkat s popisovanými, často velice urážlivými a neopodstatněnými, výpady na jejich osobu, povětšinou zapříčiněnými nenávisťnými nebo xenofobními postoji vůči cizincům, resp. osobám z Asie, ze strany českého obyvatelstva.

Je všeobecně známo, že česká společnost je kulturně velmi homogenní a není nakloněna přijímání vlivů z kulturně odlišných komunit, od migrantů nebo minorit. Většina Čechů trpí přepjatou xenofobií. (Současná problematika východoasijských menšin v ČR 2010: 111)

To mimo jiné dokazují i výpovědi Japonců uvedené výše. Neuspokojivé situaci nijak nepomáhá ani množství etnocentrických a kulturně zaujatých informací poskytovaných médii a časopisy, jimž je vystavována značná část populace. Za těchto okolností bude jen velice obtížné změnit silně negativní postoje českého obyvatelstva vůči cizincům. Data ČSÚ však ukazují, že cizinců v české společnosti rychlým tempem přibývá,⁹⁰ a tato tudíž přestává být natolik homogenní, jak se možná domnívá. Tím spíše tedy otázka přístupu k jiným národům a kulturám začíná nabývat na důležitosti. Jedním z možných způsobů, jak xenofobii a diskriminačním názorům předcházet, je začít „od kořenů“ – tedy u našich dětí.

Je pozitivní, že v rámci reforem vzdělávání se od 1. 9. 2007 stala „multikulturní výchova“ povinnou součástí vzdělávacích osnov základních škol a prvního stupně víceletých gymnázií, a později také výchovně vzdělávacích cílů výuky na druhém stupni víceletých gymnázií a gymnázií. Problém spočívá v tom, že česká pedagogická obec na toto nebyla dostatečně připravena a reforma byla jednoznačně učiněna shora, jen s malou spoluúčastí pedagogické obce. „Mezi největší problémy reformy patří faktická stránka vedoucí k její neproveditelnosti – nově vzniklé vzdělávací oblasti a průřezová témata totiž nemá kdo učit! (Vždyť který učitel porozumí úsměvu vietnamského žáka v první lavici?) (...) Ve školní realitě se nový ‚školní vzdělávací program‘ po sepsání zveřejní na webových stránkách školy a pak nejčastěji založí do nejvzdálenějšího rohu sborovny. Jinak řečeno, soudobá reforma školní vzdělávací soustavy je více formální než reálná.“ (Současná problematika východoasijských menšin v ČR 2010: 111)

Nicméně i přesto lze považovat fakt, že si nezbytnost změny stávající situace uvědomilo i Ministerstvo školství a prozatím alespoň formálně učinilo nějaká opatření, za pokrok a možný

---

90 Zatímco v roce 1993 bylo v ČR 70 tisíc cizinců, ke konci roku 2012 zde pobývalo již bezmála 440 tisíc cizích státních příslušníků.

krok správným směrem. Je však nyní nezbytně nutné začít u vzdělávání samotných pedagogů (jelikož špatně podaná „multikulturní výchova“ také nikomu neprospěje, ba možná naopak).

Ačkoliv Japonců je v České republice stále relativně málo a postoje Čechů vůči nim jsou spíše neutrální až mírně pozitivní (viz 2.3. *Mínění Čechů o cizincích, jiných národech a národnostech*), i oni mnohdy trpí (nejen) tím, že jsou zaměňováni za příslušníky jiných asijských států, ke kterým má české obyvatelstvo postoje již značně vyhraněnější (nemluvě pak o těchto příslušnicích samotných). Nezbyvá než se snažit aktivně s touto situací bojovat, upozorňovat veřejnost na zaujaté informace z médií a – obzvláště – snažit se o správně pojatou výchovu dětí a mládeže směrem k větší toleranci a pochopení způsobů a pohnutek chování jiných kultur.

6.15. Porovnání pracovního prostředí

„Máte pocit, že pracovní prostředí je lepší v Japonsku, nebo naopak v České republice?“

Jednalo se o uzavřenou, záměrně velice široce pojatou, otázku se 4 možnostmi odpovědi a prosbou o doplnění důvodů pro svou odpověď: *Lepší je v Japonsku; Je víceméně stejné; Lepší je v České republice; Nevím*. Odpovědělo 117 respondentů.

Pokud se zahrnou odpovědi všech respondentů, potom jsou odpovědi na tuto otázku překvapivě vyrovnané. Jen mírně převažoval názor, že pracovní prostředí je lepší v České republice.

V případě, že se ze vzorku vyřadili respondenti, kteří jako hlavní zaměstnání uvedli *student, bez zaměstnání*, nebo *ostatní* bez dalšího upřesnění (kteří častěji uváděli odpověď *nevím*), čísla vypovídají více ve prospěch České republiky. Z potvrzeně pracujících Japonců stále stejný podíl respondentů uvádí, že pracovní prostředí je lepší v Japonsku. Lepší prostředí v České republice však v tomto případě uvádí již dvojnásobný počet respondentů. Další jedna třetina si myslí, že pracovní prostředí je relativně stejné.

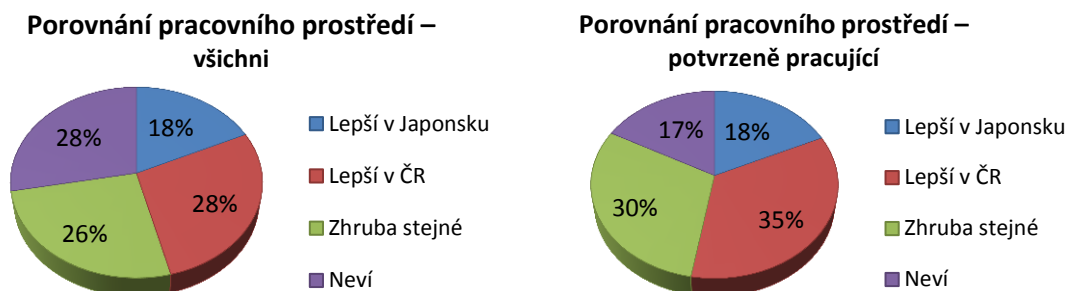
Zajímavé je porovnání tohoto hodnocení pracovního prostředí dle pohlaví respondentů.⁹¹ Odpovědi *„lepší je v České republice“* a *„je víceméně stejné“* uvedl přibližně stejný podíl respondentů. Výrazný rozdíl je však v preferenci *japonského* pracovního prostředí. Zatímco Japonsko upřednostnilo 15 mužů, žena byla v celém seznamu pouze jediná.

V případě zaměření pouze na respondenty, kteří jsou zaměstnání u japonské společnosti či úřadu (55 mužů a pouze 9 žen), jedna čtvrtina mužů pracujících v japonských společnostech upřednostňuje pracovní prostředí v Japonsku (oproti nulovému zastoupení žen), třetina mužů

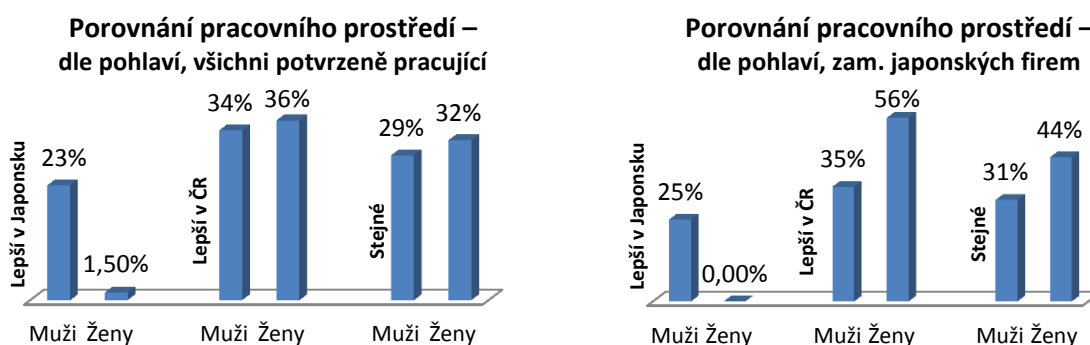
---

91 Opět byli vyřazeni odpovědi respondentů, u kterých nelze s jistotou říci, že v České republice jsou nebo byli zaměstnání.

v tomto ohledu upřednostňuje Českou republiku (oproti 5 z 9 žen) a třetina mužů (oproti 4 z 9 žen) považuje pracovní prostředí v obou zemích za podobná.⁹²

Grafy 11: Porovnání pracovního prostředí – všichni/potvrzeně pracující

Grafy 12: Porovnání pracovního prostředí – dle pohlaví

V japonských společnostech jsou zpravidla ve vedoucích výkonných pozicích muži, zatímco ženy zastávají pozice nižší.⁹³ S tím může souviset skutečnost, že jelikož ženy obvykle nemají řídicí pravomoce, nemusejí se potýkat s tolika jazykově a kulturně podmíněnými problémy na pracovišti jako japonští muži ve vedoucích pozicích. Zároveň Japonky v ČR často uvádějí méně stresující pracovní prostředí oproti Japonsku. Toto může být částí příčin, proč japonské ženy preferují pracovní prostředí v České republice celkově o trochu více než muži, a v případě zaměstnání u japonské společnosti pak výrazně více.

Tuto domněnku podporuje fakt, že častými důvody preference pracovního prostředí v Japonsku se staly hlavně komunikační (jazykové) problémy a odlišný přístup zaměstnanců k práci a řízení práce, což je velice aktuální obzvláště pro japonské manažery – muže. Jednotlivě byly zmíněny i pragmatické důvody jako snadnost obdržení nutných dílů a součástek, kvalitnější kancelářské potřeby nebo např. čistší, hygieničtější prostředí v Japonsku.

Nejčastějšími důvody pro preferenci pracovního prostředí v České republice jsou oproti Japonsku zaručené právo na volno, obvykle kratší pracovní doba, méně nucených přesčasů a méně stresu na pracovišti (klidnější pracovní tempo, více osobního prostoru a svobody, méně

⁹² Zde je nutné upozornit, že počet žen, zaměstnaných u japonské společnosti, je ve vzorku natolik nízký, že tato data již mohou být zatížena větší nepřesností.

⁹³ To odpovídá i složení respondentů z ČR, kde až na jednu výjimku byli ve vedoucích pozicích pouze muži.

napětí bez striktně hierarchizované struktury vztahů aj.). Rovněž byla zmíněna i výrazně kratší doba dojíždění do zaměstnání (např. 25 min. oproti 75 min. v Japonsku) a lepší regulace vzduchu (větrání) na pracovišti.⁹⁴

Muž, 34 let: „Komunikace s kolegy je strašná. Ale mám radost z toho, že pracovní doba je krátká (8hodinová) a není třeba žít prací.“

Žena, 47 let: „Můžu pracovat vlastním tempem. Nejsou zde mezi kolegy a nadřízenými nepřirozené hierarchické vztahy, je to uvolněné.“

Muž, 52 let: „Kvůli jazykovým problémům lze dělat v Japonsku práci plynuleji.“

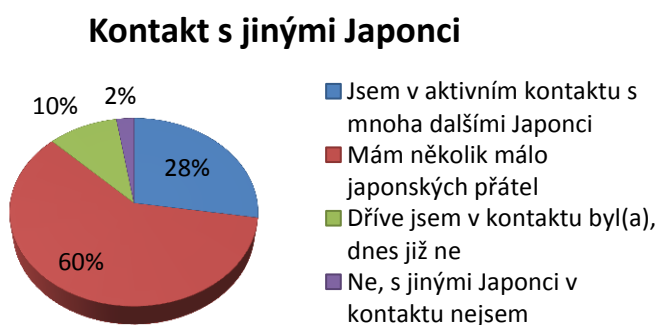
6.16. Socializace a trávení volného času

6.16.1. Kontakt s jinými Japonci

Bylo zjišťováno také to, zda jsou Japonci během svého pobytu v České republice v kontaktu s jinými Japonci. Z odpovědí vyplývá, že drtivá většina Japonců (88 %) má alespoň nějaké japonské přátele nebo je v kontaktu s jinými Japonci v České republice. Více než čtvrtina z nich uvádí přímo aktivní kontakt s mnoha dalšími Japonci. Oproti tomu 12 % respondentů uvedlo, že s žádnými dalšími Japonci v kontaktu není.

Je tedy patrné, že Japonci se po příjezdu do České republiky od „své“ komunity nedistancují a alespoň s několika dalšími Japonci kontakt udržují.

Pro zaměstnance japonských společností je typické, že buď udržují kontakt s mnoha Japonci, nebo naopak s žádnými.

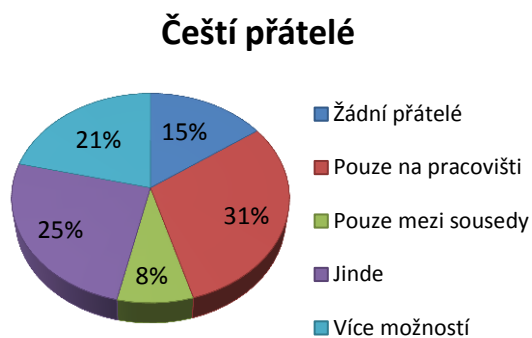
Graf 13: Kontakt s jinými Japonci

⁹⁴ Vzhledem k mnohdy nedostatečné izolaci japonských budov se v Japonsku v zimě často topí s uzavřenými okny, a obzvláště v případě užívání klimatizace bývají okna uzavřena i v létě.

6.16.2. Čeští přátelé

Respondenti měli zároveň uvést, zda a kde mají mezi Čechy nějaké přátele; odpovědělo 119 respondentů.

Pouze 15 % respondentů uvedlo, že mezi Čechy žádné přátele nemá. Pouze na pracovišti má české přátele nejvíce Japonců, a to zhruba každý třetí. Jen mezi sousedy pak má přátele pouze 8 % respondentů a jinde než na pracovišti a mezi sousedy jedna čtvrtina respondentů. Na více než jednom místě má přátele jedna pětina dotázaných.

Graf 14: Čeští přátelé

Mezi respondenty, kteří nemají žádné české přátele, je nadprůměrné zastoupení mužů, kteří jsou zároveň bez výjimek zaměstnanci japonských společností, a mají tudíž pravděpodobně omezenější možnosti socializace s Čechy (tvoří v průměru 2 ze 3 všech Japonců, kteří uvedli absenci českých přátel). Zaměstnanci japonských společností zároveň tvoří i naprostou většinu těch, kteří uvedli české přátele pouze na svém pracovišti – pravděpodobně ze stejného důvodu.

Mezi těmi, kteří uvedli přátele mimo pracoviště i své sousedství, a stejně tak mezi těmi, kteří mají přátele na více místech, naopak tvoří zaměstnanci japonských společností menšinu. V této kategorii je nepřekvapivě výrazně vyšší zastoupení žen.

Tato zjištění potvrzují, že japonsští muži, a to převážně zaměstnanci japonských společností, mívají v České republice méně přátel než ostatní Japonci. To negativně ovlivňuje i jejich míru pocitů osamění a spokojenosti se životními podmínkami v České republice.

Oproti tomu ženy mívají přátel více, mívají pravděpodobně i více volného času, a tím pádem bohatší možnosti vyžití, a jsou pak výrazně spokojenější se svými životními podmínkami v ČR než japonsští muži, jak dokládají následující podkapitoly.

6.16.3. Trávení volného času

„Jakým způsobem trávíte v České republice svůj volný čas? Uveďte aktivity, které provádíte často nebo které provozujete nejraději.“

Tato otázka nabízela mnoho možností odpovědí, z nichž některé požadovaly další upřesnění (např. jakým konkrétním sportům se respondent věnuje). Na otázku odpovědělo 117 respondentů.

Z uvedených odpovědí vyplývá, že přibližně celá jedna polovina Japonců v České republice využívá svůj volný čas k cestování po České republice; cestování do jiných evropských států; návštěvě divadel, koncertů nebo kin nebo setkávání s japonskými (příp. jinými zahraničními) přáteli. Zhruba každý třetí Japonec dále uvedl setkávání i s českými přáteli, návštěvy hospod či barů a rovněž provozování sportů (kromě golfu). Pro golf byla vyhrazena zvláštní kolonka, jelikož se obecně traduje, že se jedná o oblíbený sport japonských manažerů. Potvrdilo se, že až 2 ze 7 všech japonských mužů v ČR rádo hraje golf (oproti tomu ženy byly zastoupeny pouze dvě), přičemž se opravdu jedná o zaměstnance na vyšších pozicích v japonských firmách.

Poměrně časté trávení času doma různorodou činností uvedla polovina respondentů.

Graf 15: Trávení volného času

Z evropských států zde Japonci cestují převážně do blízkých zemí, kam je přímé a pohodlné dopravní spojení (Německo, Rakousko, Francie, Itálie), ale mnozí procestovali, nebo plánují procestovat, značnou část *celé* Evropy. Někteří respondenti uvedli, že do zahraničí jezdí také za nákupy (převážně do Vídně nebo do Německa) a za mořem (Itálie, Řecko, Chorvatsko), které jim zde schází. Jelikož Japonsko je izolovaný ostrovní stát, ze kterého je možné vycestovat v podstatě pouze letecky, a navíc Japonci mívají jen velice krátké dovolené, mnozí se snaží využít svého pobytu ve středu Evropy ke krátkodobým cestám do okolních států, kam je navíc poměrně pohodlné dopravní spojení. Většinou však nejezdí trávit celé týdny pouze do jediné destinace, ale vystačí si jen s několika málo dny v každé zemi a posléze zase pokračují dále.

Ze sportů Japonci provozují nejvíce golf (20 %), dále lyžování (8 %), tenis (6 %) aj.

Ze získaných dat rovněž vyplývá, že v různých volnočasových aktivitách s výjimkou sportů jsou v České republice celkově výrazně aktivnější ženy. Jak již bylo zmiňováno v předchozích kapitolách, může to souviset s tím, že obvykle nepracují v časově náročnějších japonských firmách, případně se jedná o nepracující manželky zaměstnanců těchto firem, a mají tedy k dispozici více volného času samy pro sebe.⁹⁵

6.16.4. Pocit osamění či bezmoci po příjezdu do České republiky

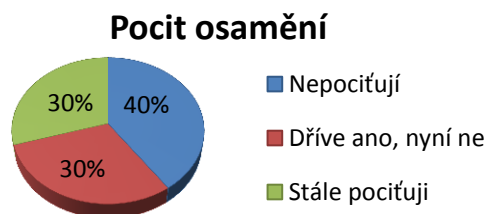
Respondenti byli dotázáni, zda po příjezdu do České republiky pocítují, popřípadě pocítovali, pocit osamění nebo bezmoci. Odpovědělo 119 respondentů.

Z uvedených odpovědí vyplývá, že jen 40 % respondentů zde podobné pocity nezažívalo.

Polovina všech Japonců, kteří uvedli, že nemají žádné české přátele, zde aktuálně zažívá pocity osamění. Rovněž sem připadá necelá polovina všech respondentů, kteří uvedli, že mají české přátele pouze z řad sousedů.

Je tedy patrné, že menší míra socializace s Čechy může mít za logický následek silnější pocity osamění. Tomuto stavu jistě příliš neprospívá velice častý názor Japonců, že Češi bývají vůči neznámým lidem velice uzavření i nevstřícní, a jsou velice přátelští pouze (až) po bližším seznámení (viz 6.12. *Názory Japonců na Čechy, jejich zvyky a charakter*). Ačkoliv se někteří Japonci snaží navázat s Čechy kontakty a získat si nějaké přátele, mnohým se to z tohoto důvodu nedaří, což tyto pocity dále umocňuje. S tím samozřejmě souvisí i jazyková bariéra, která (nejen) u česky nemluvících Japonců ještě výrazněji znesnadňuje komunikaci a dále prohlubuje pocit izolovanosti od společnosti.

Nepodařilo se zjistit žádné významné rozdíly v hodnocení pocitu osamění v závislosti na délce pobytu ani na místě pobytu respondentů. U zaměstnanců japonských firem, u kterých lze předpokládat menší míru socializace, a kteří mají zároveň méně příležitostí k provozování různých volnočasových aktivit, však byl zjištěn o celých 50 % vyšší výskyt pocitů osamění v poměru ke všem ostatním Japoncům.

Graf 16: Pocit osamění

⁹⁵ Pokud by se předpokládalo, že uváděné aktivity provozují všichni respondenti přibližně stejně často, pak se ženy až 4× více než muži setkávají s českými přáteli a 2,5× více také s přáteli japonskými (příp. jinými cizinci). Rovněž 3× více navštěvují divadla, koncerty či kina a 1,5× více cestují jak po České republice, tak i do jiných evropských států. Různé zájmové kurzy (jako jóga, kurzy tanců, hudebních nástrojů či kurzy češtiny) navštěvují ženy dokonce 12× více než muži, ačkoliv tuto odpověď uvedlo pouze 14 respondentů, a tudíž tyto aktivity nejsou pro Japonce příliš časté. Muži výrazně častěji provozují pouze sporty, a to 2,5× více než ženy.

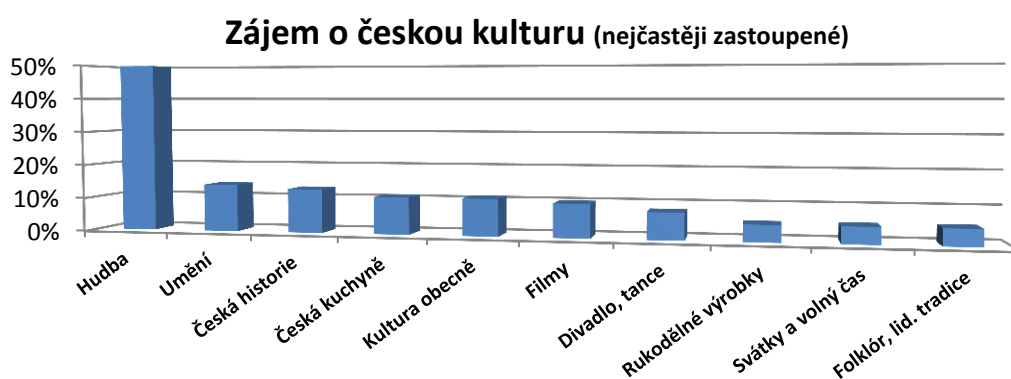

6.17. Zájem o českou kulturu

Respondenti měli odpovědět, zda mají zájem o českou kulturu, a pokud ano, o co konkrétně. Na tuto otevřenou otázku odpovědělo kladně 63 respondentů.

Mezi zcela nejčastější odpovědi patřil zájem o českou hudbu, přičemž mnozí respondenti specifikovali hudbu klasickou. O českou hudbu projevila zájem celá polovina Japonců (včetně 6 studentů hudby), z těch, kteří uvedli zájem o českou kulturu.

Se značným odstupem se stále ještě relativní oblibě těší české (blíže nespecifikované) umění, česká historie (někteří respondenti specifikovali konkrétně historii moderní) nebo české filmy, vč. animovaných. Každý desátý Japonec z celkového vzorku také uvedl českou kuchyni⁹⁶ a českou kulturu obecně (kulturní dědictví, zvyky, tradice, Češi, běžný život apod.). Mezi další častěji zastoupené nebo poměrně zajímavé odpovědi se řadí např. divadlo, divadelní tance a loutkové divadlo; tradiční rukodělné výrobky; české svátky a způsoby trávení volného času; moravský folklór, kroje a lidové tradice a české pohádky.

Graf 17: Zájem o českou kulturu

Žena, 31 let: „Miluji moravské lidové slavnosti. Myslím, že by Česko mělo o tyto tradice více pečovat.“

Žena, věk neuveden: „Učím se na cimbál – lidový hudební nástroj. Také se učím vařit českou kuchyni.“

Muž, 41 let: „Na českých vesnicích se stále ještě zachovalo hodně tradičních aktivit. Když toto můžu spatřit, cítím se opravdu šťastně.“

Žena, 29 let: „Zajímá mě historie, hlavně moderní historie. A také čeští hudební skladatelé.“

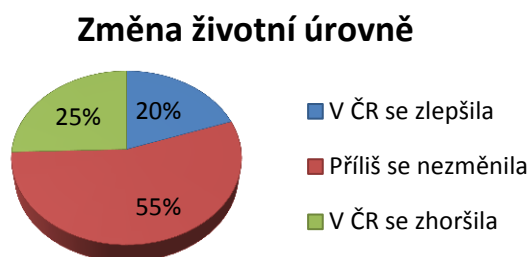
Jedna čtvrtina Japonců také uvedla, že slaví alespoň jeden český svátek („českým“ způsobem). V naprosté většině případů se jednalo o Vánoce a Velikonoce. Většinou tyto svátky v České republice slaví japonské ženy a mnohé z nich mají českého partnera.

⁹⁶ Přestože mnozí Japonci jinak uvádějí, že české kuchyni nepřicházejí na chuť a spíše se jí vyhýbají.

6.18. Změna životní úrovně

Na uzavřenou otázku o změně životní úrovně po příjezdu do České republiky byly 3 možnosti odpovědi: *Ano, zlepšila se*; *Ne, příliš se nezměnila*; *Ano, zhoršila se*.

Z odpovědí respondentů je zřejmé, že v celkovém průměru se životní úroveň po příjezdu do České republiky pro Japonce příliš nezměnila.

Graf 18: Změna životní úrovně

Bez podrobnějších dat o životní úrovni respondentů v Japonsku je obtížné zjistit přesné příčiny uváděných změn k lepšímu, resp. k horšímu. Lze předpokládat, že zaměstnanci japonských firem (kteří většinou uváděli, že se jejich životní úroveň nezměnila) mívají v České republice podporu své firmy, která jim zajišťuje bydlení, tlumočníky i určitou míru pomoci v nutných situacích, a přílišné změny v kvalitě životní úrovně tedy tato kategorie Japonců nepocítuje.⁹⁷ Ostatní Japonci tuto firemní podporu nemívají a jejich názory jsou již vyhraněnější jak směrem k lepšímu, tak i k horšímu (průměrně skoro stejně na obě strany, jen velice mírně převažuje změna k horšímu). Na druhou stranu je v této kategorii většina Japonců, kteří zde mají českou rodinu a podpory se jim dostává od ní.

6.19. Míra spokojenosti se životními podmínkami a celková spokojenost se životem v České republice

Na tyto otázky odpovědělo 115 respondentů, z nichž 86 uvedlo i důvody svého výběru.

Jedna čtvrtina Japonců uvedla, že s životními podmínkami je zde *spokojena*. Další zhruba jedna polovina uvedla *relativní spokojenost*. Naprostá většina Japonců je tedy v České republice se svými životními podmínkami více méně spokojena. Jedna pětina respondentů uvedla, že *není příliš spokojena*, a jen jeden respondent uvedl *velkou nespokojenost*.

Na otázku ohledně zhodnocení (celkové) spokojenosti se svým životem v České republice reagovali respondenti velice podobně jako na otázku o spokojenosti se *životními podmínkami* v ČR, je zde však

⁹⁷ Dalo by se namítnout, že v České republice má tato specifická skupina Japonců naopak přístup k až nadstandardním individuálním službám díky podpoře své firmy, a mohli by tudíž častěji pocítovat změny k lepšímu. Na druhou stranu však pravděpodobně i přesto pocítují mnohé problémy vyplývající ze života ve vzdálené zemi, a ve výsledku se pro ně tato pozitivita i negativa do jisté míry vyrovnávají.

patrný o něco vyšší počet respondentů, kteří jsou se životem zde více méně spokojeni, a to celkem až 84 %; vyloženě nespokojen zde není nikdo.⁹⁸

Co se týče rozložení dle pohlaví, na stranu velké spokojenosti se přiklání výrazně více žen než mužů.⁹⁹ V kategorii spíše nespokojených opět značně převažují muži¹⁰⁰ a opět je zde vyšší zastoupení zaměstnanců japonských společností (dvojnásobně oproti všem ostatním Japoncům). (U relativní spokojenosti je poměr dle pohlaví vyrovnaný.)

Jako jedna z možných příčin tohoto jevu se nabízí propojenost s relativně větší spokojeností s českým pracovním prostředím u japonských žen¹⁰¹ než je tomu u mužů, což mohlo ovlivnit i odpovědi na tuto otázku směrem k pozitivnějšímu smýšlení. Rovněž je v České republice více žen, které se zde usadily natrvalo (což dokládá i výrazně větší počet žen s povolením k trvalému pobytu a počet žen s českým partnerem ve vzorku), mají mnohdy českého manžela a případně i děti narozené v České republice a v nejbližších letech neplánují návrat do Japonska. Oproti tomu mnoho japonských mužů pobývajících v České republice má celou svoji rodinu v Japonsku, pobyt v ČR považují pouze za dočasný a přechodný a v mnoha případech si nevybrali Českou republiku za svůj nový domov sami či zcela dobrovolně.¹⁰² V neposlední řadě to může souviset i s relativně menším počtem českých přátel a vyšší udávanou mírou pocitů osamění,¹⁰³ což také mohlo negativně ovlivnit jejich spokojenost s životními podmínkami v ČR.

Nejčastějšími důvody spokojenosti i nespokojenosti jsou přibližně stejné důvody jako v kap. 6.9. *Pozitiva a negativa na životě v České republice; překvapení a změny v životním stylu (...)*. Zejména tedy méně uspěchaný a pohodový život, více času, větší životní prostor a méně stresu, hodní lidé a dostatek přátel, dobrý veřejný pořádek a pocit bezpečí, dobré studijní prostředí, větší pocit svobody a nezávislosti, o něco prostší život aj.

Spíše nespokojeni jsou Japonci např. z důvodu jazykové bariéry, užších možností vyžití ve volném čase (zejména v menších městech), nemožnost být spolu se svou rodinou (v případech vyslaných zaměstnanců), omezený výběr zboží a čerstvých potravin a jejich nedostatečná kvalita, nemožnost „zapadnout“ do české společnosti, resp. nepřístupnost Čechů, nebo poměrně nízké běžné „české platy“ v porovnání s cenami v České republice v případě Japonců pobírajících „český plat“, aj.

---

98 Jediný respondent, který u otázky ohledně spokojenosti se životními podmínkami v ČR uvedl velkou nespokojenost, u této otázky naopak uvedl relativní spokojenost.

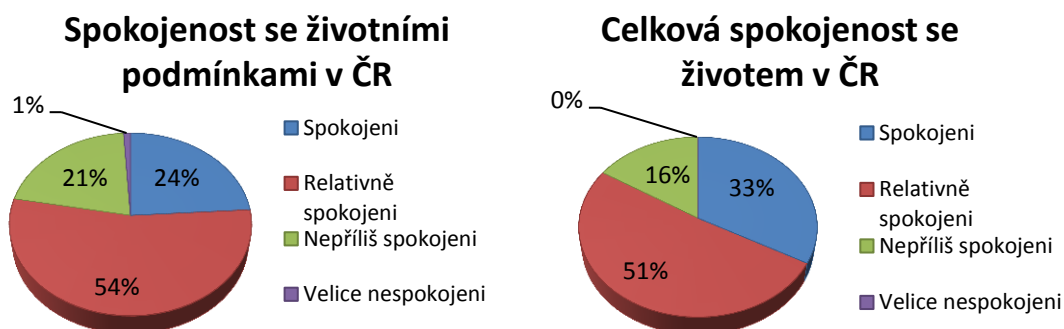
99 Rovnoměrné rozložení by odpovídalo poměru 18 mužů ku 10 ženám (vzhledem k velikosti vzorku), u této odpovědi je však poměr 13:15.

100 Vyrovnaný poměr: 15:9; poměr odpovědí: 20:4

101 Viz 6.15. *Porovnání pracovního prostředí.*

102 Viz 6.2. *Místo bydliště partnerů, bydlení s rodinou a tanšin funin.*

103 Viz 6.16. *Socializace a trávení volného času.*

Grafy 19: Spokojenost se životními podmínkami a životem v ČR

Žena, 49 let: „Dobry veřejny pořádek, dobré prostředí pro bydlení, se vzděláváním dětí jsem rovněž spokojena (mezinárodní škola). Praha je velice krásná. Jen s jídlem jsem zde nespokojena.“

Muž, 21 let: „(...) Češi jsou v podstatě dobrosrdeční a dobří lidé a mám mezi Čechy mnoho dobrých přátel. Kdyby jen nebylo všech těch otravností s vyřizováním víza, myslím, že Česko by bylo pro Japonce opravdu dobrým místem k bydlení.“

Žena, 42 let: „V Japonsku jsem také bydlela ve městě a zpočátku to zde bylo nepohodlné, avšak když jsem si zvykla, myslím, že oproti Japonsku je zde méně stresu a lze mít klidnější život. Spíše než hektický, uspěchaný život s nadbytkem služeb, kde je dostupné naprosto cokoliv, jsem začala mít pocit, že je pro člověka důležitější klidnější život jako je v Česku.“

Žena, 38 let: „V porovnání s běžnými platy je průměrné české nájemné příliš vysoké. Z toho důvodu musí pracovat oba partneři a v životě není příliš volnosti, a protože se tak necítím dostatečně zajištěně, doteď nemám děti.“

Muž, 18 let: „Jelikož je dost lidí, kteří vyjevují navenek své rasistické nálady, (příliš spokojen nejsem).“

Celkově vzato Japonci i přes všechny dříve popisované problémy a negativní zkušenosti uvádějí poměrně vysokou míru spokojenosti se životem v České republice.

7. Závěr

Japonci začali do České republiky ve větší míře přijíždět teprve relativně nedávno a jejich příliv do země ve značné míře souvisí s prudkým nárůstem objemu japonských investic za posledních 10 až 15 let. Za tak krátkou dobu se zde nestihla vytvořit příliš početná (natož mnohogenerační) komunita jako v případě mnoha jiných menšin, a navíc se Japonci v České republice obvykle neusazují natrvalo.

Od toho se odvíjí i složení japonské menšiny v České republice. Většinu Japonců zde tvoří zaměstnanci nově vybudovaných poboček a závodů japonských firem. Tito bývají do České republiky vysláni na průměrnou dobu 4 až 5 let a posléze mají obvykle v plánu ČR opět opustit; mnohdy sem také přijíždějí sami a jejich manželky s dětmi buď zůstávají v Japonsku, nebo za nimi do ČR dorazí až později. V naprosté většině případů tito Japonci zauímají vedoucí pozice, mívají (nejen finanční) podporu své firmy a přístup k tlumočnickům, což jim zajišťuje relativně vysokou životní úroveň, zároveň však nemají dostatek příležitostí ke konfrontaci s českou společností nebo potřebu učit se český jazyk.

Mimo jiné se zvyšováním zájmu o japonskou kulturu a japonský jazyk mezi českým obyvatelstvem souvisí i nárůst počtu učitelů japonštiny z řad rodilých mluvčích. Tito zde bývají také pouze na poměrně krátkou dobu, ale mnozí se v České republice usadili i natrvalo.

Mnozí Japonci v České republice mají zájem o klasickou hudbu a přijíždí sem relativně mnoho studentů kvůli studiu hudby (kromě hudby pak také studenti medicíny), nebo zde pracují jako hudebníci.

V neposlední řadě někteří Japonci jednoduše chtěli vyzkoušet život v jiné zemi, měli osobní zájem o Českou republiku nebo si našli českého partnera a usadili se v ČR natrvalo.

Rozhodně se nedá tvrdit, že by zde Japonci běžně zastávali nízcce placené dělnické a jiné manuální pozice nebo byli zaměstnáváni jako nekvalifikovaná pracovní síla – právě naopak.

Japonci přijíždějící do ČR jsou v naprosté většině lidé vysokoškolsky vzdělaní. Uvádějí také znalost angličtiny a jedna čtvrtina z nich se dokáže poměrně dobře dorozumět česky. Obvykle nemají žádné, nebo mají naopak hned dvě děti, avšak v mnoha případech relativně krátkodobých pobytů děti zůstávají v Japonsku spolu s partnerkou. V České republice posílají své děti do běžné české školy jen velice výjimečně, a to obvykle pouze páry ze smíšených manželství; Japonci zpravidla upřednostňují školy mezinárodní nebo Japonskou školu v Praze.

Až polovina Japonců uvádí zájem o českou kulturu. Převážně se zajímají o českou (klasickou) hudbu. Dále uvádějí zájem o české umění obecně, o českou historii, filmy aj.

Na České republice se Japoncům velice líbí možnost snadného vycestování do okolních států EU, a zároveň ve srovnání s Japonskem o poznání klidnější, méně uspěchaný život. Velice oceňují více volného času na rodinu (pokud ji mají s sebou v ČR) nebo jednoduše více času na sebe, více nepracovních dnů, obvykle méně přesčasů, než mívali v Japonsku, a méně stresující pracovní prostředí (obzvláště pak ženy, které zde obvykle nebývají zaměstnány v japonských firmách). Také se jim v ČR líbí historická městská zástavba, pohodlná městská hromadná doprava, na japonské poměry relativně nízké ceny nebo snadná dostupnost přírody.

Naopak Japoncům vadí velice zaostalý sektor služeb. Zcela nejčastěji je překvapuje hrubost, neochota a nezodpovědný přístup prodavačů v obchodech, příp. v restauracích, a celkově špatný přístup k zákazníkům, a to i ve srovnání s ostatními státy západní Evropy. Školení personálu by se mělo věnovat výrazně více pozornosti, jelikož s touto realitou se nesetkávají pouze cizinci, ale my všichni. Dále Japoncům vadí např. nedostatečný výběr a kvalita zboží, obzvláště potravin, množství graffiti a nedopalků na ulicích, a také špatně snášejí např. českou kuchyni nebo poměrně studenou a dlouhou českou zimu.

Někteří Japonci si zde stěžují i na větší množství zlodějů, avšak možná největší problémy Japonců v České republice nespočívají v kriminalitě, nýbrž v jazykové bariéře, která se projevuje prakticky na všech úrovních jejich života, a také ve špatném přístupu úřadů, obzvláště pak „cizinecké policie“, k cizincům.

Jazyková bariéra způsobuje Japoncům problémy mimo jiné při nakupování; při socializaci s Čechy, což může mít negativní vliv i na prohlubování pocitu samoty a izolovanosti od společnosti; na úřadech, kde nikdo není schopen komunikovat jinak než v češtině, nebo také v nemocnicích, když se nemohou na dostatečné úrovni dorozumět s lékařem, vyšetření poté nejsou důkladná a Japonci ztrácí důvěru v český systém zdravotnictví. Nejen Japoncům, ale i mnohým dalším cizincům, by pomohlo větší množství cizojazyčných popisků nebo snadno srozumitelných obrázků v obchodech, na veřejných místech, v nemocnicích a na úřadech, a také schopnost a ochota úředních pracovníků, obzvláště na „cizinecké policii“, komunikovat s cizinci jinak než česky.

Japonci silně kritizují fungování a neprofesionální přístup „cizinecké policie“. Uvádějí hlavně velice nezodpovědný a povýšený postoj pracovníků, neschopnost sdělovat přesné a sjednocené (správné) informace, neobyčejně dlouhé procesní lhůty a problémy s neustálým obnovováním platnosti víza, zmatky v administraci, naprostou neschopnost a odmítání komunikace v jakémkoliv cizím jazyce nebo alespoň pomocí neverbální komunikace, a obecně

příliš mnoho zbytečných a restriktivních byrokratických obstrukcí. Vzhledem k tomu, že problémy s vyřizováním českého víza a pracovního povolení byly japonskou vládní agenturou JETRO vyhodnoceny jako zcela největší problém pro japonské výrobní společnosti investující v České republice, mohlo by to v konečném důsledku vést i k ekonomickým problémům přímo zasahujícím Českou republiku. Natolik neuspokojivá situace navíc nepostihuje pouze japonské občany, ale všechny cizince, obzvláště občany ze zemí mimo EU, kteří v České republice chtějí *legálně* žít a pracovat.

S rasovou diskriminací se zde setkává celá třetina všech Japonců. Obvykle se jedná o opovržení, výsměšné postoje či nadávky ze strany českého obyvatelstva, které Japonce nepřijímá buď jednoduše proto, že se jedná o osoby původem z východní Asie, nebo si je Češi mnohdy pletou s Vietnamci nebo Číňany, ke kterým obecně zaujímají negativnější postoje. V některých případech se jednalo i o silně xenofobní a neobyčejně urážlivé chování útočící na lidskou důstojnost. Ačkoliv bude nesmírně obtížné změnit xenofobní postoje mnohých obyvatel, je třeba si uvědomit, že z pohledu cizinců může i chování jednotlivců reprezentovat smýšlení celého národa. Nezesměšňujeme pak svým chováním jen cizince, ale především sami sebe v očích okolního světa. Zároveň je třeba začít se správnou multikulturní výchovou pedagogů, pokud mají posléze učit a rozvíjet názory našich dětí směrem k větší vstřícnosti a otevřenosti vůči cizincům, jejichž počet v České republice vzrůstá rychlým tempem.

Přesto si však Japonci o Čěších obvykle myslí, že jsou hodní a milí, ale působí velice pesimisticky a zachmuřeně a mají velice nízké ambice. Češi jsou také v jejich očích velice konzervativní a zatvrzele odmítají veškeré nové věci a názory. Život Čechů považují ve srovnání s Japonci za (v dobrém smyslu) prostý. Mnozí zmiňují, že jsou Češi uzavření a nevlídní vůči cizím lidem, avšak po bližším seznámení jsou z nich skvělí přátelé. Bohužel ne všem Japoncům se tuto bariéru daří překonat.

Naprostá většina Japonců se v ČR cítí poměrně bezpečně. Také je naprostá většina Japonců v kontaktu alespoň s několika dalšími Japonci a od „své“ komunity se po příjezdu do ČR nedistancují. Většina Japonců má i české přátele, především pak japonské ženy, avšak zaměstnanci japonských firem jich mívají mnohem méně než ostatní Japonci. Ženy jsou aktivnější i v různých volnočasových aktivitách včetně cestování. Nedostatek přátel a volného času, převážně v případě zaměstnanců japonských firem, pak může negativně ovlivňovat pocit osamění i spokojenosti se životem v České republice.

U většiny Japonců nebyla pozorována výrazná změna v jejich životní úrovni po příjezdu do České republiky. Se svými životními podmínkami i s celkovým životem v této zemi je relativně spokojena naprostá většina Japonců, avšak ženy bývají celkově spokojenější než muži. Může to souviset s tím, že japonští muži (převážně tedy zaměstnanci japonských firem) bývají v ČR častěji sami bez své rodiny, mají méně možností socializace a kulturního vyžití, a vzhledem k povaze své práce se častěji střetávají s problémy i na svém pracovišti.

Počet Japonců žijících v České republice je ve srovnání s mnoha jinými cizinci stále velice nízký. Jejich přínos pro Českou republiku z hlediska kulturního i ekonomického je však větší, než by se od tak malé komunity mohlo na první pohled očekávat. Objem japonských investic v České republice je ze zahraničních investic, hned po německých, druhý nejvyšší. Japonské firmy v České republice jsou jedněmi z největších exportérů zboží a vytvořily zde asi 45000 pracovních míst. Častý argument, že cizinci v České republice jen zabírají „česká“ pracovní místa je tedy přinejmenším v případě Japonců absolutně neplatný.

Práce shromáždila data o různých aspektech života japonské menšiny v České republice. Získané informace mohou napomoci ke zlepšení životních podmínek Japonců žijících v této zemi a k lepšímu pochopení této specifické menšiny ze strany českého obyvatelstva.

Resumé v anglickém jazyce

The aim of this thesis was to depict the Japanese minority and life of Japanese people living in the Czech Republic by conducting a survey and personal interviews with the Japanese. The thesis sums up answers from 120 respondents. In average, the Japanese stay in the Czech Republic for up to 4 – 5 years and they usually do not tend to settle down in this country. A significant part of the Japanese minority in the Czech Republic is composed of the Japanese company employees and their wives. Japanese teachers, university students and Japanese women with Czech partners also form another substantial part of the minority. The Japanese in the Czech Republic appreciate a considerably calmer lifestyle, more free time and better opportunities for traveling and engaging in leisure activities compared to Japan. On the other hand, they criticize the Czech service sector, rude attitude to customers and poor treatment from the Czech authorities. They view the Czechs as nice and kind, but very pessimistic, gloomy and conservative people, but good friends once they get to know them. The Japanese are relatively satisfied with both their living conditions and overall life in the Czech Republic.

Seznam pramenů

- ARAKI, E. *Japanese Investment in the Czech Republic*. (přednáška) Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 15. 11. 2012.
- www 1: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci: Počet cizinců - Související legislativa* [online]. 2012 [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_pocet_cizincu-souvisejici_legislativa
- www 2: VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Národnostní menšiny* [online]. [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/narodnostni-mensiny-15935/>
- www 3: MORAVCOVÁ, Mirjam. *Postavení národnostních menšin* [online]. [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: http://www.fhs.cuni.cz/kos/kos_soubory/moravcova_o_postaveni_narodnostnich_mensin.doc. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.
- www 4: MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Cizinci s povoleným pobytem* [online]. 2012 [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>
- www 5: SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, v.v.i. *Postoje Čechů k jiným národnostem a zemím* [online]. 2011 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=463&lst=1>
- www 6: CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. *Vztah Čechů k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2012* [online]. 2012 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/vztah-cechu-k-narodnostnim-skupinam-zijicim-v-cr-brezen-2012>
- www 7: CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. *Vztah Čechů k vybraným národnostem - prosinec 2010* [online]. 2010 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/vztah-cechu-k-vybranim-narodnostem-prosinec-2010>
- www 8: CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. *Názory občanů na cizince žijící v ČR* [online]. 2012 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/nazory-obcanu-na-cizince-zijici-v-cr>
- www 9: VELVYSLANECTVÍ JAPONSKA V ČR. *Historický přehled bilaterálních (vzájemných) vztahů* [online]. 2003 [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: http://www.cz.emb-japan.go.jp/cz/jac_general_cz.html
- www 10: 外務省. 二国間関係 [online]. 2013 [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/mofaj/area/czech/data.html#06>
- www 11: 独立行政法人日本貿易振興機構（ジェトロ）. 在欧州・トルコ日系製造業の経営実態（2011年2月） [online]. 2011 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.jetro.go.jp/world/europe/uk/reports/07000535>
- www 12: BUSINESSINFO.CZ. *Japonsko: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/japonsko-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-18637.html>
- www 13: RŮŽIČKA, David. NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Horšovský Týn a první Japonka v Evropě* [online]. 2009 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav/tiskove-zpravy/news/4497-horsovsky-tyn-a-prvni-japonka-v-evrope/>
- www 14: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Obyvatelstvo* [online]. 2012 [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_lide
- www 15: MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Nabývání státního občanství České republiky narozením* [online]. 2010 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/nabyvani-statniho-obcanstvi-ceske-republiky-narozenim.aspx>

- www 16: JTB 総合研究所. 経年データ – 日本人出国者数 [online]. 2013 [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: <http://www.tourism.jp/statistics/outbound>
- www 17: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Cizinci bez azylantů [online]. 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001#.UWWbBsrhGxd
- www 18: 外務省. 海外在留邦人数調査統計 [online]. [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/mofaj/toko/tokei/hojin/index.html>
- www 19: ČESKO-JAPONSKÁ SPOLEČNOST. Zemětřesení v Japonsku [online]. 2011 [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: <http://old.japan.cz/zemetreseni/index.php>
- www 20: チェコ日本人会. チェコ日本人会とは. . . [online]. [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: <http://cznihonjinkai.com/aboutus/about.html>
- www 21: JAPONSKÁ KOMORA PRŮMYSLU A OBCHODU. [online]. 2012 [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: <http://www.nihonshokokai.cz/cesky/>
- www 22: プラハ日本人学校. 校長挨拶 [online]. [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://www.jschool.cz/k_aisatsu/index.htm
- www 23: MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Studenti podle státního občanství* [online]. [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://dsia.uiv.cz/vystupy/vu_vs_f2.html
- www 24: MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, mládeže a tělovýchovy. *Statistická ročenka školství 2012/2013 - výkonové ukazatele* [online]. [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>
- www 25: EMBASSY OF THE CZECH REPUBLIC IN TOKYO. *Japanese Companies in the Czech Republic* [online]. 2007 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/tokyo/en/economy_and_trade/general_information/bilateral_economic_relations/japanese_companies_in_czech/index.html
- www 26: JAPAN INTERCULTURAL CONSULTING. *Japanese Expatriates May Experience Some Negative Side Effects by Choosing Tanshin Funin* [online]. 2012 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.japanintercultural.com/en/news/default.aspx?newsid=207>
- www 27: NAKADAIRA, Hiroto, Masaharu YAMAMOTO a Toh MATSUBARA. JAPAN SOCIETY FOR OCCUPATIONAL HEALTH. *Mental and Physical Effects of Tanshin funin, Posting without Family, on Married Male Workers in Japan* [online]. J-STAGE, 2006, Vol. 48 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: https://www.jstage.jst.go.jp/article/joh/48/2/48_2_113/article
- www 28: JAPAN EXTERNAL TRADE ORGANIZATION (JETRO). *Japanese Manufacturing Affiliates in Europe and Turkey - 2011 Survey -*. 2012. Dostupné z: http://www.jetro.go.jp/jfile/report/07000807/eu_tr_manage_en.pdf
- www 29: IVAN GABAL ANALYSIS & CONSULTING. *Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků*. Praha, 2004. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/511/postaveni_cizincu.pdf
- www 30: *Analýza zdravotní péče o cizince v České republice: Podpora integrace cizinců v ČR* [online]. Ministerstvo vnitra ČR, 2001 [cit. 2013-04-12]. Dostupné z: http://www.cizinci.cz/files/clanky/112/zdravotni_pece.pdf

- www 31: DOBIÁŠOVÁ, Karolína a Helena HNILICOVÁ. *Zdravotní pojištění cizinců v ČR*. 2009. Dostupné z: http://www.eifzvip.cz/dokumenty/elektronicka_knihovna/Zdravotni_Pojisteni_Cizincu_v_CR-KDobiasovaHHnilicova.pdf
- www 32: STŘEDISKO VZDĚLÁVÁNÍ VE ZDRAVOTNÍ PÉČI O OBČANY TŘETÍCH ZEMÍ. *Příručka obsahující 41 jazyků sloužící pro komunikaci s ošetřovanými cizinci*. Dostupné z: <http://www.eifzvip.cz/e-knihovna.html>
- www 33: MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Smlouva mezi Českou republikou a Japonskem o sociálním zabezpečení* [online]. [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7114>
- www 34: VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *Hrazení zdravotní péče v Japonsku* [online]. [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/otazky-a-odpovedi/zdravotni-pece-v-zahranici/109/hrazeni-zdravotni-pece-v-japonsku>

Seznam literatury

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Praha: Univerzita Karlova, vydavatelství Karolinum, 1993.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 152 s. ISBN 978-80-7367-381-9.

Současná problematika východoasijských menšin v České republice. 1. vyd. Editor Ivona Barešová. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 126 s. ISBN 978-802-4426-457.

Seznam příloh

Příloha 1.	Zdravotní pojištění Japonců na území České republiky	78
Příloha 2.	Doplňující citace respondentů	79
Příloha 3.	Dotazník – japonská verze.....	82
Příloha 4.	Dotazník – česká verze (volný překlad)	86

Přílohy

Příloha 1. Zdravotní pojištění Japonců na území České republiky

Dne 1. června 2009 vstoupila v platnost bilaterální smlouva o sociálním zabezpečení mezi Českou republikou a Japonskem (*www 33*), mimo jiné řešící mnohé problémy ohledně zdravotního pojištění (např. také otázky pojištění rodinných příslušníků a dětí).

„Věcný rozsah smlouvy je primárně omezen na oblast důchodového pojištění a problematiku příslušnosti k právním předpisům, ale upravuje i postupy doposud používané v rámci japonsko-českých vztahů v oblasti zdravotního pojištění. (Ustanovení smlouvy se však týkají pouze pracovních pobytů, nikoli pobytů turistických.) Základní význam smlouvy spočívá v tom, že jednoznačně a způsobem obvyklým v mezinárodní praxi stanoví u pracovníků migrujících mezi Japonskem a Českou republikou pravidla pro příslušnost k právním předpisům v oblasti sociálního pojištění, tedy pravidla pro odvod pojistného pouze v jednom ze smluvních států. Pojem ‚migrující pracovník‘ zahrnuje nejen zaměstnance, ale i OSVČ. Smlouva vymezuje, právním předpisům kterého státu bude migrující pracovník podléhat a platit podle nich i pojištění. Nárok na dávky, a jedná se pouze o důchody, je pak přirozeným důsledkem zaplaceného pojištění nebo odvedených daní ze zaměstnání.

V oblasti zdravotního pojištění nově na základě smlouvy platí, že japonský občan pracující na území České republiky se stává účastníkem českého systému veřejného zdravotního pojištění a naopak český občan pracující v Japonsku je účasten na japonském národním systému. Do dokumentu bylo zapracováno i ustanovení, které dosud v žádné bilaterální smlouvě sjednané Českou republikou není (aplikuje se ale ve vztahu ke státům EU či EHP a Švýcarsku). Jeho obsahem je zahrnutí rodinných příslušníků pracovníků, kteří mají faktické bydliště spolu s pracovníkem pojištěným na území ČR, do českého systému veřejného zdravotního pojištění. To vylučuje možnost problémů, kdy děti cizinců bydlících a zaměstnaných v ČR, pokud nemají povolení k trvalému pobytu, zůstávají mimo zákonné pojištění. Toto ustanovení platí adekvátně pro české pracovníky v Japonsku. Rodinným příslušníkem se pro tento účel rozumí manžel/ka nebo dítě pojištěnce. (*www 34*)

I přesto však Japonci v ČR mnohdy narážejí na problémy související se zdravotním pojištěním – viz kap. 6.11. *Problémy u lékaře, v nemocnicích.*

„Zahraničním studentům, kteří byli přijati na střední nebo vysoké školy na náklady českého státu, se poskytuje zdravotní péče ve veřejném rozsahu a za stejných podmínek jako českým studentům; v případě, že je u studenta zjištěna choroba, která může být překážkou pokračování ve studiu, je studentovi poskytnuta nezbytná nutná péče, k péči dlouhodobé je obvykle předán zpět

domovskému státu. Studenti, kteří přijeli studovat do České republiky na vlastní náklady, si hradí péči z vlastních prostředků anebo z prostředků na základě uzavřeného smluvního zdravotního pojištění. V případě, že takové pojištění student neuzavřel a pochází ze státu, se kterým má ČR uzavřenou dohodu o poskytování péče, je mu poskytnuta péče v rozsahu určeném smlouvou. Výše uvedená pravidla se nevztahují na studenty ze Slovenské republiky.“ (www 30)

Příloha 2. Doplnující citace respondentů

6.7.2. Jazyková bariéra a nedorozumění

Žena, věk neuveden: „V supermarketu ze mě dělala prodavačka u regálu s masem pitomce ve stylu: „Vůbec nevím, co mi to říkáš.““

Žena, 35 let: „Ačkoliv vědí, že nemluví česky, nechtějí to pochopit a mluví velmi rychle. Navíc pokud nemluvíte česky, nedostane se vám v obchodech, na městském úřadě atd. stejných služeb jako Čechům.“

Žena, 20 let: „Ano. Jazykovou bariéru pociťuji, když se pokouším sdělit vlastní emoce svým japonským způsobem vyjadřování, ale protějšek mému sdělení nerozumí.“

Žena, 35 let: „Není to vyloženě problém, ale slyšela jsem, že když přijmu nějaké pozvání, je lepší nenosit žádné dárky. Je to pravda? Také nevím, s kým si mám potrást rukou, a s kým se mám políbit.“

6.9. Pozitiva a negativa na životě v České republice; překvapení a změny v životním stylu

Muž, 24 let: „Architektura Malé Strany nebo Starého Města je velice krásná. Lidé při vycházení ven nosí v ruce velké PET láhve. Tramvaje jezdí 24 hodin denně. Život obyvatel se zdá být těžký. Opravdu mám pocit, že zdejší ceny jsou v porovnání s platy Čechů neopodstatněně vysoké. Pokud se průměrné roční platy nezvýší trojnásobně, myslím, že Češi ekonomické úrovně Japonců nedosáhnou.“

Žena, 35 let: „Laxní přístup k práci. V porovnání s Japonci je výkon práce polovičatý, a i když se blíží uzávěrky, skoro nikdy nedělají přesčasy. Na poště, na úřadech a dalších veřejných institucích je rovněž příliš mnoho zbytečných činností a často je třeba vynaložení dvojnásobného úsilí. Organizace práce je špatná. Překvapilo mě, že ačkoliv zrovna pracují, je hodně lidí, kteří si svévolně dělají přestávky, vyřizují osobní hovory a nechávají zákazníka čekat, a skoro vůbec se to netrestá. V poslední době, hlavně v Praze a Brně, se to již snížilo, avšak ve venkovských městech jako je Chomutov jsou stále silné předsudky vůči cizincům. V Japonsku je toto do jisté míry také, takže to dokážu pochopit, ale občas mě udivuje, když už překračují hranici a naprosto mě odmítají.“

Žena, 31 let: „Lze žít i bez nastupování do přeplněných vlaků. Je zde pocit, že čas plyne poklidně. Přírodních katastrof je málo. Můžu žít, aniž bych se musela jako v Japonsku obávat zemětřesení, tsunami nebo jiných přírodních pohrom.“

Žena, 21 let: „Když někdo cekne jazykem, raní mě to. Stává se, že Češi toto dělají a úplně mi tím zkazí náladu.“

Muž, 53 let: „Mám pocit, že to, co lidi projevují navenek a to, co si doopravdy myslí, se odlišuje. Když odejdu z práce, mívám ze způsobu mluvy a chování části lidí pocit, že mají vůči Asiatům předsudky.“

Muž, 44 let: „*Odhazování cigaretových nedopalků. Neuklizení psích výkalů. Graffiti.*“

Žena, 35 let: „*Kdyby mě (na úřadech) přijali pořádně, šlo by to vše vyřídit i naráz, ale až příliš často tam musím otravně chodit dvakrát třikrát. Ve veřejných institucích i jinde třeba rovnou řeknou, ať si přijdu znovu, jindy, aniž by mi řekli, jaké dokumenty vlastně potřebují.*“

Žena, 31 let: „*Nízká kvalita poštovních služeb. Tak nízká míra doručování EMS zásilek z Japonska (mimo země EU) je nenormální. Hodně poštovních zásilek a balíků mi vůbec nepřišlo. Doba, potřebná pro doručení, je také příliš dlouhá. Stává se, že ani nic nechtějí vyhledat. Personál v supermarketech apod. je neochotný. Je jim všechno jedno.*“

Muž, 18 let: „*Opakovaně tu bývají průvody neonacistů, bojím se toho. Přístup k hostům v restauracích a chování lidí jsou někdy neuvěřitelně špatné.*“

6.10. Problémy na českých úřadech

Muž, přes 50 let: „*Přístup „cizinecké policie“. Postup vyřizování víz je komplikovaný, a navíc časově náročný. Prodloužení víza trvá několik měsíců, v jednom případě trvalo dokonce přes 1 rok, a pro mnohonásobná dočasná prodloužení je třeba neustále chodit na „cizineckou policii“. Kromě toho se stává, že změny v postupu vyřizování formalit a celkový přístup se různí podle toho, kdo je zrovna u přepážky. Na cizinecké policii i jiných úřadech, které často jednají s cizinci, je vyžadováno užívání češtiny a v mnoha případech je vysoká pravděpodobnost, že cizinci, kteří potřebují využít tento typ úřadů, nerozumějí česky. Neexistují tam žádné služby jazykové podpory.*“

Muž, 21 let: „*Jak je možné, že na úřadě zaměřeném na práci s cizinci nikdo nemluví anglicky? Rovněž výkony a způsob přístupu k lidem jsou velice špatné. Toto je v Japonsku nemyslitelné. Praha.*“

6.11. Problémy u lékaře, v nemocnicích

Muž, 60 let: „*Když jsem měl bolesti hlavy, žádal jsem o CT vyšetření. To mi však odmítli provést a pouze mi předepsali léky. V jiné nemocnici jsem později podstoupil operaci.*“

Žena, 35 let: „*Když jsem dostala kopřivku a šla na prohlídku, lékař řekl: „Moc nevím, co to je, tak si prozatím namažte toto“ a předepsal mi bez zjištění příčiny „prozatímní“ léky.*“

Žena, 33 let: „*Po 3 měsících pobytu v ČR jsem dostala angínu a navštívila nemocnici. Je zcela jiná než nemocnice v Japonsku, nemá žádnou recepci a vůbec jsem nevěděla, kam mám jít a co a komu mám říct. Jelikož jsem přišla spolu s manželem (Čechem), nakonec jsem byla vyšetřena, ale kdybych přišla sama, myslím, že bych si vůbec neporadila. Mimoto jsou chodby chladné a tmavé, židlí je málo a musela jsem s horečkou čekat ve stoje.*“

Žena, 35 let: „*Je problematické, že běžné zdravotní pojištění pro cizí zaměstnance (zelená kartička pojišťovny) nepokrývá náklady na stomatologickou péči.*“

6.12. Názory Japonců na Čechy, jejich zvyky a charakter

Muž, 36 let: „*Jsou hodní, ale konzervativní a pesimističtí. Dělají jen věci, na které jsou zvyklí, ale nestaví se čelem k novým výzvám, nepřicházejí s novými nápady. Nedokáží se na věci dívat objektivně, vždy rovnou na začátku vše odmítají.*“

Muž, 31 let: „*Málo lidí přijímá odpovědnost na sebe, hodně lidí ji přehazuje na jiné; vyvolávají dojem, že nedělají svou práci. Je zde mnoho hodných lidí.*“

Žena, 31 let, Praha: „*Ačkoliv je Česká republika v Evropské unii, přeci jen je oproti západním státům EU naprosto zaostalá. Je to asi obrácená strana komplexu méněcennosti, ale je zde silný český patriotismus. Obzvláště mám pocit, že tato tendence se silně projevuje u lidí starších 30 let. Například, když ohledně Česka utrousím nějakou sarkastickou*

poznámku, horečně se začnou bránit. Když však úplně stejným způsobem promluví sarkasticky s lidmi ze západní Evropy, přijímají to jako vtip. Ovšem, mám pocit, že mnoho lidí z mladé generace je již flexibilnějších a mírnějších.

Je obtížné kategorizovat ‚Čechy‘, avšak mám velice ráda lidi z Moravy, kteří jsou dobrosrdeční. Ekonomicky jsou sice chudí, avšak mají velice bohatého ducha. (V tomto smyslu jsou Japonci velice chudí). Mám dojem, že lidé z Prahy, když už bych to měla říct, mají mnoho neopodstatněné hrdosti, a také je tam hodně lidí, kteří se málo usmívají.“

Muž, 32 let: „Vypadá to, že zde všichni kouří marihuanu, že? V Japonsku je ilegální, ale zde je asi tolerantní kultura.“

Žena, 21 let: „Mám pocit, že ve srovnání s Japonci jsou (Češi) emočně velmi bohatí. Když je veselo, smějí se hodně, když jsou naštvaní, jsou naštvaní hodně. Tohle se mi velice líbí. Pro mě je snazší a osvěžující žít takto, než ve společnosti charakteristické pro Japonce, kde se emoce příliš nevyjevují a navenek s tím druhým sympatizujete, ale uvnitř si myslíte něco naprosto jiného.“

Žena, 47: „Moc nechtějí být přístupní, ale jakmile se otevřou, stanou se z nich kamarádi na celý život.“

6.13. Služby v České republice z pohledu Japonců

Muž, 34 let: „Chybí úsměv. Někdy mívám pocit, že zákazníka vůbec nepovažují za člověka.“

6.14. Rasová diskriminace a xenofobie

Muž, 43 let: „V hospodě na okraji Brna. Když jsme spolu s kamarádem Japoncem vešli do hospody dát si pivo, vyhnali nás gestem ve smyslu: ‚Pro vás tu žádné pivo není.‘“

Žena, 31 let: „V supermarketu ke mně zezadu přistoupila ostraža a začala se mi přehrabovat v kabelce.“

Žena, věk neuveden: „Ačkoliv všechny ostatní zákazníky přijímali s vřelým úsměvem, když jsem pozdravila já, vůbec neodpověděli a zaujali hrubý přístup.“

Muž, 40 let: „Dítě bylo ve veřejné mateřské školce šikanováno. Když šla manželka do nemocnice na odběr krve, mysleli si, že nebude mít čím zaplatit. (Když si nás pletou s ostatními lidmi z Asie, dostává se nám hrozného zacházení, ale jakmile zjistí, že jsme Japonci, postoj se změní jako když lusknete prsty).“

Žena, 23 let: „Nevím, jestli se jednalo o rasovou diskriminaci, nebo ne, ale Romové na mě z okna plivali a házeli věci. Když jsem se podívala nahoru a oni vyplazovali jazyk a smáli se, pochopila jsem, že to bylo záměrné.“

Žena, 31 let: „Děti po mně házely kameny.“

Žena, 33 let: „Nevím, jestli to je rasovou diskriminací, nebo prostě jen špatným přístupem prodavačů, ale stalo se mi, že mi např. nebyli ochotni prodat zboží nebo po mně hodili vrácené mince. Když jsem šla nakoupit do Tesca, pokladní mi nevrátila nazpět. Řekla jsem si o vrácení anglicky, ale pokladní mě jen seřvala a vzala dalšího zákazníka. Tak jsem tam stála a čekala, až vyřídí další nákup, a ona se na mě jen naštvane dívala, co tam ještě pořád dělám. Po třetím zákazníkovi ke mně přistoupil muž, anglicky se mě zeptal, v čem je problém, a pomohl mi to vyřídit. Pokladní se ani vůbec neomluvila a jen po mně mrštila drobné.“

Muž, přes 50 let: „V Praze i jinde jsem se setkal s opovržlivým přístupem kvůli faktu, že jsem Asiat. Např. mne zesměšňují nesrozumitelnou rádobou čínštinou a při oslovování zaujímají výsměšný postoj.“

Žena, 35 let: „V chomutovské zoologické zahradě. U sousedního stolku byla skupinka dětí a matka. Když si ale dítě chtělo hrát s námi, matka ho okřikla ‚Nepřibližuj se! Nesmíš s nimi mluvit!‘ a odvedla ho.“

Stejně tak mě nepustili do prázdné chomutovské restaurace s tím, že ‚Tady je plno.‘
Prodavači v supermarketech mě ignorují.“ (Respondentka rozumí česky).

チェコ共和国における日本人に関する調査

私はデニス・ビリュコフと申します。オロモウツのパラツキー大学哲学部商用日本語学科 4 年生です。私は現在「チェコ共和国における日本人」をテーマにした学士論文を書いています。

このつきましては、学位論文の基礎資料収集のため「チェコにおける日本人の生活に関するアンケート調査」を行いたく、みなさまにご協力をお願いする次第です。このアンケートは最後までお答えいただくと約 25 分かかります。この調査の結果はチェコ共和国に住む日本人の方々の生活状況を理解する上で有益なものとなります。それゆえ、ご要望、ご心配事、将来遭遇する可能性のある問題だけでなく、皆様のご関心やご趣味、サービスへの満足度なども調査させていただきます。この調査によって、将来における潜在的な問題の解決や防止、チェコ共和国における日本人マイノリティを対象としたサービスの向上に役立つ資料となるものと考えます。

このアンケートは無記名です。ご回答いただきました方個人個人を特定することは一切ございません。また、<http://tinurl.com/chekonihonjin> から同様に、匿名でアンケートにご回答いただけます。ご不明な点がございましたら、あるいはご協力に際し、私の情報が必要な場合は、私のメールアドレス (-----)@gmail.com、または私の携帯電話 (+420 608-----) にご連絡ください。この調査におきまして、個人的で率直なご回答をよろしくお願いいたします。この度は、お忙しい中を、ご協力頂きまして誠にありがとうございました。 デニス・ビリュコフ (Denis Biryukov)

1. 性別: 男性 [ ] 女性 [ ]
2. 年齢:

---

3. 日本の何県のご出身ですか。

---

4. チェコ共和国のどこにお住まいですか。(市あるいは地域)

---

5. どのくらいの期間チェコ共和国にお住まいですか。(合計して住んでいる年数あるいは月数をお教えてください)

---

6. 最終学歴をお教えてください。

a) [ ] 博士またはそれ以上	c) [ ] 学士 / 専門学校	e) [ ] 高校
b) [ ] 修士	d) [ ] 在学中あるいは大学中退	f) [ ] 中学校

---

7. 1 年間で平均して何回ぐらい一時帰国をしていますか。

---

8. あなたには配偶者あるいはパートナーがいますか。 [ ] はい、います。 → 次の設問にお答えください
[ ] いいえ、いません。 → 設問 11 へお進みください。

---

9. あなたの配偶者あるいはパートナーの国籍は何ですか。 [ ] 日本人 [ ] チェコ人 [ ] その他(具体的に):

---

10. 現在、あなたの配偶者あるいはパートナーは

d) [ ] 配偶者あるいはパートナーも来たが、日本へ帰国した。	理由: .....
a) [ ] チェコと一緒に来た	e) [ ] チェコで出会った
b) [ ] 配偶者あるいはパートナーが後で来た	f) [ ] 答えたくない
c) [ ] 配偶者あるいはパートナーが外国(チェコ以外)に滞在	

---

11. お子様は何人いらっしゃいますか。(いらっしゃらなければ、0 とご記入し、設問 15 へお進みください。): .....

---

12. お子様はチェコで一緒に住んでいますか。

a) [ ] チェコに来て、一緒にいる;あるいはチェコで生まれた	b) [ ] 日本に残っている(お子様が 18 歳以下の場合日本に残っている理由と誰とお住まいかをご記入ください)
....	

---

13. あなたの家族が複数国籍の家族(例えば、夫がチェコ人で、妻が日本人)でお子様がいらっしゃる場合、どの言語を使用しますか。

---

14. チェコで義務教育を受けるお子様がいますか:

a) [ ] プラハ日本人学校に通学	c) [ ] チェコの生徒と一緒にチェコの学校に通学
b) [ ] インターナショナル・スクールに通学	d) [ ] そのほかの学校に通学(具体的に): .....

---

15. チェコで安心感は得られていますか。「いいえ」の場合、その理由を詳しくご記入ください。

a) [ ] はい、とても安心です。	b) [ ] 比較的安心です。	c) [ ] あまり安心ではありません。	d) [ ] いいえ、とても不安です。
--------------------	-----------------	----------------------	---------------------

※ 理由:

---

16. チェコで日本人コミュニティや他の日本人と連絡を取り合っていますか。

a) [ ] はい。積極的に多くの人と連絡をとっている。	c) [ ] 以前はとっていたが、最近とはっていない。
b) [ ] はい。少ないが、日本人の友人がいる。	d) [ ] いいえ。他の日本人とは連絡をとっていない。

17. チェコでのご職業をお教えてください。
- a) 日系企業の社員(よろしければ役職名をご記入ください): .....
- b) 日系以外の企業の社員(よろしければ役職名をご記入ください): .....
- c) 日本語教師
- d) 事業許可証を得ている/有限責任会社(具体的にご記入ください): .....
- e) 学生(専攻あるいは大学名をご記入ください): .....
- f) 現在、仕事をしていない、あるいは勉強していない
- g) その他(具体的に): .....
-
18. 日本での(最後の)職業をお教えてください。 チェコでの職業と同じ その他(具体的に教えて下さい): .....
-
19. 日本を離れる決断をした理由をお教えてください。
- a) 海外勤務のため c) 旅行のため e) その他(具体的に): .....
- b) 海外にいる家族に合流するため d) 留学のため .....
-
20. 他の国ではなく、あえてチェコ共和国にいらした理由をお教えてください。(なぜ他の国の代わりにチェコ共和国にいらっしゃいましたか)。
- a) 日本を離れた理由と同様 b) その他(具体的に): .....
-
21. どれくらいの期間チェコに滞在する予定あるいは滞在したいと考えていらっしゃいますか。
- a) ずっと長くチェコに住みたい d) できる限り早く出国したいが、日本へ帰りたくはない
- b) あと約.....年 e) よくわからない
- c) できる限り早く日本へ帰国したい
-
22. ご自身のチェコ語の能力について評価するとどの程度ですか。
- a) 日常会話において全く支障がない c) 簡単な会話であればできる
- b) なんとかか会話できる d) チェコ語は話せない
-
23. 他の言語は何語を話すことができますか。(ご記入ください):
-
24. チェコ語のレッスンに参加、あるいは参加予定や参加の意向はありますか。
- a) はい。あります(ありました)。 c) いいえ。チェコ語は独学で勉強します(勉強しました)。
- b) いいえ。※ d) その他(具体的に): .....
- ※理由:
-
25. あなたは言葉の壁をしばしば感じますか。「はい」の場合、いつあるいはどこで最も感じますか。
-
26. チェコ語はうまく話せない場合、チェコ人の助けや理解を得た経験はありますか。もしくは、その逆の経験はありますか。
- a) チェコ人はたいてい不親切である。 b) チェコ人は時々親切だが、不親切なときもある。 c) チェコ人はだいたいいつも親切である。
-
27. チェコに到着後、最も驚いたことは何ですか。あるいはチェコの文化で何か驚いたことはありますか。(複数回答可):
-
28. チェコでの生活で好きなおところはどこですか。あるいは日本でできないことの中でチェコではできることは何ですか。(2つ以上)
-
29. チェコでの生活で好きではないところはどこですか。2つ以上ご記入ください。
-
30. チェコの行政当局との間で問題が生じたことはありますか。(入国管理所・警察・職業安定所など)。あった場合、どこの町でしたか。
- a) いいえ b) はい、問題が生じた(詳しくお教えてください): .....
-
31. チェコの医師や病院を訪れたことはありますか。「はい」の場合、何か問題が生じたことはありますか。(例えば、言語の壁、病院スタッフの態度、診察方法、処方された薬剤、チェコ人スタッフへの個人的な不信感など)
- a) いいえ。チェコの医師や病院を訪れたことはない。 b) 訪れたことはあるが、特に問題はなかった。
- c) 訪れたことがあり、問題が生じたこともある(詳しくお教えてください): .....
-
32. チェコの人々や習慣、性格についてどう思いますか。

33. チェコで提供されている以下のサービスの質をどのように評価されますか。ご存知ない場合、空欄のままで結構です。

	とても不満 である	あまり満足 していない	比較的満足 している	とても満足 している
○ 市の公共交通機関	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ 長距離移動手段	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ レストランのサービスと従業員の接客態度	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ ホテルのサービスとスタッフ	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ アジア人向けの銀行や金融サービス	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ 通常の銀行や金融サービス	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ 引越しのサービス	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ ゴルフ場とそれに付随するサービス	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ その他のスポーツのサービス	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ 不動産サービス	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ ベビーシッターサービス	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ コンビニエンスストアやショッピングモール	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ 公共医療	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ 入国管理所	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ 清掃サービス	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ 自治体のサービス(水道・電気・暖房装置・ ゴミなど)	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ レンタカーサービス	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ 趣味のためのサービス(ヨガ、料理など)	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ 旅行のサービス(ツアー、ガイドなど)	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ 通訳や翻訳のサービス	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ 在チェコ共和国日本国大使館	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]

34. チェコで受けられなかったサービスは何ですか。あるいは不満であるサービスに対して、どうして不満ですか。

35. 日本人として、チェコで最も便利なサービスは何ですか。

36. チェコに到着後、生活水準は変化しましたか。

- a) [ ] はい、よくなった。   b) [ ] いいえ。ほとんど変わらない。   c) [ ] はい、悪くなった。

37. チェコ滞在中にあなた自身に対する人種差別に遭遇したことはありますか。「はい」の場合、どこであるいはどのように現れましたか。 [ ] いいえ   [ ] はい (詳しくお教えてください):

38. チェコに到着後、孤独や無力感を感じた、あるいは感じる時はありますか。

- a) [ ] いいえ   b) [ ] はい。しかし、現在は無い。   c) [ ] はい。未だに感じる。

39. あなたとチェコ人の間でのお互いの誤解によって問題が生じたことはありますか。「はい」の場合、詳しくお教えてください。

40. クリスマス以外のチェコの祝日や伝統についてご存知ですか。チェコの様式で祝日を祝ったり(クリスマスを含む)しますか。祝う場合、何の祝日を祝いますか。

- a) [ ] いいえ。知らない。   b) [ ] はい。知っているが、祝ったりはしない。   c) [ ] はい。知っていて、祝う。(具体的に):

41. チェコ人の友人はいますか。(複数回答可)

- a) [ ] はい。職場にいる。   c) [ ] はい。同僚や隣人以外に友人がいる。
b) [ ] はい。近所にいる。   d) [ ] いいえ、いない。

42. 職場環境は日本の方がよいと感じますか。それともチェコの方がよいと感じますか。なぜそう思うのか、お教えてください。

- a) [ ] 日本のほうが良い   b) [ ] 大体同じ   c) [ ] チェコのほうが良い   d) [ ] わからない

理由:

43. ご家族と一緒にチェコにいるという方にお聞きします。ご家族といつも一緒にお住まいですか、それとも週末や休日だけご家族に会いますか。

- a) [ ] 一緒に住んでいる。   b) [ ] 別の場所で働いているので、家族とはたまに週末などに会う。

44. チェコの文化に興味はありますか。「はい」の場合、興味のある部分をお教えてください。 [ ] いいえ   [ ] はい

45. チェコで余暇の時間はどのように過ごしますか。よく行う活動や最も好きな活動をお書きください。(復習回答可)

☐ カラオケをする	☐ 言語の教室に通う
☐ ゴルフをする	☐ バー、パブ、クラブに行く
☐ 他のスポーツをする:	☐ 家にいる(具体的に): .....
☐ 趣味の教室に通う(ヨガや料理など)(具体的に):	☐ チェコ人の友人と会う
☐ チェコ国内を旅行する	☐ 日本人あるいは他の外国人の友人と会う
☐ 海外旅行をする(どちらへ?):	☐ 劇場、映画館、コンサートなどに行く
	☐ その他(具体的に): .....

46. チェコに到着後、生活スタイルが著しく変化することはありましたか。「はい」の場合、最も大きな変化は何ですか。

47. チェコでの生活状況について満足していますか。なぜそう思うのか、お教えてください。

- a) はい。満足している。   b) 比較的満足している。   c) あまり満足していない。   d) とても不満である。
- 理由:**

48. チェコでの海外生活に満足していますか。

- a) はい。満足している。   b) 比較的満足している。   c) あまり満足していない。   d) とても不満である。

- 生活上でその他に何かご意見がありましたら、ご記入ください。

この度は、お忙しい中を、ご協力頂きまして誠にありがとうございました。

Japonci v České republice - průzkum

Jmenuji se Denis Biryukov a jsem student 4. ročníku oboru Japonština pro hospodářskou praxi na Univerzitě Palackého v Olomouci. V současné době zpracovávám bakalářskou práci na téma „Japonská menšina v České republice“.

Velice bych ocenil Vaši pomoc s vyplněním dotazníku týkajícího se života japonských občanů v současné době žijících v České republice. Vyplnění tohoto dotazníku potrvá přibližně 25 minut. Výsledky tohoto průzkumu pomohou k porozumění životních podmínek Japonců v této zemi, jejich potřeb a starostí, identifikaci potenciálních problémů, na které zde mohou narážet, ale také zjistit, jaké zde mají Japonci zájmy a záliby, míru spokojenosti se službami aj. Mohly by rovněž napomoci řešení nebo předcházení potenciálních budoucích problémů nebo ke zvýšení kvality služeb zacílených na japonskou menšinu v České republice.

Výsledky tohoto dotazníku zůstanou 100% anonymní a v mé práci se nebudu snažit jednotlivé respondenty identifikovat. Dotazník je rovněž možné vyplnit anonymně na adrese: <http://tinyurl.com/chekonihonjin>. V případě jakýchkoliv dotazů nebo pro obdržení více informací o mé osobě mě můžete kontaktovat na e-mailové adrese: [\(------\)@gmail.com](mailto:(-----)@gmail.com) nebo na telefonním čísle: **+420 608-----**.

Prosím Vás o individuální vyplnění a upřímné odpovědi. Děkuji za Váš čas a za spolupráci!

Denis Biryukov

1. Pohlaví : Muž ☐ Žena ☐	2. Věk :
3. Odkud z Japonska pocházíte?	
4. Kde v České republice bydlíte? (Uveďte město, nebo kraj)	
5. Jak dlouho již v České republice pobýváte? (Uveďte celkový počet let nebo měsíců)	
6. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?	
a) ☐ Doktorský nebo vyšší titul	c) ☐ Bakalářský titul / Vyšší odborná škola
b) ☐ Magisterský titul	d) ☐ Stále studuji na VŠ
	e) ☐ Střední škola
	f) ☐ Základní škola
7. Kolikrát v průměru jezdíte do Japonska a zpět během jednoho roku?	
8. Máte partnera/partnerku?	☐ Ano, mám. → Odpovězte, prosím, na další otázku.
	☐ Ne, nemám. → Pokračujte od otázky 11.
9. Jaké je státní občanství partnera/partnerky?	☐ Japonské ☐ České ☐ Jiné (konkrétněji):
10. Kde je v současné době je Vaš(e) partner(ka)	d) ☐ Partner(ka) přijel(a) do ČR, ale později se opět vrátil(a)
a) ☐ Přijeli jsme do ČR společně	Důvod: .....
b) ☐ Partner(ka) přijel(a) do ČR později	e) ☐ Potkali jsme se v ČR
c) ☐ Partner(ka) pobývá mimo ČR	f) ☐ Nechci odpovědět
11. Kolik máte dětí? (Pokud děti nemáte, uveďte 0 a pokračujte od otázky 15.):	
12. Pobývají Vaše děti v České republice spolu s Vámi?	b) ☐ Zůstaly v Japonsku (Pokud je dětem méně než 18 let, uveďte, prosím, důvod setrvání v Japonsku a s kým zůstaly.)
a) ☐ Přijely do ČR a jsme spolu / Narodily se v ČR	...
13. Pokud je Vaše rodina vícenárodnostní (Např. muž je Čech a žena Japonka), a zároveň máte děti, jaký jazyk užíváte pro komunikaci s dětmi?	
14. Pokud máte v ČR děti podléhající povinné školní docházce, docházejí do:	
a) ☐ Japonské školy v Praze	c) ☐ Do české školy s českými spolužáky
b) ☐ Mezinárodní školy	d) ☐ Do jiné školy (konkrétněji): .....
15. Cítíte se v ČR bezpečně? V případě, že ne, uveďte, prosím, důvod.	
a) ☐ Ano, velice bezpečně	b) ☐ Poměrně bezpečně
c) ☐ Nepříliš bezpečně	d) ☐ Ne, cítím zde nejistotu, strach
※ Důvod:	
16. Udržujete v ČR kontakt s japonskou komunitou nebo s jinými Japonci?	
a) ☐ Ano, udržuji aktivní kontakt s mnoha lidmi	c) ☐ Dříve jsem udržoval(a), dnes už ne
b) ☐ Není jich mnoho, ale pár japonských přátel mám	d) ☐ Ne, s jinými Japonci v kontaktu nejsem

17. **Uveďte, prosím, Vaše zaměstnání v České republice**
- a) Zaměstnanec japonské firmy (Uveďte, prosím, pracovní pozici): .....
- b) Zaměstnanec jiné firmy (Uveďte, prosím, pracovní pozici): .....
- c) Učitel(ka) japonštiny
- d) Živnostenský list/s. r. o. (Uveďte konkrétněji): .....
- e) Student (Uveďte obor nebo název školy): .....
- f) V současnosti bez zaměstnání a nestudující
- g) Ostatní (konkrétněji): .....
-
18. **Uveďte Vaše (poslední) zaměstnání v Japonsku**   Stejně jako v ČR   Jiné (Uveďte konkrétněji): .....
-
19. **Jaký byl důvod Vašeho odjezdu z Japonska?**
- a) Práce/služba v zahraničí   b) Cestování   d) Ostatní (konkrétněji): .....
- b) Sloučení s rodinou v zahraničí   c) Studium v zahraničí   .....
-
20. **Proč jste přijeli právě do ČR, a ne do jiného státu?**
- a) Stejný důvod jako pro odjezd z Japonska   b) Jiné (konkrétněji): .....
-
21. **Jak dlouho máte (ještě) v plánu v ČR pobývat, příp. jak dlouho byste zůstat chtěli?**
- a) Chci žít v ČR napořád   d) Chci co nejdříve opustit ČR, ale nechci do Japonska
- b) Ještě ..... let   e) Nevím
- c) Co nejdříve se chci vrátit do Japonska
-
22. **Jak hodnotíte Vaši úroveň češtiny?**
- a) Naprosto žádný problém v každodenní komunikaci   c) Zvládám jen jednoduchou konverzaci
- b) Dokážu se domluvit   d) Česky nemluví
-
23. **Jaké další jazyky ovládáte?**
-
24. **Docházíte na hodiny češtiny, příp. uvažujete/uvažovali jste o tom?**
- a) Ano   c) Ne, česky se učím sám/sama.
- b) Ne ※   d) Jiné (konkrétněji): .....
- ※ **Důvod:**
-
25. **Pociťujete jazykovou bariéru často? Pokud ano, kdy nebo za jakých situací ji nejvíce pociťujete?**
-
26. **V případě, že nerozumíte dostatečně dobře česky, dostává se Vám pomoci a pochopení ze strany Čechů, nebo naopak?**
- a) Češi jsou skoro vždy   b) Češi jsou občas vstřícní, ale   c) Češi jsou skoro vždy
- nevstřícní   bývají i nevstřícní   vstřícní
-
27. **Co Vás nejvíce překvapilo po příjezdu do ČR? Případně, překvapilo Vás něco na české kultuře? (Lze uvést více odpovědí):**
-
28. **Co se Vám líbí na životě v České republice? Případně můžete zde dělat něco, co jste nemohli dělat v Japonsku? Uveďte 2 nebo více příkladů.**
-
29. **Co se Vám nelíbí na životě v České republice. Uveďte 2 nebo více příkladů.**
-
30. **Měli jste někdy problémy s českými úřady? (Imigrační úřady, policie, pracovní úřad apod.) Pokud ano, v jakém městě?**
- a) Ne   b) Ano, problémy se vyskytly (Uveďte podrobněji): .....
-
31. **Navštívili jste někdy českého lékaře nebo nemocnici? Pokud ano, došlo k nějakým problémům? (Např. jazyková bariéra, přístup nemocničního personálu, způsob vyšetření, předepsané léky, osobní nedůvěra vůči českému personálu apod.)**
- a) Ne, českého lékaře ani nemocnici jsem nenavštívil(a)   b) Ano, ale problémy se nevyskytly
- c) Ano, a problémy se vyskytly (Uveďte podrobněji): .....
-
32. **Co si myslíte o Čechách, jejich charakteru nebo zvycích?**

33. **Jak hodnotíte kvalitu následujících služeb poskytovaných v ČR? Pokud nevíte, zanechte políčko prázdné.**

	Velká nespokojenost	Spíše nespokojenost	Relativní spokojenost	Velká spokojenost
○ Městská hromadná doprava	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Dálková doprava	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Restaurační služby a přístup personálu	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Hotelové služby a personál	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Bankovnícké a finanční služby pro občany z Asie...	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Běžné bankovnícké a finanční služby	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Stěhovací služby	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Golfová hřiště a příslušející služby	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Ostatní sportovní služby	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Realitní služby	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Služby hlídání dětí	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Obchody a obchodní centra	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Veřejné zdravotnictví	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Imigrační úřady	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Uklízečské služby	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Komunální služby (voda, elektřina, topení, odpad apod.)	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Půjčovny automobilů	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Volnočasové aktivity (jóga, vaření apod.)	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Turistické služby (zájezdy, průvodci apod.)	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Tlumočnické a překladatelské služby	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
○ Velvyslanectví Japonska v ČR	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]

34. **Jaké služby Vám v ČR scházejí? Případně, proč jste nespokojeni s určitými službami?**

35. **Jaké služby byly pro Vás v ČR nejužitečnější?**

36. **Změnila se Vaše životní úroveň po příjezdu do ČR?**

- a) Ano, zlepšila se   b) Ne, příliš se nezměnila   c) Ano, zhoršila se

37. **Setkali jste se vy osobně během vašeho pobytu v ČR s rasovou diskriminací? Pokud ano, kde a jakým způsobem se projevovala?** Ne   Ano (Uveďte podrobněji):

38. **Pocít'ujete, nebo pocít'ovali jste po příjezdu do ČR pocity osamění či bezmoci?**

- a) Ne   b) Ano, ale teď již ne   c) Ano, a stále pocít'uji

39. **Došlo někdy k problémům z důvodu vzájemného nedorozumění mezi Vámi a Čechy? Pokud ano, uveďte, prosím, podrobněji.**

40. **Znáte nějaké české svátky nebo tradice, kromě Vánoc? Slavíte nějaké české svátky (včetně Vánoc) českým způsobem? Pokud ano, uveďte jaké.**

- a) Ne, neznám   b) Ano, znám, ale neslavím   c) Ano, a slavím: .....

41. **Máte nějaké české přátele? (Lze zaškrtnout více možností.)**

- a) Ano, na pracovišti   c) Ano, mimo pracoviště a sousedství
b) Ano, v sousedství   d) Ne, nemám

42. **Máte pocit, že pracovní prostředí je lepší v Japonsku, nebo naopak v ČR? Prosím, uveďte důvod.**

- a) Lepší je v Japonsku   b) Zhruba stejné   c) Lepší je v ČR   d) Nevím

Důvod:

43. **Pokud máte v ČR i svoji rodinu, bydlíte neustále spolu, nebo se s rodinou shledáváte pouze o víkendech a v nepracovních dnech?**

- a) Bydlíme spolu   b) Pracuji v jiném místě a s rodinou se shledávám jen o víkendech aj.

44. **Máte zájem o českou kulturu? Pokud ano, uveďte, prosím, co konkrétně Vás zajímá.** Ne   Ano

45. **Jak trávíte svůj volný čas v ČR? Uveďte nejčastěji provozované nebo Vaše nejoblíbenější aktivity.** (Lze zaškrtnout více možností)
☐ Karaoke	☐ Jazykové kurzy
☐ Golf	☐ Bary, hospody, kluby apod.
☐ Ostatní sporty:	☐ Jsem doma (konkrétněji): .....
☐ Zájmové kurzy (jóga, vaření apod.) (konkrétněji):	☐ Shledávání s českými přáteli
☐ Cestování po ČR	☐ Shledávání s Japonci nebo s cizinci
☐ Cestování do jiných států (kam?):	☐ Divadla, kina, koncerty apod.
	☐ Ostatní (konkrétněji): .....
-

46. **Změnil se výrazněji Váš životní styl po příjezdu do ČR? Pokud ano, jaké byly největší změny?**

---

47. **Jste spokojeni s Vašimi životními podmínkami v ČR? Uveďte, prosím, důvod.**

- a) Ano, jsem spokojen(a)   b) Relativně spokojen(a)   c) Spíše nespokojen(a)   d) Velice nespokojen(a)

Důvod:

---

48. **Jste celkově spokojeni s Vaším životem v České republice?**

- a) Ano, jsem spokojen(a)   b) Relativně spokojen(a)   c) Spíše nespokojen(a)   d) Velice nespokojen(a)
-

- **Pokud máte další připomínky nebo názory ohledně života v ČR, můžete je uvést zde:**

Děkuji Vám za Váš čas a za spolupráci!